

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI

TÜRK CEZA KANUNUNDA DAVA ZAMANAŞIMI

Yüksek Lisans Tezi

Canip CİHANGİR

1010032003

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK

İSTANBUL-2012

TÜRK CEZA KANUNUNDA DAVA ZAMANAŞIMI

İÇİNDEKİLER.....	1
KISALTMALAR.....	v
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMANAŞIMI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I) CEZA HUKUKUNDA ZAMANAŞIMI.....	4
A) Kavram ve Tarihçe.....	4
1. Kavram.....	4
2. Ceza Hukukunda Zamanaşımının Tarihçesi.....	6
B) Zamanaşımı Hakkındaki Görüşler.....	8
1. Zamanaşımı Lehindeki Görüşler.....	8
2. Zamanaşımı Aleyhindeki Görüşler.....	10
C) Zamanaşımının Ceza Hukukundaki Yeri.....	12
1. Dava ve Cezayı Düşüren Nedenlerinin Sınıflandırılması.....	12
2. Dava ve Cezayı Düşüren Genel Nedenlerin Özellikleri.....	13
3. Dava ve Cezayı Düşüren Genel Nedenlerin Çeşitleri	14
II) ZAMANAŞIMININ TÜRLERİ	14
III) ZAMANAŞIMININ HUKUKİ NİTELİĞİ.....	15
A) Usul Hukukuna Ait Bir Kurum Olduğunu Kabul Eden Görüş	16
B) Maddi Hukuka Ait Bir Kurum Olduğunu Kabul Eden Görüş.....	16
C) Karma Nitelikte Bir Kurum Olduğunu Kabul Eden Görüş.....	17
D) Türk Hukukunda Kabul Gören Görüş.....	17
IV) ZAMANAŞIMI SÜRELERİNİN HANGİ ESASALARA GÖRE BELİRLENDİĞİ.....	19
V) CEZA KANUNLARININ ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI VE ZAMANAŞIMI.....	20

İKİNCİ BÖLÜM
DAVA ZAMANAŞIMI VE MÜDDETLER

I) DAVA ZAMANAŞIMI KAVRAMI.....	23
II) DAVA ZAMANAŞIMININ ÖZELLİKLERİ.....	23
III) DAVA ZAMANAŞIMI İLE HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRELERİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	25
IV) DAVA ZAMANAŞIMI VE DİĞER KURUMLARIN UYGULAMA ÖNCELİĞİ.....	31
A) Dava Zamanaşımı, Feragat ve Önödeme.....	32
B) Dava Zamanaşımı, Sanığın veya Hükümlünün Ölümü ve Af.....	33
C) Dava Zamanaşımı ve Beraat Kararı.....	34
D) Dava Zamanaşımı ve Davanın Reddi.....	35
E) Dava Zamanaşımı, Görevsizlik ve Yetkisizlik.....	35
V) DAVA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN BELİRLENMESİ.....	36
A) Zamanaşımı Süresinin Soyut Ceza Sistemine Göre Belirlenmesi.....	37
B) Zamanaşımı Süresinin Somut Ceza Sistemine Göre Belirlenmesi.....	38
C) Karma Ceza Sistemi.....	38
D) Türk Ceza Kanununda Kabul Edilen Durum.....	38
VI) DAVA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN HESAPLANMASI.....	41
VII) TÜRK CEZA KANUNUNDA DAVA ZAMANAŞIMI SÜRELERİ.....	43
A) TCK'da Genel Olarak Dava Zamanaşımı Süreleri.....	43
B) TCK'da Çocukların İşlediği Suçlarda Dava Zamanaşımı Süreleri.....	46
C) TCK'da Yazılan Cezalardan Hareketle Dava Zamanaşımı Süreleri.....	48
1. Kanundaki Cezalardan Tür İtibariyle Ağır Olan Ceza Dikkate Alınır.....	48
2. Zamanaşımı, Cezaların Üst Sınırı Dikkate Alınarak Hesaplanır.....	49
3. Zamanaşımının Tespitine Artırma ve Eksiltmelerin Etkisi.....	49
D) Yargılamanın Yenilenmesini Gerektiren Suçlarda Dava Zamanaşımı.....	50
E) Türk Ceza Kanununda Dava Zamanaşımına Uğramayan Suçlar.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DAVA ZAMANAŞIMININ BAŞLAMASI VE SONA ERMESİ

I) DAVA ZAMANAŞIMININ BAŞLAMASI.....	55
A) Dava Zamanaşımının Ne Zaman Başlayacağı Sorunu.....	55
1. Suçun Ortaya Çıktığı Günden Başlaması Görüşü.....	55
2. İlk Soruşturma İşleminde İtibaren Başlaması Görüşü.....	55
3. Suçun İşlendiği Tarihten İtibaren Başlaması Görüşü.....	56
4. Türk Ceza Kanununda Kabul Edilen Durum.....	56
B) TCK'da Çeşitli Suç Türlerine Göre Zamanaşımının Başlaması.....	57
1. Zamanaşımı Süresi Başlangıcının Açıkça Belirlendiği Suç Türleri.....	57
a) Tamamlanmış Suçlarda.....	57
b) Teşebbüs Halinde Kalan Suçlarda.....	59
c) Kesintisiz (Mütemadi) Suçlarda.....	60
d) Zincirleme (Müteselsil) Suçlarda.....	61
2. Zamanaşımı Süresi Başlangıcının Şarta Bağlandığı Haller.....	63
a) Magduru Çocuk Olan Suçlarda.....	63
b) Evlenme Yasaklarına Aykırılık Suçunda.....	64
c) İftira Suçunda.....	66
d) Askeri Suçlar.....	67
3. Diğer Suçlar.....	68
a) Cezalandırılabilme Şartını Taşıyan Suçlar.....	68
b) Kovuşturma Şartını Taşıyan Suçlar.....	68
c) İştirak Halinde İşlenmiş Olan Suçlar.....	68
d) Suç ve Cezaların İctimai.....	69
II) DAVA ZAMANAŞIMININ SONA ERMESİ.....	70

DÖRTÜNCÜ BÖLÜM

DAVA ZAMANAŞIMININ DURMASI VE KESİLMESİ

I) DAVA ZAMANAŞIMININ DURMASI.....	72
A) Genel Olarak.....	72
B) Dava Zamanaşımını Durduran Nedenler.....	73
1. İzin ya da Karar Alınması.....	74
2. Bekletici Mesele.....	79
3. Fail Hakkında Verilen Kaçaklık Kararı.....	83
4. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi.....	84
5. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması.....	86
6. Uzlaşma Teklifinde Bulunulması.....	89
7. Kanuni Durma Nedenleri.....	90
C) Dava Zamanaşımının Durmasının Sonuçları.....	91
II) DAVA ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ.....	94
A) Genel Olarak.....	94
B) Dava Zamanaşımını Kesen Nedenler.....	95
1. Şüpheli veya Sanıklardan Birinin Savcı Huzurunda İfadesinin Alınması Veya Sorguya Çekilmesi.....	96
2. Şüpheli veya Sanıklardan Biri Hakkında Tutuklama Kararının Verilmesi.....	99
3. Suçla İlgili Olarak İddianame Düzenlenmesi.....	101
4. Sanıklardan Bir Kısmı Hakkında da Olsa Mahkûmiyet Kararı Verilmesi.....	103
C) Dava Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları.....	105
III) DAVA ZAMANAŞIMININ DURMASI VE KESİLMESİ ARASINDAKİ FARKLAR.....	108
IV) DAVA ZAMANAŞIMININ SONUÇLARI.....	110
V) DAVA ZAMANAŞIMINA İLİŞKİN YARGITAY KARARLARI.....	112
VI) TCK' DA DAVA ZAMANAŞIMI SÜRELERİ.....	127
SONUÇ.....	140
KAYNAKÇA.....	142

KISALTMALAR

AD	: Adalet Dergisi
age	: Adı geçen eser
agm	: Adı geçen makale
aşa	: Aşağıda
b	: Baskı
Bkz	: Bakınız
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
C	: Cilt
c	: Cümle
E	: Esas
K	: Kanun, Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MMHK	: Memurin Muhakematı Hakkında Kanun
Md	: Madde
RG	: Resmi Gazete
sa	: Sayı
s	: Sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
vb	: ve benzeri
vd	: ve devamı
Y	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
YK	: Yargıtay Kararları
YKD	: Yargıtay Kararlar Dergisi
Yuk	: Yukarıda

TÜRK CEZA KANUNUNDA DAVA ZAMANAŞIMI

GİRİŞ

Ceza hukuku, suç adı verilen insan davranışını belirleyen ve bu davranışa ceza hukukuna özgü yaptırımlar öngören hukuk normlarının tümüdür.

“Devletin ceza vermek hakkı“ şüpheli hakkında kamu davası açılması ile başlayıp, yargılama sonunda verilen cezanın yöntemince çektirilmesi suretiyle son bulur. Devlet belirli bir sürenin geçmesinden sonra bazı düşüncülerle bu hakkını kullanmaktan feragat edebilir. Gerçekten özgürlüklerin ve suçsuz insanların korunması ilkesi bir vatandaşın sonsuza dek suç isnadı altında tutulmasını olanaklı kılmaz. Delillerin kaybolmasından sonra davanın açılması adaletçe hoşgörü ile karşılanmadığı gibi fiillerin ve failerin unutulmasından sonra suça ceza vermek suretiyle çok önceden bozulmuş olan kamu düzenini yeniden kurma zorunluluğundan da söz edilemez. Zaman bir yandan suçun izlerini sildiği gibi diğer yandan hükmün doğruluğunu da kuşkuya düşürür. Artık kişilerin cezalandırılmasında sosyal yarar kalmaz.¹

İster sanık ister suçlu olsun bir insanın ilelebet suç isnadı ve töhmeti altında tutulmasına hiçbir kanun cevaz vermez. Müelliflerce denildiği gibi zamanaşımının esası; manevi ceza, uslanma, cezanın önleme hassasının kaybı, takibatın terki, psikolojik değişme, sosyal faydanın kayboluşu, delillerin toplanamaması gibi düşüncelere dayansa da, zamanaşımı göz ardı edilecek bir konu değildir.²

Tüm bunlardan hareketle kabul edilen ve devletin ceza vermek hakkından feragatini da temsil eden zamanaşımı konusu ceza hukukunun en tartışmalı konularında bir tanesini teşkil etmektedir. Özellikle ülkemizde yargılama sürelerinin

---

¹ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.5, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

² GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, Memnu Hakların İadesi, Adli Sicil Kayıtlarının Silinmesi, s.1, 2.Bası, Ankara 2003

uzun olması nedeniyle, zamanaşımı kurumu sık sık fiili bir affa dönüştüğü gerekçesiyle eleştirilmekte ve toplumun tepkisini çekmektedir.

Dava zamanaşımı; 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununun Birinci Kitap, Üçüncü Kısım, Dördüncü Bölümünde düzenlenmiştir. Dava zamanaşımı ceza kanunlarında her nevi suç için suçun işleniş yerine, biçimine, sanığın yaşına göre ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bu bakımdan ceza kanunlarında belirtilen suç sayılan fiillerin ne kadar süre ile takip ve kovuşturmasının yapılacağı hususunun bilinmesi hem vatandaş hem de devlet açısından önemlidir. Her suç uygulanacak cezanın nevi, işleniş yeri ve öğrenilmesine göre olağan ve olağanüstü zamanaşımına tabidir. Keza dava zamanaşımı bazı hallerde durur bazı hallerde kesilir. Ceza kanunumuzda bütün bu hususlar ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

Dava zamanaşımı konusu genel bir konu olmasına rağmen uygulamada ve öğretilerde tüm yönleri ile fazla ele alınmamış, genel çalışmalar içinde değerlendirilmiştir. Çalışmamızda, dava zamanaşımı tek başına tüm yönleri ile ele alınmış, tüm müesseseler incelenmiş, ilgili Yargıtay kararları ile doktrindeki görüşlere yer verilerek mukayeseli bir inceleme yapılmıştır.

1 Haziran 2005 tarihine kadar işlenen suçlar açısından daha lehe olan 765 Sayılı TCK'nın dava zamanaşımına ilişkin hükümleri uygulama alanı bulsa da, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni TCK'nın hükümlerinin 1 Haziran 2005 tarihinden sonra işlenen suçlarda uygulanacağından ve yeni Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girdiği tarihin üzerinden uzun bir süre geçtiğinden dolayı 5237 Sayılı TCK'daki düzenlemeler esas alınarak bu çalışma hazırlanmıştır. Ancak, yer yer 765 Sayılı TCK'nın ilgili hükümlerine de değinilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızda, dava zamanaşımı dört bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde genel olarak zamanaşımı, ceza hukukunda zamanaşımı, zamanaşımı hakkındaki görüşler, zamanaşımının türleri, hukuki niteliği, zamanaşımı sürelerinin hangi esaslara göre belirlendiği, ceza kanunlarının zaman bakımından uygulanması ve zamanaşımı konuları üzerinde durulmuştur. İkinci Bölümde dava zamanaşımı, dava

zamanaşımının özellikleri, dava zamanaşımı ile hak düşürücü sürelerin karşılaştırılması, dava zamanaşımı ve diğer kurumların uygulama önceliği, davanın zamanaşımı sürelerinin belirlenmesi, dava zamanaşımı süresinin hesaplanması ve Türk Ceza Kanununda dava zamanaşımı sürelerine ilişkin konular anlatılmıştır. Üçüncü Bölümde dava zamanaşımının başlaması ve sona ermesi incelenmiştir. Dördüncü Bölümde dava zamanaşımının durması ve kesilmesi konuları ayrıntılı olarak incelenmiş, dava zamanaşımının durması ve kesilmesi arasındaki farklar belirtilmiş, dava zamanaşımının sonuçları açıklanmıştır. Son olarak dava zamanaşımına ilişkin Yargıtay kararlarına yer verilmiş ve ayrıca 5237 sayılı TCK da yer alan dava zamanaşımı süreleri 765 Sayılı TCK ile karşılaştırmalı olarak çizelge halinde sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ZAMANAŞIMI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

I) CEZA HUKUKUNDA ZAMANAŞIMI

A) Kavram ve Tarihçe

1. Kavram

Hukuk, zamanı bazen düzenleyici bir unsur olarak kabul etmiş(şikayet hakkının kullanılmasında, kanuni yollara müracaatın düzenlenmesinde, eski hale getirmede) bazen de zaman olgusunun sosyal, zihinsel ve fiziksel etkilerini hukuki bir gerçekliğe dönüştürmüştür (dava ve ceza zamanaşımı, cezaların belli bir süre ile tatbik edilmesi, mağdur ve sanık yaşlarına bazı hukuki neticelerin bağlanması gibi).

Böylece hukukun hemen hemen tüm dallarında zaman unsurunun çeşitli şekillerde kullanıldığı bir gerçektir. Ceza hukukunda da zaman önemli bir yer tutmaktadır. Konuyu özele indirdiğimizde, zamanaşımı konusu ceza hukukumuzun kabul edip düzenlemeye tabi tuttuğu bir husus olup, dava ve ceza zamanaşımı şeklinde iki türlü ifadesini bulmaktadır. Başka bir deyişle hukukun diğer alanlarında dava açmak hakkını zayıflatan ya da bir hakkın sona ermesine yol açan zamanaşımı ceza hukukunda, hem ceza ilişkisinin düşmesini hem de ceza ilişkisi kesin hükümle sonuçlanıp infaz ilişkisi kurulduğu takdirde, bu ilişkinin ortadan kalkmasını gerektirir.³

Ceza hukukunda belirli bir süre geçmesiyle, ceza davası açılmasını engelleyen ya da açılmış bir dava varsa bu davanın düşmesine yol açan süre dava zamanaşımı; kesin hükmün üzerinden belirli bir süre geçmesiyle hükümde yer alan cezanın infazını önleyen süre ise ceza zamanaşımı olarak adlandırılır.⁴ Bu iki zamanaşımı süresi birer anayasal kurum olmalarıyla diğer hukuk alanlarındaki zamanaşımı

---

³ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 22, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

⁴ DÖNER İsa, Ceza Zamanaşımı, AÜEHFD, C. IX, S. 3-4, s. 35,

sürelerinden ayrılır. Türk hukuk tarihinde, dava ve ceza zamanaşımı kurumlarına anayasal nitelik tanıyan ilk anayasa 1982 Anayasası'dır.⁵

Suçtu oluşturan fiilin işlenmesinden sonra yasanın belirttiği süreler içerisinde davanın açılmaması, açılan davanın sonuca bağlanmaması nedeniyle ceza ilişkisi, cezanın tayin edilip kesinleşmesi üzerine de yine yasanın belirttiği süreler içinde cezanın yerine getirilmemesine (infazına) başlanılmamış olması halinde infaz ilişkisi, zamanaşımının gerçekleşmiş olması nedeniyle düşmektedir. Bunun içindir ki, hukukun diğer alanlarında dava hakkını etkileyen, davanın açılmamasını gerektiren zamanaşımı, cezada, hem ceza ilişkisinin düşmesi hem de ceza ilişkisi kesin hükümle sonuçlanıp infaz ilişkisi kurulduğu takdirde bu ilişkinin de ortadan kalkmasını gerektirir. Böylece sadece belirli bir zamanın geçmesi gibi tabii bir olay, ceza veya infaz ilişkisini ortadan kaldırmak suretiyle hukuki bir nitelik almış olur.⁶

Devletin cezalandırma yetkisini ortadan kaldıran bir neden olarak zamanaşımı, dava ve ceza zamanaşımı olarak ikiye ayrılır; Devlet ile sanık arasındaki ceza ilişkisini düşürene dava zamanaşımı, devlet ile hükümlü arasındaki infaz ilişkisini düşürene ise ceza zamanaşımı denir.⁷

Dava zamanaşımı ile ceza zamanaşımı arasında nitelik farkı bulunmamaktadır. Zira her iki zamanaşımı aynı kurumun iki ayrı uygulama şeklinden ibarettir.⁸

---

⁵ 1982 Anayasası'nın 38/2. maddesi dava zamanaşımı bakımından 765 ve 5237 sayılı Ceza Kanunlarından farklı bir terim benimsediğini belirtmek gerekmektedir. Anayasa'nın dava zamanaşımına karşılık gelmek üzere benimsediği terim "suç zamanaşımı"dır. 765 sayılı TCK'nın 104. maddesi "Hukuku amme davasının müruruzaman sonucu ortadan kalkması"ndan, 5237 sayılı TCK'nın 66. maddesi ise 765 sayılı TCK'daki kavramla aynı anlama gelmek üzere- daha modern bir Türkçe'nin ürünü olan "kamu davasının zamanaşımı sonunda düşmesi"nden bahsetmektedir. Her ne kadar Anayasamız ve Ceza Kanunlarımız iki farklı isim kullanıyorlarsa da, kastedilen aynı kavramdır.

⁶ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s..309, 9. Bası, İstanbul 1983

⁷ DEMİRBAŞ Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 678, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009

⁸ EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.984, Ankara 1997

2. Ceza Hukukunda Zamanaşımının Tarihçesi

Zamanaşımı oldukça eski geçmişe sahip bir kurumdur. Eski Yunanda bazı suçlar istisna olmak üzere, belirli bir sürede açılmayan bir davada, delillerin elde edilmesindeki güçlük ve ispatın zamanla güçleşmesi nedeniyle dava zamaşımı kural olarak kabul edilmiştir.⁹

Ceza Hukukunun en eski kurumlarından biri olan zamaşımı, Roma Hukukunda davaların uzamasını engelleyen bir kurum olarak karşımıza çıkar. Roma Hukukunda zamaşımını kabul eden ilk yasa M.Ö. 18'de yürürlüğe giren cinsel suçları içeren bir yasa olup, bu yasalar cinsel suçlar açısından suçun işlendiği tarihten başlamak üzere beş yıllık bir zamaşımı süresi öngörülmüştür. Sonraları diğer kanunlar ve zimmet suçuna ilişkin yasa ile vergi suçları bakımından beş veya yirmi yıllık zamaşımı süreleri öngörülmüştür. İmparatorluk mevzuatında zamanla yirmi yıllık zamaşımı süresi bütün genel suçlar için kabul edilmiştir. Roma Hukukunda dava zamaşımını kabul edilmesine rağmen cezayı ortadan kaldıran ceza zamaşımı kurumu kabul edilmemiştir.¹⁰

Roma Hukuku, orta çağda hem İtalyan hem de Fransız Hukuku'nu etkilemiş ve yirmi yıllık zamaşımı süresi hem dava hem de ceza zamaşımı olarak bu ülkelerde kural haline gelmiştir. Öte yandan Roma Hukuku'nda olduğu gibi, Fransız ve İtalyan Hukuku'nda da yirmi yıldan daha az sürede zamaşımına uğrayan suçlar olduğu gibi zamaşımına uğramayan suçlar da vardır. Fransız Hukukunun, Fransız devrimi'ne kadar gösterdiği en önemli özellik, krala karşı ve devlet aleyhine işlenen suçların zamaşımı kapsamı dışında tutulmasıdır. Ceza zamaşımı ise ilk kez 1791 tarihli Fransız Ceza Kanunuyla kabul edilmiştir.¹¹

---

⁹ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamaşımı, s. 10, İstanbul 1951

¹⁰ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamaşımı, s. 21, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

¹¹ TANER Tahir, Ceza Hukuku Umumi Kısım, s. 678, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:434, İstanbul 1953

Roma Hukukunun etkisinden uzak kalan İngiliz hukukunda zamanaşımı öngörülmemiştir.¹²

765 Sayılı TCK'nın kaynağı olan 1889 tarihli İtalya Ceza Kanununun zamanaşımını ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. Genel hükümler bölümünde yer alan müessesenin, müebbet ağır hapis cezasını gerektirenlerin dışındaki bütün suçlarda uygulaması kabul edilmiştir. 1930 İtalyan Ceza Kanununda mükerrerlerin, suçlu itiyat haline getirenlerin ve suç işlemeyi meslek edinenlerin cezalarının zamanaşımına uğramaması esası benimsenmiştir.¹³

İslam Hukukunda da, hukuk ve ceza davalarında muhakeme usulü bakımından fark gözetilmeyerek her iki sahada da zamanaşımı kurumu kabul edilmiş ve zamanaşımı davanın devamına engel bir hal olarak görülmüştür.¹⁴

İslam hukukçuları arasında hangi suç ve cezaların zamanaşımına tabi olması gerektiği konusunda bir görüş birliği olduğu söylenemez. Bu konuda çeşitli mezhepler, birbirlerinden farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bazı hukukçular zamanaşımını genel bir düşme nedeni olarak kabul ederken, diğerleri zamanaşımının belli suç ve cezalar üzerinde etkili olan özel bir düşme sebebi olarak kabul etmişlerdir.¹⁵

Osmanlı hukukunda tazminattan önce kabul edilen 1256 tarihli Ceza Kanunu, 1267 tarihli Kanunu Cedid ve 1274 tarihli Ceza Kanunnamesinde zamanaşımına dair hüküm yoktur. 1926 tarihli Usulü Muhakematı Cezaiye Kanunu ise istisnasız olarak dava ve ceza zamanaşımını kabul etmiş, dava zamanaşımı cinayetlerde on sene, cünhalarda (hafif suçlarda) üç sene, kabahatlerde bir sene, ceza zamanaşımı

¹² KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 12, İstanbul 1951; TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 22, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

¹³ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 6 vd., Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994

¹⁴ TANER Tahir, Ceza Hukuku Umumi Kısım, s. 679, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:434, İstanbul 1953

¹⁵ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 26, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

cinayetlerde yirmi sene, cünhalarda beş sene, kabahatlerde iki sene olarak düzenlenmiştir.¹⁶

B) Zamanaşımı Hakkındaki Görüşler

1. Zamanaşımı Lehindeki Görüşler

Manevi Ceza Görüşü; Bu görüşte, uzun süre yakalanma ve cezalandırılma korkusu içinde yaşamış olan suçlunun yeteri derecede manevi ceza çektiği düşünülmektedir. Bu nedenle de bu şekilde uzun süre yaşamış olan suçlunun çekmiş olduğu manevi ceza yeterli görülüp artık kendisine ceza verilmesine gerek bulunmadığı ifade edilmiştir.¹⁷ Suçlu, zamanaşımı süresi geçtikten sonra cezalandırıldığı takdirde aynı suçtan iki defa cezalandırılmış olacak, bu durum da ceza adaletine aykırılık teşkil edecektir.¹⁸

Bu görüş şu yönlerden eleştirilmiştir. Cezası çektirilmeyen suçlular manevi ceza çekmemiş ve yakalanma korkusu yaşamamış olabilir. Ayrıca çok önemli olmayan suçları işleyenlerin, işledikleri suç nedeniyle vicdan azabı çektiklerini söylemek mümkün değildir. Zira böyle bir varsayım hiçbir zaman gerçek bir cezanın yerine geçemeyecektir. Suçlunun yaşamış olduğu korkunun cezaya eşdeğer olduğunu düşünsek bile ceza hukukunda cezalar arası böyle bir takas kabul edilmemektedir. Bu nedenle adalet makamlarının yerine getirmedığı ceza için zamanaşımından söz edilemeyecektir.¹⁹

İslah Olma, Uslanma, Görüşü; Suçun işlemesinden itibaren geçen süre içinde yeniden suç işlemeyen suçlunun ıslah olduğu, bu nedenle de cezalandırılmasının artık gerekmediği savunulmuştur. Genellikle Fransız hukukçuların kabul ettiği bu

---

¹⁶ TANER Tahir, Ceza Hukuku Umumi Kısım, s. 680, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:434, İstanbul 1953

¹⁷ BURGUL Ferhat, Türk Ceza Kanununda Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 6, İstanbul 2009

¹⁸ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 16, İstanbul 1951

¹⁹ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 8, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994

görüŖte zamanaŖımının uygulanması için bazı ek Ŗartlar da aranmıŖtır. Bu görüŖe göre zamanaŖımı süresi içinde başka suç iŖlenmemesi, yurt dıŖına ıkılmamıŖ olması gibi Ŗartlar zamanaŖımının varlığını belirleyecek temel Ŗartlar olarak kabul edilmiŖtir.²⁰

Bu görüŖ, zamanaŖımı süresi içinde suçlunun yeni bir suç iŖlememesinin suçlunun ıslah olduğu anlamına gelmeyeceği, bu süreç içinde suçlunun başka suçlar da iŖlemiŖ ancak yakalanamamıŖ olabileceği gerekçeleriyle eleŖtirilmiŖtir. Zira ceza evinde suçunun cezasını çeken ve tahliye olan suçluların bile yeniden suç iŖleyebildikleri, bu nedenle suçunun cezasını dahi çekmeden suçlunun ıslah olabileceği düŖüncesinin adaleti sağlamayacağı savunulmuŖtur.²¹

Unutma GörüŖü; Suçun iŖlendiđi tarihten sonra suç ne kadar ağır olursa olsun zamanla suçun ve etkilerinin unutulacağı, bu nedenle de ceza vermek için herhangi bir neden kalmayacağı düŖüncesine dayanmaktadır. Cezanın amaçlarından biri de baŖkaları için ibret teŖkil edecek Ŗekilde genel önleme tedbiri ile kamu yararının tatminini sağlamaktır. Zira zamanla, mağdurunun bile suçu unuttuğu, dolayısıyla suçun kamu vicdanından silindiği halde devletin kamu gücü ile müdahalesinin zararlı olacağı söylenmiŖtir.²²

Bu görüŖe karŖı da; toplumun artık iŖlenen her suçtan haberdar olamayacağı, dolayısıyla öğrenilmeyen bir suçun unutulmasının söz konusu olamayacağı ileri sürülmüŖtür. Zira kamuoyunda derin etkiler bırakan suçlar çabuk unutulmaz çünkü bu suçların özömlenememesi onların unutulmasını engeller. Ayrıca suçtan zarar görenler de yaŖamıŖ oldukları olayı unutmayacaklardır.²³

---

²⁰ BURGUL Ferhat, Türk Ceza Kanununda Dava ve Ceza ZamanaŖımı, s. 7, İstanbul 2009; UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda ZamanaŖımı, s. 9, YayınlanmamıŖ Doktora Tezi, İstanbul 1994

²¹ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda ZamanaŖımı, s. 16, İstanbul 1951

²² DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 248, 12. Bası, İstanbul 1997

²³ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda ZamanaŖımı, s. 16, İstanbul 1951

Delillerin Kaybolması Görüşü; Suç işlendikten bir süre sonra delilleri toplamak zorlaşır ve suça ilişkin tanıklar olayı net bir şekilde hatırlayamayabilirler. Suçlunun lehinde ve aleyhindeki birçok delile ulaşmak neredeyse imkânsız hale gelir. Bu görüşe karşı ise delillerin toplanması için mutlaka suçlunun yakalanmasının gerekmediği savunulmuştur. Deliller bakımından ortada şüpheli bir durumun varlığı halinde şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği bu hususun suçlunun lehine olacağı açıktır. Zira bu görüşün ceza zamanaşımı bakımından uygulanması da mümkün değildir. Çünkü ceza zamanaşımında ortada kesin bir hüküm bulunmaktadır ve toplanacak herhangi bir delile ihtiyaç kalmamıştır.²⁴

Sosyal Yararın Azalması Görüşü; Suçun işlenmesinden veya cezanın verilmesinden belirli bir süre geçmesinin ardından sosyal faydanın azalması ve en sonunda tamamen ortadan kalkması nedeniyle cezanın herhangi bir sosyal yararı kalmamaktadır. Zira suçun işlenmesinin üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra kovuşturmayaya girişilerek failin cezalandırılmasına çalışılması kamuoyunda o tarihe kadar güvenlik makamlarının hareketsiz kaldığı yolunda bir intiba uyandırabilir ve bu makamlara olan güveni sarsar. Ayrıca ortaya çıkan gecikmiş ceza, işlevini yerine getirmek bir yana, toplumda acıma duygusu da uyandırabilecektir.²⁵ Ceza davasının açılması ve cezanın infazı sosyal yarar amacıyla yapıldığı için suçla ceza arasındaki zamanın uzamasının bu faydayı azalttığı savunulmaktadır.²⁶

2. Zamanaşımı Aleyhindeki Görüşler

Zamanaşımı; KANT ve HEGEL gibi filozoflar, BECCARIA ve BENTHAM gibi kamu hukukçuları, FEUERBACH ve HENKE gibi ceza hukukçuları tarafından eleştirilmiştir. Ardından, basta GAROFALO olmak üzere İtalyan Pozitivist Okulu, zamanaşımının meşru olmadığını ileri sürmüştür.²⁷

²⁴ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 249, 12. Bası, İstanbul 1997; KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 16, İstanbul 1951

²⁵ EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.987, Ankara 1997

²⁶ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 248, 12. Bası, İstanbul 1997

²⁷ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 13, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994

Beccaria, dava zamanaşımını kabul etmekte, bir takım suçlar bakımından ceza zamanaşımını ise kısmen reddetmektedir. Beccaria'ya göre kanıtlar belli olup suçun işlendiği doğrulanınca, sanığa kendisini savunmak için yeterli sürenin verilmesi gerekmektedir. Ancak bu süre, cezanın çabuk uygulanmasını engellemeyecek biçimde kısa olmalıdır. İnsanların belleğinde ağır etki bırakan suçların failleri çoğu zaman kurtuluşu kaçmakta bulmaktadır. Bu suçlunun yararına hiçbir zamanaşımı öngörülmemelidir. Ancak önemsiz ve işlendikleri hususunda kesinlik bulunmayan suçlarda, yurttaşın alın yazısı üzerindeki belirsizlik kaldırılmalıdır. Bunun nedeni uzun süreli belirsizlik ve suçun cezasız kalmasının, cezanın iyileştirici gücünü ortadan kaldırmasıyla birlikte suçluya da iyileşme gücünü kazandırmasıdır.²⁸

Bentham, zamanaşımını mantıksız bulmakta ve tamamen reddetmektedir. Bentham'a göre ağır suç işleyen suçlularla asla anlaşma yapılmamalı, işlemiş olduğu suçun ürünlerinden faydalanması engellenmelidir. Aksi takdirde bu durum kötüler için iştah açıcı, iyiler için ızdırap verici, adalet ve ahlak için alenen tahkir edici olacaktır.²⁹

Pozitivistler, zamanaşımında iki kusur bulmaktadır. Pozitivistlere göre zamanaşımı; suçun, kurnazlığın bir primidir ve bu yolla adaletten kaçılmaktadır. İkinci kusur ise zamanaşımının dayandığı sosyal fayda ve suç delillerinin ortadan kalkması gibi karinelerin gerçeğe uygun olmaması imkanındır. Zaman geçmesine rağmen ahlaki ve hukuki kusurluluk baki kalacağından zamanaşımına suçu ortadan kaldıran mutlak bir değer atfedilemez. Zamanaşımının uygulanmasında, suçlunun kişisel yapısına, mensubu olduğu suçlu sınıfına, hareket tarzına, geçmişine, işlenen suçun niteliğine bakılarak ve ancak failin tehlikeli olmaktan çıkması halinde zamanaşımının işlemesi hususu kabul edilebilir. Yani, zamanaşımı failin tehlikeliliğinin devam edip etmediği hususunda bir karineye değil, somut duruma dayanılmalıdır. Bu görüşe göre zamanaşımı sadece tesadüfi suçlularla ihtirasi

---

²⁸ BURGUL Ferhat, Türk Ceza Kanununda Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 10, İstanbul 2009

²⁹ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 14, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994

suçlular hakkında uygulanabilir olup, akıl hastaları, uslanmaları mümkün olmayan doğuştan suçlular, itiyadi suçlular ile mükerrerler hakkında tatbik olunamayacaktır.³⁰

Türk Ceza Kanunu, dava ve ceza zamanaşımını kabul etmiş olup, zamanaşımının kabul edilmesinde, “sosyal faydanın azalması” ve “suça ait delillerin kaybolması” görüşleri esas alınmıştır. Bununla birlikte TCK aynı cinsten yeni bir suç işlenmesi halini ceza zamanaşımını kesici neden saymıştır. Bu durumda “ıslah olma, uslanma” görüşüne de yer verildiğini kabul etmek gerekir.³¹

C) Zamanaşımının Ceza Hukukundaki Yeri

1. Dava ve Cezayı Düşüren Nedenlerinin Sınıflandırılması

Düşme, bilindiği üzere hüküm çeşitlerinden birisidir (CMK Md.. 223). Düşme hükmü, TCK'daki düşme nedenlerinin varlığı halinde ya da soruşturma veya kovuşturma şartlarının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması halinde verilir (CMK Md. 223/8). Düşme nedenlerinin her biri farklı niteliklere sahip olduğundan, bunların tamamının davayı ve cezayı düşüren sebepler başlığı altında toplanması mümkün değildir. Nitekim bu sınıflandırma zorluğunu da dikkate alan 5237 sayılı TCK, yalnızca genel nedenlerini bünyesinde toplamıştır.

Davayı ve cezayı düşüren genel nedenler ceza kanununun genel kısmında yer alarak tüm suç ve cezalarda dava ve ceza ilişkisini düşürürken, özel nedenler kanunun özel kısmında veya özel ceza kanunlarında yer alır ve yalnızca belirlenen suçlar bakımından dava ve ceza ilişkisini düşürme niteliğine sahiptir.

Türk hukukunda ise özel düşme nedenlerinden ikisi Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer almaktadır. Bunlardan ilki mahkeme tarafından yapılan uzlaştırma

---

³⁰ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 247, 12. Bası, İstanbul 1997; EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.990, Ankara 1997

³¹ EREM Faruk, Ceza Kanunu Şerhi, Genel Hükümler, s. 877, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993;TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.28, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

(CMK Md. 254/2), diğeri ise hükmün açıklanmasının ertelenmesinin ardından hükmedilen denetim süresinin yeni bir suç işlenmeden ve denetimli serbestlik tedbirine uygun davranılarak geçirilmesidir (CMK Md. 231/10).³²

Genel düşme nedenlerinden şikâyetin geri alınması dışında kalanlar, dava aşamasında ortaya çıktıklarında davayı, infaz aşamasında ortaya çıktıklarında ise cezayı düşürürler.³³ 5237 sayılı TCK'nın 73. maddesinin dördüncü fıkrasında şikâyetin geri alınmasını hüküm kesinleşinceye kadar mümkün olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle şikâyetin geri alınması yalnızca davayı düşüren bir sebep olarak kabul edilmelidir. 5237 sayılı TCK'nın genel hükümler kitabının dördüncü bölüm başlığının "Davanın ve Cezanın Düşürülmesi" şeklinde konulmuş olması her ne kadar bölüm başlığı altında yer alan tüm nedenler bu nitelikleri haizmiş gibi bir izlenim yaratıyorsa da, şikâyetin geri alınmasının bu yönden farklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

2. Davayı ve Cezayı Düşüren Genel Nedenlerinin Özellikleri

Genel düşme nedenleri arasında yer alan zamanaşımı kurumu üzerinde durulacaktır. Genel düşme nedenleri kişisel niteliktedir, hangi sanık ya da hükümlü hakkında gerçekleşmiş ise yalnız o kişi için uygulanabilir.³⁴ Kişisellik özelliği sebebiyle suç ortaklarından birisi için zamanaşımı süresi dolarken diğerleri için sürmesi mümkündür.

Düşme nedenleri ilgili oldukları suça özgüdür. Bu özelliğin önemi kendisini bileşik suçlarda gösterir. Buna göre bileşik suç zamanaşımına uğrasa bile, bu suçun ağırlaştırıcı sebebinin ya da unsurunu teşkil eden suçlar zamanaşımına uğramaz.

---

³² TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 27, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

³³ EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.933, Ankara 1997

³⁴ Düşme sebeplerinin kişisel olmasının tek istisnası şikâyetin geri alınmasıdır, zira geri alma tüm ortaklara etki eder. Bu istisna, şikâyetin konusunun fiil olmasından kaynaklanmaktadır.

Bir olayda birden fazla düşme nedeni söz konusu olursa, ceza ilişkisini ortadan kaldıranlar infaz ilişkisini düşürenlerden önce uygulanır; keza bu sebeplerin her biri ceza veya infaz ilişkisini düşürmekte ise, sanık veya hükümlünün lehine olan uygulanır. Nitekim Yargıtay da zamanaşımının uygulanması sanığa herhangi bir külfet getirmedüğinden, diğer düşme nedenlerine göre öncelikle uygulanacağı görüşündedir.

Düşme nedenlerinin bir diğer özelliği ise, hâkim tarafından diğer nedenlerden önce dikkate alınmalarının gerekmesidir. Buna göre hâkim öncelikle olayda herhangi bir düşme nedeninin gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırmalı ve olayda düşme nedenlerinden biri gerçekleşmişse, bu nedeni uygulayarak davanın ortadan kaldırılmasına karar vermelidir.³⁵

3. Davaya ve Cezaya Düşüren Genel Nedenlerin Çeşitleri

Davayı ve cezayı düşüren genel nedenler 5237 sayılı TCK'nın genel hükümler kitabının dördüncü bölümünde sayılmıştır. Buna göre Türk Ceza Hukukunda yer alan genel düşme sebepleri sanık veya hükümlünün ölümü (TCK Md. 64), af (TCK Md. 65), dava ve ceza zamanaşımı (TCK Md. 66-72) olmak üzere üç çeşittir. Aynı bölümde yer alan şikâyetin geri alınması (TCK Md. 73/4) yukarıda açıklanan sebeplerden ötürü yalnızca davayı düşüren bir sebeptir.

II) ZAMANAŞIMININ TÜRLERİ

Zamanaşımı kurumu, devletin yargılama ve ceza verme hakkı ile irtibatını keser. Devletin cezalandırma hakkını ortadan kaldıran bir neden olarak zamanaşımı, dava ve ceza zamanaşımı olarak ikiye ayrılır;³⁶ Devlet ile sanık arasındaki ceza ilişkisini düşürene dava zamanaşımı, devlet ile hükümlü arasındaki infaz ilişkisini düşürene ise ceza zamanaşımı denir.

³⁵ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 201-202, 12. Bası, İstanbul 1997

³⁶ DÖNER İsa, Ceza Zamanaşımı, AÜEHFD, C. IX, S. 3-4, s. 35,

Zamanaşımının sonuç itibarıyla suçlu bir şahsın cezalandırılmaması gibi bir durumu ortaya çıkarması ve bu sonucun da delillerin bozulması ve sosyal faydanın azalması nedenine bağlı olması doktrinde dava ve ceza zamaşımı ayrımının kaldırılarak tek bir zamaşımının kabul edilmesi gerektiği görüşünü ortaya çıkarmıştır. Hatta bazı ülke ceza hukuklarında tek tip zamaşımı kabul edilmiştir. Her ne kadar zamaşımının tek olması savunulsa ve bu görüş uygulama alanı da bulsa, dava ve ceza zamaşimleri sonucunda ortaya çıkan durum birbirinden farklıdır.³⁷

Dava zamaşımı süresince devlet yargılama hakkını yerine getirme gayreti içinde olmasına rağmen, ceza zamaşımında devletin gayreti verilen bir cezanın infaz edilmesine yöneliktir. Ceza zamaşımında olay somutlaşmış, suç belirlenmiş olmasına rağmen dava zamaşımında olay halen net değildir. Olay sabitleşmemiş, hatta faili meçhul olaylarda ve hazırlık aşamasında bazen sanık dahi belli olmamıştır. Nitelik olarak birbirinden tamamen farklı olan bu iki durum için iki ayrı tür zamaşımının uygulanması gayet yerindedir.³⁸

III) ZAMANAŞIMININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Zamaşımının hukuki niteliği konusunda üç temel görüş bulunmaktadır ve günümüzde dahi bu konuda bir görüş birliği sağlandığı söylenemez. Zamaşımına ilişkin kuralların maddi ceza hukukuna mı, yoksa muhakeme hukukuna mı ait olduğu salt teorik bir tartışmadan ibaret değildir. Konunun önemi, maddi ceza hukuku ile ceza muhakemesi hukuku kurallarının bazı alanlarda birbirlerinden farklı ilkelere tabii olmalarından kaynaklanmaktadır. Örneğin zaman bakımından uygulamada maddi ceza hukuku bakımından geçerli olan ilke “sanık lehine olan kanunun uygulanması” iken, ceza muhakemesi hukukuna hâkim olan ilke “derhal uygulanırlıktır. Sadece bu durum bile kurumun hukuki niteliğinin açıklığa kavuşturulması gereğini açıkça ortaya koymaktadır.³⁹ Zira varılacak sonuç sanığın

³⁷ MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamaşımı ve Müddetler, s. 9, Kırıkkale 2005

³⁸ YARBAŞ Fevzi/BAĞCI Basri, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamaşımı ve Müddetler, s. 6, Ankara 1999

³⁹ ÖZAR Süleyman, Türk Ceza Hukukunda Zamaşımı, s. 183 (www.yayin.adalet.gov.tr-37.sayı)

hukuki durumunu ciddi şekilde etkilemektedir. Buna ek olarak zamanaşımının hukuki niteliği, verilecek hükmün niteliğinin belirlenmesinde de önem taşımaktadır.

A) Usul Hukukuna Ait Bir Kurum Olduğunu Kabul Eden Görüş

Zamanaşımının muhakeme hukukuna ait bir kurum olduğunu kabul eden yazarlar, aradan geçen zamanın devletin ceza verme yetkisine herhangi bir etki yapmadığı; ancak, ceza kovuşturmasına ve cezanın verilebilmesine engel olduğu düşüncesindedirler.⁴⁰ Buna göre zamanaşımının olumsuz bir muhakeme şartı niteliğinde olduğunu ileri sürmektedirler.

Bu görüşü savunan yazarların görüşleri şöyle özetlenebilir; zamanaşımı süresinin dolması halinde, mahkûmiyet veya beraat değil, düşme kararı verilmelidir. Gerek 765 sayılı gerekse 5237 sayılı TCK zamanaşımı kurumunu kamu davasını düşüren sebepler arasında düzenlediğine göre, kanunun da kurumun muhakeme hukukuna ait olduğunu kabul ettiği sonucuna ulaşılabilir. Zamanaşımının Ceza Muhakemesi Kanunu'nda değil, ceza kanununda düzenlenmesi bunun bir maddi ceza hukuku olduğunu göstermez. Zira muhakeme hukukuna ait olup ceza kanunu içerisinde düzenlenen pek çok kurum vardır.⁴¹

B) Maddi Hukuka Ait Bir Kurum Olduğunu Kabul Eden Görüş

Bu görüşü kabul edenler kendi içlerinde ikiye ayrılmaktadırlar. Bazı yazarlar zamanaşımının suçun cezalandırılabilme niteliğini ortadan kaldıran bir etkisi olduğunu ileri sürmektedir.⁴² Diğer görüşte olanlar ise zamanaşımının fiilin suç olma niteliğini ortadan kaldırmadığını, yalnızca devletin ceza verme yetkisini ortadan kaldırdığını ileri sürmektedirler.⁴³

---

⁴⁰ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 251, 12. Bası, İstanbul 1997

⁴¹ TOROSLU Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 30, Ankara 2008

⁴² ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 775, İstanbul 1992

⁴³ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.10, İstanbul 1951

Her iki görüşe göre de, zamanaşımı cezayı kaldıran bir sebeptir; yalnızca ceza kovuşturmasını değil, devletin ceza verme yetkisini de ortadan kaldırmaktadır. Dava sonunda verilecek hükümle ilgili olarak ikinci görüşte olan yazarlardan bazıları, zamanaşımının varlığı halinde dahi davaya sonuna dek devam edilerek mahkûmiyet ya da beraat hükmü verilmesini ve böylece ceza verme yetkisinin halen var olduğunun ilan edilmesi gerektiği, fakat sonuçta dava, zamanaşımına uğradığı için beraat kararı verileceği düşüncesindedirler.⁴⁴

C) Karma Nitelikte Bir Kurum Olduğunu Kabul Eden Görüş

Zamanaşımının karma nitelik taşıdığını savunan yazarlara göre, bu kurum hem maddi ceza hukukuna hem de muhakeme hukukuna aittir. Bu niteliğinden dolayı zamanaşımı, hem devletin ceza verme yetkisini ortadan kaldırır hem de bir muhakeme engeli etkisi gösterir.

Bu anlayışta olan bazı yazarlar ise, dava zamanaşımının muhakeme kanununda, ceza zamanaşımının ise ceza kanununda yer alması gerektiğini savunmaktadırlar.⁴⁵ Bunlara göre dava zamanaşımı delillerin yitirilmesinden dolayı muhakeme hukukuna, ceza zamanaşımı ise sosyal yararın kalmaması nedeniyle maddi ceza hukukuna aittir. Nitekim Fransız mevzuatında ceza zamanaşımı ceza kanununda, dava zamanaşımı ise muhakeme kanununda düzenlenmiştir.⁴⁶

D) Türk Hukukunda Kabul Gören Görüş

Öğretide genellikle hukuki nitelik konusu bir bütün olarak incelenmiş, ceza ve dava zamanaşımı arasında bir fark gözetilmemiştir. Bu noktada unutulmaması gereken husus, hukuki nitelik konusundaki sorunun yalnızca dava zamanaşımı için söz konusu olduğudur. Zira ceza zamanaşımının muhakeme hukukuyla pek ilgisi olmadığı düşünülmektedir.

⁴⁴ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 251, 12. Bası, İstanbul 1997

⁴⁵ EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.993, Ankara 1997

⁴⁶ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.32, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

Dava zamanaşımının hukuki niteliği konusundaki görüş ayrılığının önemli nedenlerinden birisi, çeşitli ülkelerin mevzuatlarındaki birbirinden farklı nitelikteki kanun hükümlerinin varlığıdır.⁴⁷

Kurumun maddi ceza hukukuna ait olduğunu ileri süren yazarlar, hem dava hem de ceza zamanaşımının TCK'da düzenlenmiş olmasının görüşlerini doğruladığını ileri sürmektedirler. Buna ek olarak bazı yazarlar, özel hukukta zamanaşımının Hukuk Usulü Kanununda değil, Medeni Kanunda düzenlenmiş olmasını, bu kurumun maddi hukuka dâhil olduğunun özel hukuk alanında da kabul edildiğine dair bir kanıt olarak göstermektedirler.⁴⁸ Başka bir dayanak ise Anayasa'dan çıkartılabilir. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında aleyhteki kanunun geçmişe uygulanamayacağı belirtilmiş, ikinci fıkrada ise bu ilkenin dava ve ceza zamanaşımı yönünden de geçerli olduğu hükme bağlanmıştır. Böylece zamanaşımı maddi ceza hukukuna ait bir ilke ile teminat altına alınmış ve bu şekilde kurumun ceza muhakemesi kurumuna ait olduğu ileri sürülerek "derhal uygulanırlık" ilkesine tabi olduğunun ileri sürülmesi olanaksız hale getirilmiştir.⁴⁹

Zamanaşımının muhakeme hukukuna ait özellikler de taşıdığını ve dolayısıyla karma nitelikte olduğunu ileri sürenler, kurumun TCK'nın birinci kitabının dördüncü bölümünde "dava ve cezanın düşürülmesi" başlığı altında düzenlenmesinin görüşlerini desteklediğini ileri sürmektedirler. İleri sürülen başka bir dayanak ise, mahkemenin vereceği hükme ilişkindir. Hukukumuzda zamanaşımı süresinin dolması halinde, dava olduğu yerde kalmakta, failin suçlu ya da suçsuz olduğu sorunu çözümlenmemekte ve zamanaşımını re'sen dikkate alan hâkim davayı düşürmektedir. Bu duruma dikkat çeken bazı yazarlar, dava zamanaşımının yalnızca

---

⁴⁷ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 10, İstanbul 1951

⁴⁸ EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.993, Ankara 1997

⁴⁹ ÖZTÜRK-ERDEM eserlerinde zamanaşımının hukuki niteliği konusunda öğretide hâkim görüşün kurumun muhakeme hukukuna ait olduğu yönünde olduğunu, kurumun maddi ceza hukukuna ait olduğunu ileri süren yazarların ise azınlıkta olduğunu belirtmişlerdir. (ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s.455, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011)

ceza verme yetkisini değil, açılmış olan davayı da etkilemesinin ve dava zamanaşımı süresinin dolmasının davanın dinlenmesine engel olmasının, kurumun karma nitelikte olduğunu gösterdiğini ileri sürmektedirler.⁵⁰

IV) ZAMANAŞIMI SÜRELERİNİN HANGİ ESASLARA GÖRE BELİRLENDİĞİ

Kanun koyucunun zamanaşımı sürelerini belirlerken ağır suçlardan hafif suçlara doğru basamaklı bir sistem kabul etmektedir. İlke olarak, kamu düzeni için daha zararlı olan ve toplum tarafından daha geç unutulmuş suçlar bakımından daha uzun zamanaşımı süresi benimsendiği söylenebilir.

Zamanaşımı süreleri ne kaçan ve yakalanamayan kimseleri ödüllendirecek kadar kısa, ne de, insan ömrünün süresi de dikkate alınarak, bireyleri sürekli bir kovuşturma ve cezaya maruz kalma tehdidi altında bırakacak kadar uzun olmalıdır.⁵¹

Yine de kanun koyucunun zamanaşımı süresini belirlemede neyi esas aldığını belirlemekten uzaktır. Aslında yapılan, ortaya içi her şekilde doldurulabilir bir ilke koymaktan başka bir şey değildir. Konuya ilişkin somut bir tespit yapmanın mümkün olmadığı, çeşitli ülkelerin yasama organlarının birbirlerinden çok farklı dava ve ceza zamanaşımı süreleri ve bu süreleri etkileyen bambaşka nedenler benimsemelerinden de açıkça anlaşılabilir.⁵²

Kanun koyucu zamanaşımı sürelerini belirlerken bir yere kadar keyfi davranmak durumundaysa da, bu tamamen sınırsız olduğu anlamına gelmemektedir. AİHS' de yer alan makul sürede yargılanma hakkı, failin meçhul ve kaçak olmadığı davalarda, bu takdiri sınırlayan unsurlardan birisidir.

⁵⁰ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 252, 12. Bası, İstanbul 1997

⁵¹ GÖKÇEN Ahmet, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.24, Kamu Hukuku Arşivi, 2004,

⁵² TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.46, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

V) CEZA KANUNLARININ ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI VE ZAMANAŞIMI

Ceza kanunlarının zaman bakımından uygulanmasında zamanaşımına ilişkin hükümler bakımından ne şekilde hareket edileceği konusu, hem dava hem de ceza zamanaşımına ilişkin olup, 5237 sayılı TCK'nın 7. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, birbirlerini izleyen kanunlardan failin lehine olan kanunun uygulanması ilkesi kapsamında, lehe olan kanunun ne şekilde belirleneceği üzerinde durulacaktır.

Yeni kanun yürürlüğe girdiği zaman, eski kanun uyarınca dava veya ceza zamanaşımı süresi dolmuş ise, herhangi bir sorunla karşılaşmayacaktır. Çünkü devletin cezalandırma yetkisi ortadan kalkmıştır ve kişinin dolan zamanaşımı süresine güvenmesi gerekir. Devletin dolan zamanaşımı süresini geriye etkili olacak şekilde uzatması mümkün değildir.⁵³

Anayasa'nın 38/2. fıkrasının, birinci fıkraya yaptığı atıfla, zamanaşımına ilişkin kurallarda lehe olan kanunun geriye yürüyeceği belirlenmiş olduğundan, Türk hukukunda zamanaşımının maddi ceza hukukuna mı yoksa muhakeme hukukuna mı ait olduğuna ilişkin tartışmanın, bu normların zaman bakımından uygulanması konusunda bir etkisi bulunmamaktadır. Aksi halde, zamanaşımının muhakeme hukukuna ait bir kurum olarak kabul edilmesi halinde, bu hukuk dalında zaman bakımından uygulama açısından hâkim ilke derhal uygulanırlık olduğundan, yeni kanunda yer alan sürenin; maddi ceza hukukuna ait bir kurum olduğu kabul edildiğindeyse, lehe kanunun geriye yürürlüğü ilkesi uyarınca, lehe olan kanun dikkate alınması gerekecektir.

Zamanaşımını durduran ve kesen nedenleri kolaylaştıran kanunlar aleyhte, sınırlandıran kanunlar ise lehte olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle sonraki kanun, zamanaşımını durduran ve kesen nedenleri azaltıyorsa daha lehte olduğu için uygulama alanı bulacaktır.⁵⁴

⁵³ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 47, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

⁵⁴ CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 105, 5. Bası, Beta, İstanbul 2008

Failin lehine olan kanunun belirlenmesinde öğretide hâkim görüş, failin fiili islediği zamanın kanunu ile sonradan yürürlüğe giren kanunun daha lehe olan hükümlerinin alınarak karma bir uygulamaya gidilemeyeceği, çünkü böyle bir uygulamanın yargıcın üçüncü bir kanun yaratması anlamına geleceği yönündedir. Yapılması gereken, her iki kanunun tüm hükümleri olaya uygulandıktan sonra, ortaya çıkan hükümlerden hangisi daha lehe ise, o hükmün uygulanmasıdır. Bu değerlendirmede sonuç cezanın yanında kusurluluk şekli, yanılma, isnat yeteneği, hukuka uygunluk nedenleri, şahsi cezasızlık sebebi, dava ve cezayı düşüren sebepler, tekrür vb. tüm hususlar da göz önünde bulundurulacaktır.⁵⁵

5252 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un lehe olan hükümlerin uygulanması başlıklı 9/3. fıkrası da öğretide hâkim olan görüşle uyumludur. Buna göre "Lehe olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir."⁵⁶

Yargıtay uygulaması da lehe kanuna ilişkin değerlendirmede, her iki kanunun tüm hükümlerinin bir bütün olarak uygulanması gerektiği yönündedir.⁵⁷

5252 sayılı TCK Uygulama Kanununa 5349 sayılı Kanunla 11.5.2005 tarihinde eklenen 9/4. fıkra uyarınca "Kesin hükümle sonuçlanmış olan davalarda, sonradan yürürlüğe giren bir kanunla ilgili olarak lehe hükmün belirlenmesi ve uygulanması amacıyla yapılan yargılama bakımından dava zamanaşımına ilişkin hükümler uygulanmaz." Maddenin gerekçesinde, "TCK'nın 66. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan ve yargılamanın yenilenmesi halinde dava zamanaşımını düzenleyen hükümle sonradan yürürlüğe giren bir kanunla lehe hükümler getirilmiş olması

---

⁵⁵ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 28, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994

⁵⁶DANIŞMAN Mustafa, Dava ve Cezanın Düşürülmesi, s. 34, (<http://www.Ceza-bb.adalet.gov.tr/makale> 1-2, htm)

⁵⁷Yargıtay 1. Ceza Dairesinin, E.2005/1589 K. 2006/588 T.13.03.2006 ve E.2005/1018 K. 2006/1593 T.25.04.2006 sayılı kararlarında da bu husus belirtilmiştir. (Açıklamalı Kanun İçtihat Programı, AKİP,)

durumunda da, zamanaşımı süresinin dolmuş olması halinde yargılama yapılamayacağı şeklinde farklı yorumları önlemek amacıyla açıklayıcı hüküm getirilmesi ihtiyacı doğmuştur.”⁵⁸ ifadesi yer almaktadır.

Uygulamada infaz savcılığı veya hükümlü ya da hükümlünün avukatı sonradan yürürlüğe giren kanunun failin lehinde olduğuna kanaat getirdiği takdirde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirleri'nin İnfazı Hakkında Kanun'un (CGTİHK) 98. maddesi uyarınca yerine getirilmesi gereken cezanın belirlenmesi ya da duraksamanın giderilmesi için hükmü veren mahkemeden bir karar istemektedir. Bu dava öğretide “açıklama davası” olarak adlandırılmaktadır.⁵⁹ Uygulama Kanunu'na eklenen fıkra ise açıklama davasında, mahkemenin bu davayı karara bağlamaktan dava zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle kaçınamayacağı anlamına gelmektedir.

---

⁵⁸ Gereke için bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayı/donem22/yıl01/ss898m.htm>

⁵⁹ KUNTER Nurullah/ YENİSEY Feridun/ NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1236, İstanbul 2006

İKİNCİ BÖLÜM

DAVA ZAMANAŞIMI VE MÜDDETLER

I) DAVA ZAMANAŞIMI KAVRAMI

Genellikle kabul gören tanıma göre, dava zamanaşımı, belli koşulların gerçekleşmesi halinde devletin cezalandırma hakkından vazgeçmesidir.⁶⁰

Dava zamanaşımı, yasada yazılı sürelerin geçmesi ile devletin cezalandırma hakkını düşüren, kamu davası açılmamış ise açılmasına, açılmış ise takibine engel olan bir haldir.⁶¹

Suçun işlendiği gün işlemeye başlayan ve kesilme ve durmalara rağmen mahkumiyet hükmü kesinleşmeden tamamlanan ve tamamlanma anından itibaren de kamu davasının hiç açılmamasını veya açılmış ise ortadan kaldırılmasını gerektiren süreler dava zamanaşımı denir.⁶²

II) DAVA ZAMANAŞIMININ ÖZELLİKLERİ

Dava zamanaşımı re'sen uygulanır, bu konudaki kanuni düzenleme 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 117. maddesinde, 5237 sayılı yeni TCK'nın ise 72/2. maddesinde yapılmıştır. 765 sayılı TCK. madde 117: Gerek dava ve gerek ceza müruru zamanı resen tatbik olunur ve bundan ne maznun ve ne de mahkum vazgeçemezler. 5237 sayılı yeni TCK. madde 72/2: Dava ve ceza zamanaşımı re'sen uygulanır ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler.

Ceza hukukumuzdaki bu zamanaşımı düzenlemesi re'sen uygulanması yönüyle özel hukuk alanında uygulanan zamanaşımından farklıdır. Hukuk usulünde zamanaşımı bir defa olarak davada taraflarca ileri sürüldüğü takdirde, nazara

---

⁶⁰ KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 9, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

⁶¹ Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararı, 12.11.2002- 3/252/388 (Ulusal Yargı Ağ Projesi, UYAP, Mevzuat Programı)

⁶² ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s.455, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

alınabilmesine rağmen, ceza hukukunda hakim veya cumhuriyet savcısı bu konuyu kendiliğinden nazara alıp gerekli uygulamayı yapar.

Zamanaşımının uygulanmasında, ceza hukukunda taraflara bundan vazgeçme hakkı da tanınmamıştır. Ceza hukukumuzda bazı konularda tarafların iradesine özel önem atfedilmiş olmasına rağmen (örneğin şikayet, şikayetten vazgeçme ve vazgeçmenin kabulü konularında olduğu gibi) zamanaşımı hususunda sanığa böyle bir hak tanımamıştır. Çünkü zamanaşımı yukarıda da izah edildiği gibi devletin yargılama hakkının sona ermesi anlamına gelmekte olup konu, kamu düzeni ve kamu yararına taalluk ettiğinden sanığın yargılamanın sürdürülmesini talep hakkı bulunmamaktadır.⁶³

Dava zamanaşımı her aşamada dikkate alınır, zamanaşımı netice itibariyle devletin yargılama hakkının sona ermesi gibi bir sonuç doğurması nedeniyle soruşturma, kovuşturma ve temyiz aşamalarının tümünde re'sen nazara alınır. Verilen bir karar kesinleşip hüküm halini alana kadar dava zamanaşımı cereyan eder. Karar kesinleştikten sonra başlayan zamanaşımı ise ceza zamanaşımıdır.

765 sayılı TCK. nun 102. ve müteakip maddelerinde ve yine 5237 sayılı yeni TCK nın 66. maddesinde getirilen düzenleme ile zamanaşımı gerçekleştiğinde kamu davasının ortadan kalkacağı (düşeceği) açıkça zikredilmiştir. Hazırlık tahkikatı sırasında ise kamu davasının sükutunu düzenleyen tüm nedenler hazırlık aşamasında gerçekleşmişse, zamanaşımı süresi dolduğunda cumhuriyet savcısı bu nedenden dolayı takipsizlik kararı verir.⁶⁴

Zamanaşımı, kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma aşamasında dolarsa mahkeme kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verir. Bu yargılama

---

⁶³ ÖZAR Süleyman, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 184, (www.yayin.adalet.gov.tr-37.sayı)

⁶⁴Öğretide Özgenç, dava zamanaşımının dolduğundan bahisle kamu davasının açılmasından sarfinazar edilemeyeceği, dava zamanaşımı dolmuş olduğu kanaatine varılsa bile kamu davasının açılması gerektiği, kamu davası açıldıktan sonra mahkemenin davanın düşmesine karar vermesi gerektiğini belirtmektedir. (ÖZGENÇ İzzet, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, s.734, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Ankara 2006)

safhasının her dönemi için geçerli olup, sanığın sorgusunun yapılmış olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. İstisnalar dışında beraat kararı vermek için dahi sanığın sorgusunun yapılmış olması şartı aranırken zamanaşımından dolayı ortadan kaldırma kararı verilirken böyle bir koşul yoktur. Mahkeme yargılamaya konu olan eylemin temas ettiği kanun maddesinde öngörülen cezanın üst haddine göre belirleyeceği zamanaşımı süresinin dolduğu anda kamu davasını ortadan kaldırmalıdır. Hatta mahkeme zamanaşımı dolduktan sonra beraat kararı veremeyeceği gibi, feragat veya ön ödemeye dayalı olarak dahi davayı ortadan kaldıramaz. Uygulanması gereken bir af kanunu mevcut olsa bile bu kanunu uygulayamaz.⁶⁵

Mahkemelerden verilen hükmün zamanaşımı süresi dolduktan sonra kesinleşmesinin bir önemi bulunmayıp esas olan mahkeme kararının zamanaşımı süresi dolmadan önce verilmiş olmasıdır.

Dava zamanaşımının yukarıda belirtilen temel özelliklerinin yanında; “Kanunda aksi yazılı bulunmadıkça bütün ceza davalarında dava zamanaşımı uygulanır. Dava zamanaşımı durumunda düşmüş veya infaz edilmiş bir ceza bulunmadığından tekerrür söz konusu olmaz, dolayısıyla ortada verilmiş bir mahkumiyet hükmü bulunmadığı için, dava zamanaşımı şartlarının varlığı halinde sonraki hapis cezasının ertelenmesine engel teşkil etmez.” gibi özellikleri de bulunmaktadır.⁶⁶

III) DAVA ZAMANAŞIMI İLE HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRELERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Hukukun her alanında olan hak düşümü bazı hallerde bir hakkın korunması için belirli bir zaman içerisinde yapılması gereken işlemin, yapılmamasının yaptırımı; bazı hallerde ise kullanılmasından vazgeçilmesinin doğal sonucudur.⁶⁷

⁶⁵ MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s.16, Kırıkkale 2005

⁶⁶ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s.20, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

⁶⁷ KUNTER Nurullah/ YENİSEY Feridun/ NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 526, İstanbul, 2006

Hak düşürücü süre ancak dava zamanaşımı süresi içerisinde var olabilir ve dolayısıyla bu süreye bağlıdır.

Ceza hukukunda hak düşümü, şikâyet süresinde (TCK Md. 73) ve bazı özel kanunlarda yer alan dava açma sürelerinde söz konusu olmaktadır. Basın Kanunu'nun 26. maddesinde düzenlenen iki ve dört aylık dava açma süreleri, bu tür sürelerle örnek olarak verilebilir.

5237 sayılı yeni TCK nın 73. maddesine göre; soruşturulması veya kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.

Davaya hakkı olan birkaç kimseden birisi altı aylık müddeti geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakkı sakıt olmaz. Ceza Kanunumuzdaki bu madde genel olarak şikayet hakkının kullanılmasını düzenlemekte olup kapsam itibarıyla takibi şikayete bağlı olan suçlar ile hakkında hüküm bulunmayan ve özel kanunlarda düzenlenmiş olan şikayete tabi suçlara da uygulanır.⁶⁸

Hak düşümü süreleri, özellikle şikayet süresi, ile dava zamanaşımı süreleri arasında bazı temel farklar vardır.

Bunlar:

1- Şikayet süresi bir sükutu hak (hak düşürücü) süresidir, durması ve kesilmesi söz konusu olamaz, zamanaşımı sürelerinde ise durma ve kesilme vardır. Şikayet süresi, mağdurun suçun failinin cezalandırılmasını talep etmesi için getirilmiş bir süre olup, mağdurun bu hakkını 6 aylık süre içerisinde kullanılmaması halinde düşeceğini ifade eder. Bu süre zamanaşımı sürelerinin aksine durmaz ve kesilmez.

---

⁶⁸ YARBAŞ Fevzi/BAĞCI Basri, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 140, Ankara 1999

Şikayet süresi şartları gerçekleştiği anda işlemeye başlar ve sürenin sonunda biter. Zamanaşımı süreleri ise kanuni bazı nedenlerle durup kesilebilir.⁶⁹

2- Şikayet süresi eski hale getirme işlemine konu olabilir, zamanaşımı sürelerinde eski hale getirme işlemi söz konusu değildir. Eski hale getirme işlemi 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 40, 41, 42. maddelerinde düzenlenmiş olan usule ilişkin müessesedir. 5271 sayılı CMK. nun 40. maddesine göre; kusuru olmaksızın bu süreyi geçirmiş olan kişi, eski hale getirme isteminde bulunabilir. Eski hale getirme müessesesinde 5271 sayılı CMK lehtarın kusursuz olmasını yeterli görmekle eski hale getirme sebeplerini çok geniş tutmuştur. Şikayet süresi içerisinde lehtarın kusurunda olmayan bir sebebe bağlı olarak şikayet hakkını kullanamayan mağdur, geçmiş olan süreyi usul kanunumuzun ilgili maddelerindeki prosedüre uymak suretiyle yeniden, lehine kullanabilir. Eski hale getirme kurumu genel olarak hak düşürücü nitelikteki süreler için kabul edilmiştir.⁷⁰ Zamanaşımı sürelerinin tatbikinde ise geçmiş olan sürelerin eski hallerine getirilme kurumunun uygulanması ile ihya edilmeleri mümkün değildir.⁷¹ Zira zamanaşımı, doktrinde devletin yargılama hakkını ortadan kaldıran süreler için kabul edilmiştir.

3- Şikayet süresi tek olup suça ve cezasına göre değişmez. Cezaların süresine ve suç tiplerine göre zamanaşımı süresi kademeli olarak düzenlenmiş olup, bazı suç tiplerinde dava ve ceza zamanaşımının bulunmadığı ifade edilmesine rağmen şikayet süresi konusunda tek bir süre düzenlenmesi yapılmıştır. O da 6 aylık süredir. Bu düzenleme 5237 sayılı yeni TCK nın 5.maddesi gereğince hakkında hüküm bulunmayan özel kanunlardaki şikayete tabi suçlar için de geçerlidir.

---

⁶⁹ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 34, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994

⁷⁰ YARBAŞ Fevzi/BAĞCI Basri, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 141, Ankara 1999

⁷¹ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s. 461, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

4- Şikayet süresi suçun mağdurunu ilgilendiren bir süre olup kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanılmasını düzenler.⁷² Zamanaşımı süreleri fiile ilişkindir. 5237 sayılı yeni TCK. nun 73. maddesinde getirilen düzenleme ile bir suçun mağduru olduğunu iddia eden kimsenin, olayın faili hakkında ceza takibatı yapılmasını talep etme hakkı düzenlenmektedir. Dolayısıyla bu düzenleme olayın mağdurunu ilgilendiren bir düzenlemedir. Zamanaşımı süreleri ise tamamen fiille (suçla) alakalı bir durum olup bu konuda ne mağdurun ne de sanıkların iradelerine bir değer izafe edilmemiştir.

5- Şikayet süresinin hesabı CMK'nun 39. maddesine göre, zamanaşımı süresinin hesabı ise TCK'nın 72. maddesine göre yapılır. 5237 sayılı yeni TCK. nunda getirilen özel düzenleme ile 66. maddedeki dava zamanaşımı süreleri; 72. maddedeki esaslara göre hesaplanır. Buna göre: “Dava ve ceza zamanaşımı süreleri gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün yirmi dört saat, bir ay otuz gün, yıl resmi takvime göre hesap edilir.” Şikayet hakkının kullanılması açısından ise, 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunumuzun 39. maddesinde belirlenen esaslar dikkate alınır. CMK, 39. maddeye göre: “Gün ile belirlenen süreler, tebligatın yapıldığının ertesi günü işlemeye başlar. Süre, hafta olarak belirlenmiş ise, tebligatın yapıldığı günün, son haftada isim itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Süre, ay olarak belirlenmiş ise tebligatın yapıldığı günün, son ayda sayı itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Son bulunduğu ayda sayı itibarıyla karşılığı olan gün yoksa; süre, ayın son günü mesai saati bitiminde sona erer. Son gün bir tatile rastlarsa süre, tatilin ertesi günü biter.”

6- Şikayet süresi fiilin ve failin öğrenilmesi ile başlar, zamanaşımı süresi ise suçun işlenilmesi ile başlar. Zamanaşımı süresi, tamamlanmış suçlarda suçun tamamlandığı anda başlar. Ayrıca 5237 sayılı yeni TCK. nun 66/6. maddesinde teşebbüs, teselsül ve temadi hallerinde zamanaşımının başlama anı özel düzenleme ile hükme bağlanmıştır. Şikayet hakkına ilişkin 6 aylık sürenin başlangıcı için ise

---

⁷² ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 46, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

olayın mağdurunun fiilden ve failden haberdar olma zamanı esas alınmıştır. Zamanaşımı açısından bu konuda da taraf iradelerine bir değer izafe edilmemiştir.

7- Teselsül ve temadi eden suçlara zamanaşımı en son teselsül ve temadi hareketinden başlamasına rağmen, şikayet hakkının başlaması teselsül ve temadinin başlangıcında olabilir. Şikayet hakkının kullanılmasının başlangıcı için mağdurun, fiili ve faili öğrenmesine özel önem verilmiş, sürenin öğrenme ile başlayacağı kabul edilmiştir. Ceza hukukumuzda bazı suçların işleme zamanı uzun bir süreye yayılabilmektedir. Bazı suçlar (mera tecavüzü, alıkoyma vb.) yapıları gereği zaman içerisinde temadi ederler. Bazı suçlarda ise suç ani bir suç olmasına rağmen suçun sanığı suç işleme kararı ile aynı mağdura yönelik olarak birden fazla eylemde bulunabilir. Örneğin hırsızlık suçunun aynı mağdura yönelik olarak kısa zaman aralıklarıyla birkaç defa işlenmesi gibi. Bu durumda 5237 sayılı yeni TCK. nun 43. maddesinde yer alan düzenleme doğrultusunda eylem tek suç olarak kabul edilmesine rağmen teselsül nedeniyle artırımı tabi tutulmaktadır.⁷³ 5237 sayılı TCK nın 66/6. maddesindeki düzenlemeye göre temadi ve teselsül eden suçlarda zamanaşımının temadi ve teselsülünün bittiği günden başlayacağı kabul edilmesine rağmen şikayete tabi olup da temadi eden bir suçun başlangıcında olayın mağduru fiili ve faili hemen öğrenmiş ise şikayet hakkını kullanılmasına ilişkin süre suçun başlangıcında başlar. Temadinin ve teselsülünün bitmesinin önemi yoktur. Örneğin kendisine telefonla sarkıntılık edilen mağdureye yönelik olarak bu eylem zaman içerisinde temadi eden bir suç olduğundan mağdurenin şikayet hakkı ilk eylem tarihinden (Faili de biliyorsa) başlayacaktır.

8- Zamanaşımı süresi dolunca şikayet süresinin önemi kalmaz. Şikayet hakkının kullanılmaya başlaması, fiil ve failin öğrenilmesine bağlı olduğundan bazen bu öğrenme durumu suç için öngörülen zamanaşımı süresinin dolmasından sonraki bir tarihte gerçekleşebilir. Suç için öngörülen dava zamanaşımı süresi suçun işlenmesi ile başlar ve mağdurun şikayet hakkını kullanmasından önce dolabilir. Bu durumda artık suç zamanaşımına uğramış olduğundan şikayet hakkının kullanılması

⁷³ MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s.83, Kırıkkale 2005

söz konusu olamaz. Bu konu 5237 sayılı yeni TCK nun 73/2. maddesi, "Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikayet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar." Denilmek suretiyle şikayet hakkını kullanma süresine, zamanaşımının dolması ile bir üst sınır konulmuştur.⁷⁴

9- Mağdurun şikayet hakkını kullanmayacağını açıkça ifade etmesi şikayet süresinin önemini ortadan kaldırır, zamanaşımı konusunda ise taraf iradelerine süreleri etkileyici bir özellik izafe edilmemiştir. Şikayet hakkı tamamen mağdurun şahsına sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Mümeyyiz olmayan küçük için bu hakkı, velisi veya temsilcisi kullanabilir. Bu hakkın kullanılmasında mağdur tamamen serbesttir. Bu nedenle şikayete hakkı olan şahıs; süresinde şikayetçi olabilir. Süresinde şikayetçi olmayacağını beyan edebilir. Herhangi bir süreye bağlı olmayarak şikayeti geri alabilir Mağdurun şikayetini geri alması veya şikayetçi olmadığını beyan etmesi ile devam etmekte olan şikayet süresinin bir önemi kalmaz. Hukukça kabul edilebilir mazeretini ispatlamadıkça artık şikayetçi olamaz.⁷⁵

Suçun işlendiği anda suçtan ve sanıktan haberdar olan mağdur ilk beyanında şikayetçi olmadığını ifade ederse artık şikayetçi olamaz. İlk beyanında şikayetçi olmuş ve daha sonra şikayetinden vazgeçmiş ise yine şikayetçi olmaz. (Bu durum 6 aylık şikayet hakkının kullanılmasına ilişkin süre içerisinde olsa dahi.) Zamanaşımı süresinin takibinde gerek sanık olsun gerek mağdur taraf iradelerine bir özellik izafe edilmemiştir. Bu durum 5237 sayılı yeni TCK. nun 72/2 maddesinde; şüpheli, sanık ve hükümlüler yönünden şöyle ifade edilmiştir. Dava ve ceza zamanaşımı re'sen uygulanır ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler.⁷⁶

10- Şikayetin geri alınması istisnalar dışında sanığın kabulüne bağlı olmasına rağmen, sanığın dolmuş olan zamanaşımını dikkate alınmamasını talep hakkı

⁷⁴ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 127, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

⁷⁵ YARBAŞ Fevzi/BAĞCI Basri, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 144, Ankara 1999

⁷⁶ MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s.85, Kırıkkale 2005

bulunmamaktadır. 5237 sayılı yeni TCK. nun 73/4. maddesine göre; kovuşturma yapılabilmesi şikayete bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür. Yine 73/6. maddeye göre; kanunda aksi yazılı olmadıkça, vazgeçme onu kabul etmeyen sanığı etkilemez. Yukarıda izah ettiğimiz gibi zamanaşımının uygulanması ise sanığın kabulüne bağlı değildir. Sanık bizim kanuni düzenlememize göre zamanaşımının uygulanmamasını isteyemez.⁷⁷

11- Genel kural her suçun zamanaşımına tabi olması şeklinde iken, bir suçun şikayete tabi olması özel düzenleme ile mümkün olmaktadır. Ceza hukukumuzda, birkaç istisna dışında tüm suçların dava zamanaşımı mevcuttur. Zamanaşımına tabi olmamak ancak özel bir düzenleme ile mümkün olabilmektedir. Suçların takibinin şikayete bağlı olması ise genel kural olmayıp ancak yapılan özel düzenlemelerle bir suç takibi şikayete bağlı olmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da hakkında bir hüküm bulunmayan suç re'sen takibe tabi olmaktadır. Ayrıca şikayete bağlı suçlara muhakkak bu durumu ifade eden bir düzenleme bulunmaktadır.⁷⁸

IV) DAVA ZAMANAŞIMI VE DİĞER KURUMLARIN UYGULAMA ÖNCELİĞİ

Dava zamanaşımı meydana getirdiği hukuki sonuç itibariyle kamu davasının varlığına son verir. Bir başka deyişle devlet bazı mülahazalarla şartları gerçekleştirdiğinde yargılama hakkından feragat eder. Bu şekilde sanığın ceza ile olan irtibatı kesilir ve sanık lehine kazanılmış bir hak doğar. Hukuk sistemimizin içerisinde de sanığın gerek ceza ile ve gerekse dava ile ilişkisini kesen birçok kurum mevcuttur. Acaba zamanaşımı bu gibi durumlarla birlikte uygulamak gibi bir durum ortaya çıktığında uygulama önceliği hangisine verilecektir. Uygulama ve doktrinde bu konuya ışık tutacak karar ve görüşler bulunmaktadır.⁷⁹

⁷⁷ BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1333, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

⁷⁸ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s. 461, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

⁷⁹ MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s.18, Kırıkkale 2005

Genel prensip olarak Yargıtay'ın 1983 yılında vermiş olduğu içtihadı birleştirme kararı bu konuya bir nebze açıklık getirerek dar kapsamlı da olsa bir prensip koymaktadır. Yargıtay'ın bu içtihadı birleştirme kararında özetle "Düşme sebepleri birden fazla olduğunda, ceza ilişkisini ortadan kaldıranlar, sadece infaz ilişkisini düşürenlerden önce uygulanması gerekir." denilmektedir. (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı 11.04.1983 tarih, 2/2)⁸⁰

Zamanaşımı yukarıda da kısaca değindiğimiz gibi ceza ile sanık arasındaki ilişkiyi sona erdirmektedir. Daha doğru bir deyimle hüküm halini almamış sosyolojik bir olgu olarak ceza ile her türlü sanık veya sanık olma ihtimali olanlar arasındaki ilişkiyi kesmektedir. Zamanaşımının bu niteliği ayrıca resen ve sanık yönünden herhangi bir külfet getirmeksizin uygulanma olanağının bulunması, ona diğer düşme sebeplerine nazaran daha öncelikli uygulama zorunluluğu kazandırmaktadır. Bu bilgiler ışığında zamanaşımı ve diğer kurumların uygulama önceliklerine değinebiliriz.

A) Dava Zamanaşımı, Feragat ve Önödeme

Feragat, genel olarak taraf ifadelerine bağlı olan, infaz ile ilişkiyi kesmeyen bir nitelik taşıdığından şartları oluşsa dahi zamanaşımı ile birlikte uygulanması söz konusu olduğunda öncelikle kamu davasının zamanaşımına dayalı olarak ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Ön ödeme konusu 5237 sayılı yeni TCK. nun 75. maddesinde düzenlenmiş olup düzenlediği bap ve sonuçları itibariyle davanın sükutunu gerektiren sebeplerdendir. ön ödemede bulunan sanık hakkındaki davanın ortadan kaldırılması veya kamu davasının açılmaması gibi bir sonuç doğurur. Uygulayıcı, ön ödemeye tabi bir suçta zamanaşımı şartları gerçekleşmiş ise zamanaşımını uygulayarak kamu davasını ortadan kaldırmalıdır. Cumhuriyet savcılığında ise, takipsizlik kararı

⁸⁰ 11/04/1983 tarih ve 2/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında, düşme sebeplerinin birden fazla olması halinde ceza ilişkisini ortadan kaldıranlar, infaz ilişkisini düşüren nedenlerden önce uygulanması gerektiği kabul edilmiştir. Yani, zamanaşımı suç ile sanık arasındaki bağlantıyı keserek sanığın cezalandırılmasını önlemektedir. Şikayetten vazgeçme ile zamanaşımı birlikte gerçekleşmişse, zamanaşımı uygulanmalıdır. (BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1246, Adalet Yayınevi, Ankara 2007)

verilmelidir. Zamanaşımı, yapısı itibariyle resen uygulanıp sanık aleyhine bir yük de teşkil etmediğinden sanığın daha lehinedir. Ön ödeme uygulamasında ise, ödemeyi yapıp yapmama hususunda sanık iradesine değer atfedilmekte olup ayrıca ön ödeme miktarı kadar sanığa maddi bir külfet de getirilmektedir.⁸¹

B) Dava Zamanaşımı, Sanığın veya Hükümlünün Ölümü ve Af

Yargılama süreci içerisinde maznunun öldüğü sübut bulur ve aynı zamanda kamu davasının zamanaşımı ile ortadan kaldırılma şartları gerçekleşmiş olur ise zamanaşımına dayalı olarak ortadan kaldırma kararı verilmesi daha makuldür. Zira ölüm sebebine dayalı olarak kaldırma ölen yönünden hüküm ifa eder. Zamanaşımına dayalı ortadan kaldırma kararı ise o suç yönünden hüküm oluşturur. Zamanaşımı davanın esasını çözen bir karardır.

Af, niteliği itibariyle genel ve özel olarak iki tür şeklinde Türk Ceza Kanununda düzenlenmiş olmasına rağmen yapısı itibariyle gerçekleşmesi genellikle kanun koyucunun iradesine bağlı olan ve yapılan bir kanuni düzenleme ile hukuki varlık kazanan bir durumdur. Affin uygulama şekli ve kapsamı hakkında kanun koyucunun serbest şekilde düzenleme yapma imkanı vardır. (Anayasadan kaynaklanan kısıtlamalar hariç, Anayasa Md.14) Kanun koyucu kamu davasını ortadan kaldıran ve düşüren sebepleri bu serbest düzenleme yapma yetkisi içerisinde bir sıralamaya tabi tutmaz ise zamanaşımına dayalı olarak kamu davasını ortadan kaldırmak, af uygulamasından önce gelmelidir.

Uygulamada "af" olmamakla birlikte sonuçları itibariyle af niteliği taşıyan bir durumla da karşılaşılabilir. O da ceza düzenlemesi içeren bir kanun maddesinin veya kanunun Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi durumudur. Uygulamada çeşitli şekillerde gerçekleşebilecek böyle bir durumda, şayet iptal kararı bir fiili tamamen suç olmaktan çıkarmış veya yapılan iptal işlemi sonucu itibariyle böyle bir durumu ortaya koymuş ise artık zamanaşımına dayalı olarak değil, eylemin

⁸¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 16.03.1987 tarih ve 525/123 sayılı kararında belirtildiği gibi zamanaşımı sanık lehine bir hüküm olduğundan dolayı sanığa ön ödeme ihtarında bulunulmadan sanık hakkında zamanaşımı öncelikle uygulanmalıdır. ((BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1247, Adalet Yayınevi, Ankara 2007)

suç olmadığından bahisle beraat kararı verilmelidir. Zira zamanaşımı uygulamasını yapabilmek için yürürlükte olan ve ceza hükümleri içeren bir kanuna ihtiyaç vardır. Fakat iptal kararı ile kanunun hukuki varlığı sona erdiğinden fiilen zamanaşımı uygulaması yapılması imkansızlaşmaktadır. Buradaki durumu derhal beraat kararı verilmesi gereken duruma da benzetebiliriz.

C) Dava Zamanaşımı ve Beraat Kararı

Yargılamayı yapan makam şartları olduğu anda zamanaşımına dayalı olarak davayı ortadan kaldırmalıdır. Zira devletin zamanaşımının dolması ile yargılama hakkı sona ermekte, devlet bu hakkından vazgeçmektedir.⁸²

Beraat kararı, yapılan yargılama neticesinde delillerin değerlendirilmesi sonucu verilen bir karar olup bu kararın çıkabilmesi için devletin yargılama hakkının devam ediyor olması gerekir. Halbuki zamanaşımının dolması ile devletin bu hakkı sona ermiştir. Beraat kararı verildiği anda veya temyiz aşamasında zamanaşımı dolmuş ise artık temyiz en (veya itiraz'en) konuyu inceleyecek makamın zamanaşımının dolduğunu tespit etmek ve bunun gereğini yerine getirmekten başka yapacak bir şey söz konusu değildir. Niteliği itibariyle beraat kararının sanığın daha lehine olduğu ileri sürülebilirse de, bu kararın verilebilmesi için devam eden bir yargılama hakkının varlığı gereklidir.⁸³

Ancak derhal beraat kararı verilmesi gereken hallerde zamanaşımına dayalı olarak düşme kararının verilemeyeceğidir. Nitekim, 5271 sayılı CMK nın 223/9.maddesinde yer alan, “ Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez” hükmünün sürekli göz

---

⁸² EREM Faruk, Ceza Kanunu Şerhi, Genel Hükümler, s. 473, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993

⁸³ Yargıtay 2.Ceza Dairesi 26.12.1995-12087/13953 sayılı kararında, “ suçun gerektirdiği cezanın nevi ve miktarı itibariyle tabi bulunduğu uzamış zamanaşımı süresinin suç ve karar tarihi arasında gerçekleşmiş bulunduğu nazara alınarak, hakkındaki kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken, beraatine karar verilmesi yasaya aykırı görüldüğünden, hükmün bozulmasına ve kamu davasının gerçekleşen zamanaşımı nedeni ile ortadan kaldırılmasına karar verildi.” şeklinde belirtilmiştir. (Açıklamalı Kanun İhtihat Programı, AKİP,)

önünde tutulması gerekmektedir.⁸⁴ Bu gibi durumlarda zamanaşımı dolmuş dahi olsa kanunda yer alan özel düzenleme çerçevesinde mahkeme ortadan kaldırma yerine beraata hükmetmelidir. Derhal beraat kararlarında, diğer beraat kararlarının aksine sanığın sorgusunun yapılmış olması şartı aranmaz.

D) Dava Zamanaşımı ve Davanın Reddi

Resen açılan davanın daha önceden yargılamaya konu olup sanık hakkında bir hüküm verildiği veya aynı konuda sanık hakkında devam eden bir davanın söz konusu olduğu hallerde veya usulsüz şikayet gibi durumlarda davanın reddine karar verilmesi gerektiğinde zamanaşımı da dolmuş ise hangi kararı öncelikle uygulamak gerekecektir. Davanın reddi gereken durumlarda henüz yargılama şartlarının oluşmadığı veya yargılama yapılmasına engel olan bir durumun var olduğu kabul edilmektedir. Zamanaşımı ise devletin yargılama hakkının sona ermesi anlamı taşıdığından henüz şartları oluşmadığı için ortaya çıkmayan bir hakkın sona ermesinden bahsedilemeyeceğinden davanın reddi kararı zamanaşımından önce uygulanmalıdır.⁸⁵

E) Dava Zamanaşımı, Görevsizlik ve Yetkisizlik

Görevsizlik kararı 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanununun 3 ve 4. maddelerinde düzenlenmiş olup, gerek terim ve gerekse mahiyeti itibariyle doktrinde üzerinde en çok tartışılan konulardandır. CMK. madde 3: Mahkemelerin görevleri kanunla belirlenir. Madde 4: Davaya bakan mahkeme, görevli olup olmadığını kovuşturma evresinin her aşamasında re'sen karar verebilir. Zamanaşımına dayalı olarak verilen ortadan kaldırma kararı yapısı ve sonuçları itibariyle ceza davasını esastan halleden ve taraflara kazanılmış hak sağlayan bir karardır. Kendisinin yargılamaya konu olan davada görevsiz olduğunu, aynı zamanda söz konusu dava ile ilgili zamanaşımının dolduğunu tespit eden mahkemenin tutumu yukarıda zikredilen

---

⁸⁴ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s.461, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

⁸⁵ KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 9, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

kanuni düzenlemeler karşısında hüküm niteliği taşıyan zamanaşımına dayalı ortadan kaldırılma kararının görevli mahkemece verilmesi gerekmektedir.⁸⁶

Yetkisizlik konusu 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanununun ise 12-18. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanuni düzenlemeye göre yetkisizlik tartışması usulen davanın her aşamasında gündeme getirilebilecek bir husus olarak kabul edilmemiştir. Madde yönünden görevden farklı olarak sanığa teminat tanıma kaygısı burada yoktur. Bu bölüşüm tabii hakimi belirlemek için yapılmış bir bölüşüm değildir. Yetki hususu daha çok pratik bir gerekliliğe dayanır. Bu nedenle mahkemeler arasında yer itibarıyla bir yetki paylaşımı yapılmış fakat bu durum kamu düzenine taalluk eden bir husus olarak da kabul edilmemiştir.

Yargılamaya konu eylemde taraf olan şahıslar yetki hususunda duruşmada sorgu aşamasına kadar bir itiraz ileri sürmezler ise, bu konuda zımni bir yetki anlaşması yapılmış kabul edilir, yetki hususu artık tartışma konusu yapılamaz. Süresinde yapılan bir itiraz üzerine yetki hususu çözümlenmiş ise (üst mahkeme tarafından) bu durumda yetki hususu kesin olarak halledilmiştir. Süresinde yetki itirazı ile karşılaşan mahkeme, yargılamaya konu eylemin zamanaşımına uğradığını da tespit ederse yetkisizlik kararının kamu düzenini ilgilendirmeyip tabii hakim ilkesi ile de ilgisinin olmadığı göz önüne alındığında görevli olan mahkeme yetkili olmasa dahi, zamanaşımına dayalı olarak ortadan kaldırma kararı vermelidir.⁸⁷

V) DAVA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN BELİRLENMESİ

Zamanaşımı sürelerini yasa koyucu belirler, yasa koyucu zamanaşımı sürelerini belirlerken ceza zamanaşımını dava zamanaşımından uzun olması ve cezaların ağırlığına göre zamanaşımı sürelerinin belirlenmesi ölçülerini dikkate almaktadır.⁸⁸

⁸⁶ KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 9, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

⁸⁷ MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s.23, Kırıkkale 2005

⁸⁸ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.76, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

Dava zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında esas alınması gereken iki temel görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilki “soyut ceza sistemi”, diğeri ise “somut ceza sistemi” olarak adlandırılmaktadır.⁸⁹ Bunlara ek olarak bu iki sistemin bazı özellikleri birleştirilerek oluşturulan karma sistem önerileri de mevcuttur. Bu sistemlerden bahsedildikten sonra Türk Ceza Kanununda kabul edilen sistem üzerinde durulacaktır.

A) Zamanaşımı Süresinin Soyut Ceza Sistemine Göre Belirlenmesi

Bu sistemde dava zamanaşımı yasanın o suç için öngördüğü cezaya göre belirlenir, soyut ceza sisteminde cezanın ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenlerin zamanaşımı süresinin belirlenmesine herhangi bir etkisi yoktur, bu sistemde kişi için yüklenen fiilin yasada karşılığı olan cezanın üst sınırı dikkate alınıp zamanaşımı hükmünün lehe yorumlanması yoluna gidilmemektedir.⁹⁰

Bu sisteme getirilen eleştirilerin başında olaya uygulanması gereken arttırıcı ve azaltıcı etkilerin göz ardı edildiği, aşırıya kaçan bir iddia nedeniyle zamanaşımı süresinin gereğinden fazla uzun tutulabileceği hususları gelmektedir. Ayrıca ceza zamanaşımında hükümlünün aldığı cezada tüm ağırlaştırıcı ve hafifletici sebepler nazara alınırken, dava zamanaşımında suçlu olduğu dahi şüpheli bulunan kişi hakkında bu hususların dikkate alınmaması eleştirilmektedir.⁹¹

Soyut ceza sistemi, dava zamanaşımının hesaplanmasında daha kolay bir sistem olup, hakimin takdir yetkisini azaltarak dava açıldığında suçun hangi tarihte zamanaşımına uğrayacağını belirleyebilmek açısından yararları da mevcuttur.

---

⁸⁹ ÖZAR Süleyman, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.184, (www.yayin.adalet.gov.tr-37.sayı)

⁹⁰ ARTUK M. Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, s. 1088, Ankara 2007

⁹¹ EREM Faruk, Ceza Kanunu Şerhi, Genel Hükümler, s.488, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993

B) Zamanaşımı Süresinin Somut Ceza Sistemine Göre Belirlenmesi

Bu sistemde dava zamanaşımı süresi o suçtan dolayı faile verilmesi gereken cezaya göre hesap edilir. Ağırlaştırıcı ve hafifletici unsurlar dikkate alınır.⁹² Bu sistemi savunanlara göre adaleti soyut olaylara göre saptamak mümkün değildir. İşlenen suç ve onun etkileri somuttur ve adalet bu somut olayları dikkate almalıdır. Bu sistemde ceza, suç değil suçlu göz önüne alınarak saptanmaktadır.

Somut ceza sisteme getirilen eleştirilerde ise; herhangi bir yargıcın aşırı ve keyfi bir takdirde bulunması şeklinde bir sakınca doğurma ihtimalinin varlığıdır. Hakim ağır veya hafif cezayı nazara alarak zamanaşımı süresini etkileyebilir denilmektedir.⁹³

C) Karma Ceza Sistemi

Fiile ilişkin ağırlatıcı ve hafifletici nedenler gözetilmeli, ancak kişisel ağırlatıcı ve hafifletici nedenler dikkate alınmayarak dava zamanaşımı süreleri belirlenmelidir, bu sistemde hem somut hem de soyut ceza sistemi kabul edilmiştir.

D) Türk Ceza Kanununda Kabul Edilen Durum

Yürürlükten kaldırılan 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda dava zamanaşımı süresinin belirlenmesi konusunda soyut ceza sistemi kabul edilmişti. 5237 sayılı yeni TCK. da yine soyut ceza sistemini kabul etmiş olmakla birlikte; TCK, 66/3. maddesine göre dava zamanaşımı süresi belirlenirken dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulacağı belirtilmekle, kısmen somut ceza sistemi de kabul edilmiştir.⁹⁴

5237 Sayılı TCK nun 66. maddesinin 3. fıkrasında; “Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarı ile suçun daha ağır cezayı

⁹² KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 4, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

⁹³ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, s. 254, 3. Cilt, 12. Bası, İstanbul 1997, EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.996, Ankara 1997

⁹⁴ KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 5, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur”, aynı maddenin 4. fıkrasında ise, “Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezanın yukarı sınırı göz önünde bulundurulur...” denilmektedir. 5237 Sayılı TCK nun 66. maddesinin 3 ve 4. fıkraları birlikte değerlendirildiğinde, hazırlık evrakı ya da dava dosyasının mevcut hali itibarı ile suçun ağırlaştırılmış halinin uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılan durumlarda dava zamanaşımının belirlenmesinde ağırlaştırılmış hali dikkate alınacağı, ağırlaştırılmış halin uygulanmasının söz konusu olmadığı durumlarda ilgili maddede öngörülen cezanın üst sınırının ölçü alınacağıdır.⁹⁵

5237 Sayılı TCK'nın yaklaşımı mevcut sistemi somut ceza sistemine yaklaştırmaya çalışmışsa da, soyut ceza sistemi korunmuştur. Nitekim sürelerin hesaplanmasında mevcut düzenleme net olmasına rağmen, dava zamanaşımı süresinin hesaplanması hususunda somut ceza sisteminin kabul edildiğini ileri süren yazarlar da vardır.⁹⁶

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun dava zamanaşımının belirlenmesinde kanunun 66/3 maddesi ile kısmen somut ceza sistemini kabul ettiğini, ancak diğer taraftan aynı maddenin 66/4. maddesi ile de soyut ceza sistemini benimsediğini göstermektedir.⁹⁷

Türk Ceza Kanununun zamanaşımının sürelerinin belirlenmesinde Kanunda açıkça “daha ağır cezayı gerektiren” nitelikli hallerin göz önünde bulundurulacağından söz edildiği için, “daha az cezayı gerektiren” nitelikli haller göz önünde bulundurulmayacağı gibi, suçun, özel görünüş biçimleri içerisinde

⁹⁵ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.79, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

⁹⁶ Bkz. SOYASLAN Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 585, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005

⁹⁷ TCK, 66. maddenin gerekçesinde “Tasarıda, dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde ağırlatıcı ve hafifletici nedenler gözetilmeksizin kanunda yer alan cezanın üst sınırının göz önünde bulundurulacağı belirtilmekteydi. Ancak, yapılan değişiklikle, dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin de dava zamanaşımı sürelerinin tespitinde göz önünde bulundurulması gerektiği yönünde düzenleme yapılmıştır” ifadesi yer almaktadır. (EROL Haydar, Gerekçeli, Açıklamalı ve İctihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, s. 315, Ankara 2005)

gerçekleşmesi, söz gelimi teşebbüs aşamasında kalmış olması veya suça yardım etme biçiminde iştirak edilmesi de göz önünde bulundurulmayacaktır.⁹⁸

Kanunda bazı suçların temel şekline göre daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri kabul edilmiştir, TCK nun 86/3, 87, 89/2,3, 103/3,4, 109/3,5, 125/4. maddelerinde olduğu gibi cezanın belli bir oranda artırılması öngörülmüştür. Bu durumda, önce temel cezanın en üst sınırı dikkate alınarak, bu ceza üzerinden artırım sabit bir oranda ise, bu oran gözetilerek, artırılma oranlarının değişken olması halinde en üst oranda artırım yapılarak bulunacak ceza miktarı üzerinden suçun nitelikli halinin tabii olduğu zamanaşımı süresi hesaplanacaktır. Bazı suçların nitelikli hallerinde ise suçun yaptırımı maddede gösterilmiştir. (örneğin TCK 94/2, 3, 96/2, 142/1, 2, 149/1. maddeleri gibi) Bu gibi durumlarda suçun nitelikli hali için öngörülen cezanın en üst sınırına göre dava zamanaşımı bulunacaktır. Bu durumda bir çok suçta dava zamanaşımı dava açıldığında belirlenemeyecek, deliller toplanıp suç vasfı ve daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerin var olup olmadığı belirlendikten sonra zamanaşımı süresi bulunabilecektir.⁹⁹

5237 Sayılı TCK da zamanaşımı süresinin belirlenmesine ilişkin olarak bir örnek vermek gerekirse, TCK nun 204/1. maddesinde belirtilen resmi belgede sahtecilik suçunun cezası 2 yıldan 5 yıla kadar hapis olduğu için zamanaşımı süresi aynı kanununun 66/1-e maddesi uyarınca 8 yıldır. Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olan mahkeme ilamının sahte olarak düzenlenmesi halinde sanığa TCK nun 204 maddesinin 1. fıkrası uyarınca tayin edilecek ceza aynı maddenin 3. fıkrası uyarınca yarısı oranında arttırılarak bu durumda ceza 3 yıldan 7 yıl 6 aya kadar hapis cezası ve cezanın yukarı sınırı gözetildiğinde zamanaşımı süresi TCK nun 66/1-d maddesi uyarınca 15 yıl olacaktır.

---

⁹⁸ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s. 457, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

⁹⁹ BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s.1239-1240, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde iddianamede gösterilen sevk maddesi değil, fiilin uyduğu suçun nitelikli hali dikkate alınacaktır. İddianamede sanığın eyleminin sevk maddesi yerine daha az cezayı gerektiren başka bir suçun oluşturması halinde, o suçun gerektirdiği dava zamanaşımı süresi esas alınmalıdır. Cezanın üst sınırının belli olmadığı durumlarda, TCK nun 49. maddesinin 1. fıkrasındaki, “Sürelî hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde 1 aydan az, 20 yıldan fazla olamaz” hükmü göz önünde bulundurulacaktır. Birden fazla suç işlendiğinde her cezanın bağımsızlığını koruması nedeniyle dava zamanaşımı süresi her suçu için ayrı ayrı hesaplama yoluna gidilecektir.¹⁰⁰

VI) DAVA ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN HESAPLANMASI

Ceza hukukumuzda genel olarak 2 yerde süre düzenlenmesi yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi 5237 sayılı yeni TCK. nun 72. maddesi, diğeri ise 5271 sayılı yeni CMK. nun 39. maddesidir. Zamanaşımı hususunda hangi sürele göre hesaplama yapılacağı sorunu 5237 sayılı TCK. nun 72. maddesinde getirilen düzenleme ile kesin olarak çözümlenmiştir. 5237 sayılı yeni TCK. da getirilen özel düzenleme ile 66. maddedeki dava zamanaşımı süreleri; 72. maddedeki esaslara göre hesaplanır. Buna göre; “Dava ve ceza zamanaşımı süreleri gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün yirmi dört saat, bir ay otuz gün, yıl resmi takvime göre hesap edilir.” TCK.nun 72. maddesi esas itibariyle ceza kanunumuzun Birinci Kitap, Üçüncü Kısım, Dördüncü Bölümünde Dava ve Cezanın Düşürülmesi başlığını taşıyan kısmında düzenlenmiş olup, konu olarak cezaların hesaplanma şeklini düzenler.

TCK. nun 72. maddesinde ay 30 gün kabul edildiğinde; resmi ay uygulaması ile TCK. nun 72. maddesindeki ay uygulaması, birbiri ile her zaman aynı olmamaktadır. Resmi takvime göre aylar 28 ile 31 gün arasında değişen sayıda günlerden oluştuğu halde, TCK. nun uygulamasında ay standart olarak 30 gün kabul edilmiştir. Bunun doğal sonucu olarak da 1 yıl 365 (366) gün olmasına rağmen 12 ay sadece 360 gün olarak kabul edilmektedir.

¹⁰⁰ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 33, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

Dava zamanaşımının hesaplanmasında yıl olarak verilen sürede artırım yapmak gerektiğinde, örneğin TCK'nın 67/4 maddesine göre zamanaşımının kesilmesi hallerinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar. Mesela 15 yıl olarak tespit edilmiş olan olağan zamanaşımı süresinin en fazla uzayacağı müddet yarısının bu rakama ilavesi ile bulunacak rakamdır. Matematiksel olarak $15+7.5=22.5$ yıldır. Acaba kanuni tatbikat itibarıyla birbirinden iki farklı sonuç doğuran uygulamalardan hangisi kabul edilecektir? 22.5 yıl mı yoksa 22 yıl 6 ay mı? Yargıtay'ın 13.12.1939 gün ve 25/58 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre seneden sonra gelen bir aşağı taksimat (senenin en yakın cüzü) ay olduğundan sene baz alınarak yapılan artırma ve eksiltmeler ay üzerinden yapılacaktır. Buna göre 15 yıl yarı oranında artırıldığında 22 yıl 6 ay olarak ifade edilecektir. 15 yıllık olağan zamanaşımı süresinde 1/2 zam ilave edildiğinde süre 22 yıl 6 ay olarak uygulanacaktır.¹⁰¹

Dava zamanaşımının hesaplanmasında ay olarak belirlenen sürede artırım yapmak gerektiğinde, ay olarak belirlenen sürede yapılan artırım sonucu süre 1 yılı geçse dahi yukarıda belirtilen içtihat çerçevesinde süre yine ay olarak ifade edilecektir. Örneğin 10 aylık bir süreye yarı oranında bir artırım gerektiğinde sonuç 1 yıl 3 ay olarak değil 15 ay olarak ifade edilecektir. 5237 sayılı yeni TCK. da ay olarak belirlenmiş bir süre bulunmasa da, yürürlükten kaldırılan fakat lehe olan hükümleri nedeniyle 1 Haziran 2005 tarihine kadar işlenmiş olan suçlara uygulanacak olan 765 sayılı TCK. nun 102. maddesinde ay olarak belirlenmiş süre bulunmaktadır. O da 6. Bentteki 6 aylık süredir. Bu sürenin olağanüstü zamanaşımı süresi ise diğer sürelerin aksine 1/2 artırım yoluyla değil, 765 sayılı TCK'nın 105/2.

¹⁰¹ Yargıtay'ın 13.12.1939 gün ve 25/58 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında; "...ihtilafa gelince, sene ile tayin olunan hapis cezasına kanunun tayin ettiği nisbet dairesinde zam veya bu cezadan tenzilat yapılması icap ettiği zaman senenin en yakın cüz'ü ay olmasına ve senenin (12) aya kesirsiz taksimi ve mesela seneye üçte bir, dörtte bir nisbetinde ceza zam veya seneden tenzil olunmak iktiza eylediği takdirde cezanın bir sene 3 ay veya bir sene 4 ay veyahut dokuz ay veya 8 ay olmak üzere tayini mümkün olduğu ve bu tarzı tatbik suçlu lehine bulunduğu halde tam sene olmak üzere hükmedilen cezanın infazı esnasında nazara alınması icap eden bir hesap kaidesinin suçlu aleyhine imal ve teşmiline kanuni bir sebep ve zaruret görülememiştir. Netice ; Seneden aşağı olmak üzere hükmedilen cezaya içtima sebebiyle zam yapılmak icap ettiği takdirde hasılı cezanın seneyi tecavüz etse bile ay olarak ifade edilmesi ve bir sene veya daha fazla hükmedilecek cezalara yapılacak artırmada veya bu cezalardan yapılacak eksiltmede artırma ve eksiltme nisbetinin senenin aylara taksimi üzerinden tayin ve tertip olunması.." şeklinde belirtilmiştir. (MEŞE İçtihat ve Mevzuat Programı)

maddesinde getirilen bu düzenleme çerçevesinde 1 yıl olarak tespit edilmiştir. 765 sayılı TCK'nın 105/2. maddesinde süre 1 yıl olarak ifade edildiğinde zamanaşımı süresi resmi takvime göre 365 veya 366 gün olarak uygulanacaktır.¹⁰²

VII) TÜRK CEZA KANUNUNDA DAVA ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

A) TCK'da Genel Olarak Dava Zamanaşımı Süreleri

Zamanaşımı sürelerini yasa koyucu belirler, yasa koyucu zamanaşımı sürelerini belirlerken ceza zamanaşımının dava zamanaşımından uzun olması ve cezaların ağırlığına göre zamanaşımı sürelerinin belirlenmesi ölçülerini dikkate almaktadır.¹⁰³

Kanun koyucunun zamanaşımı sürelerini belirlerken ağır suçlardan hafif suçlara doğru basamaklı bir sistem kabul etmektedir. İlke olarak, kamu düzeni için daha zararlı olan ve toplum tarafından daha geç unutulmuş suçlar bakımından daha uzun zamanaşımı süresi benimsendiği söylenebilir. Zamanaşımı süreleri ne kaçan ve yakalanamayan kimseleri ödüllendirecek kadar kısa, ne de, insan ömrünün süresi de dikkate alınarak, bireyleri sürekli bir kovuşturma ve cezaya maruz kalma tehdidi altında bırakacak kadar uzun olmalıdır.

Kanunlar karşısında eşitliğin ve hukuki güvenliğin sağlanması için zamanaşımı süresinin hakime takdir yetkisi tanınmadan kanun koyucu tarafından önceden tayin edilmesi gerekiyor, bu kapsamda, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 66. maddesinde dava zamanaşımı süreleri belirtilmiştir. Türk Ceza Kanununda cürüm ve kabahat ayrımı kaldırılıp cezalara ilişkin zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. 5237 Sayılı TCK'daki zamanaşımı süreleri yürürlükten kaldırılan 765 Sayılı TCK'daki zamanaşımı sürelerine göre uzun tutulmuştur, bunun sebebi ise suç faillerinin yakalanamaması ve yargılamanın çeşitli sebeplerle uzamasıdır.

---

¹⁰² MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 24, Kırikkale 2005

¹⁰³ Bkz. s. 36, dipnot, 88.

Bu bölümde TCK'nın dava zamanaşımını düzenleyen maddeleri tek tek ve sırası ile ele almak suretiyle incelenecek, maddelerde getirilen düzenlemelere yapılan eleştiriler gözden geçirilecek, maddelerin halen ne şekilde yorumlanıp uygulandıklarına ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

5237 sayılı TCK : Madde 66;

(1). Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

a-) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 30 yıl,

b-) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 25 yıl,

c-) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,

d-) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,

e-) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 8 yıl, geçmesiyle düşer.

(2) Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.

(3) Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur. Seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/8 md.) Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresiyeni baştan işlemeyebaşlar.

(6) Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üst soy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun on sekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.

(7) Bu kanunun ikinci kitabının dördüncü kısmında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.¹⁰⁴

5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddesi 765 sayılı Ceza Kanunumuzun 102. 103. ve 109. maddelerine karşılık olarak düzenlenmiştir. Dava zamanaşımı süreleri artırılmıştır. Bu süreler suçun gerektirdiği ceza miktarı esas tutulmak suretiyle ayrı ayrı belirtilmiştir. Ancak, sürelerin belirlenmesinde suçun ilgili maddesinde öngörülen cezanın en üst sınırından başka, dosyadaki mevcut deliller itibariyle daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerin de göz önünde bulundurulacağı, seçimlik ceza öngören suçlarda ise, zamanaşımı bakımından hapis cezasının ölçüt alınacağı hükme bağlanmıştır.

Maddenin 2. fıkrasında, çocuklar için fiili işlediği sıradaki yaşı göz önünde bulundurulmak suretiyle ayrı zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Maddede 765 sayılı Ceza Kanunumuzun 102/2. maddesinde düzenlenen, Kanunun 2. Kitabının Dördüncü Kısmında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımının uygulanmayacağına ilişkin hüküm ve zamanaşımı süresinin başlangıcına ilişkin 103. madde düzenlemesi aynen korunmakla birlikte, çocuklara karşı üst soy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun on sekiz yaşını bitirdiği günden itibaren zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağına ilişkin yeni bir düzenleme de yapılmıştır.

765 sayılı Ceza Kanunumuzun 109. maddesinde öngörülen düzenlemeden farklı olarak, maddenin 5. fıkrası uyarınca, aynı fiilden dolayı tekrar yargılanması gereken hükümlünün, son yargılaması yapılan suçunun cezası daha ağır ise, bu suçla ilişkin zamanaşımı süreleri, dava zamanaşımının belirlenmesinde esas alınacaktır.¹⁰⁵

¹⁰⁴DANIŞMAN Mustafa, Dava ve Cezanın Düşürülmesi, s.23, (<http://www.Ceza-bb.adalet.gov.tr/makale 1-2, htm>)

¹⁰⁵ GÜRSEL Yalvaç, Karşılaştırmalı-Gerekçeli Türk Ceza Kanunu, s.167-170, Adalet Yayınevi, Ankara 2005, EROL Haydar, Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, s. 314-316, Ankara 2005

5237 Sayılı TCK nun 5. maddesi ile suç ve yaptırımlarla ilgili olarak Türk Ceza Kanununda belirlenen ilkelerin özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlarda tanımlanan suçlar yönünden de uygulanması olanaklı hale gelmiştir, Türk Ceza Kanununun 5. maddesinde, “Bu kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.” şeklinde hüküm yer almaktadır, bu hükmün konuluş amacı, TCK ile ceza hükmü taşıyan özel yasaları uyumlu hale getirerek uygulama birliği sağlamaktır. Dolayısıyla 5237 Sayılı TCK nın 5. maddesi uyarınca, kanunun ilk 75 madde içeren genel hükümleri (bu arada 66-72. maddelerinde yer alan zamanaşımı hükümleri) aykırı düzenlemelere yer verilmiş olsa dahi tüm özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlara öncelikle uygulanır.

Kanununun 5. maddesi, TCK nın yürürlük tarihi olan 01.06.2005 tarihinden önce mevcut olup 31.12.2008 tarihine kadar herhangi bir değişiklik yapılmayan özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlar hakkında uygulanabilir. 01.06.2005 tarihinden sonra yürürlüğe giren özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlarda, TCK'da yer alan genel hükümlere aykırı düzenlemeler getirilebilir,¹⁰⁶

B) TCK'da Çocukların İşlediği Suçlarda Dava Zamanaşımı Süreleri

5237 sayılı TCK'nın 66. maddesinin ikinci fıkrasında çocuklar ile yetişkinler arasında pozitif ayrımcılık yaparak çocukların işlediği suçlarda zamanaşımı süresini yetişkinlerin işlediği suçlara göre daha kısa tutmuştur. Böyle bir ayırım hukukumuzda ilk kez 5237 sayılı TCK ile girmiştir. Buna göre TCK'nın 66. maddesinin ikinci fıkrasında, fiili işlediği sırada ceza sorumluluğu olan fakat 15 yaşının doldurmamış çocuklar bakımından dava zamanaşımı süresini, o suç için öngörölmüş olan dava zamanaşımı süresinin yarısı olarak belirlemiştir. Aynı maddede, fiili işlediği sırada 15 yaşının doldurmuş fakat 18 yaşını doldurmamış olan çocuklar bakımından zamanaşımı süresi, bir önceki grupta yer alan çocuklardan daha fazla fakat yetişkinlerden daha az olacak şekilde, o suç için öngörölmüş olan zamanaşımı süresinin üçte ikisi olarak belirlenmiştir. Kanunun gerekçesinde; neden genel

---

¹⁰⁶ TANER Fahri Gökçen, TCK'nın 5. Maddesinin Yürürlüğe Girmesi Karşısında TCK Dışındaki Kanunlarda Yer Alan Dava ve Ceza Zamanaşımını Durduran Nedenlerin Yürürlük Durumu, s. 142, TBB Dergisi, Sayı 83, 2009

hafifletici nedenlerden yalnızca yaş küçüklüğü halinde daha kısa bir zamanaşımı süresinin söz konusu olduğuna dair bir bilgi yer almamaktadır.

Adalet Komisyonu'nda görüşülürken her ne kadar düzenlemenin ülkemizin de taraf olduğu 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 37 ve 40. maddelerine uygun bir düzenleme olduğu ileri sürülmüşse de, sözleşme incelendiğinde dava zamanaşımı kurumun söz konusu maddelerde düzenlenen kurumlardan hiç birisiyle ilgili olmadığı açıkça görülmektedir.¹⁰⁷

Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş fakat 15 yaşını doldurmamış olan çocuklar bakımından zamanaşımı süresi olarak;¹⁰⁸

- a-) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 15 yıl,
- b-) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 12 yıl 6 ay,
- c-) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 10 yıl,
- d-) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 7 yıl 6 ay,
- e-) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 4 yıl, geçmesiyle düşer.

Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını doldurmamış olan çocuklar bakımından zamanaşımı süresi olarak;¹⁰⁹

- a-) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 20 yıl,
- b-) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda 16 yıl 8 ay,
- c-) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda 13 yıl 4 ay,
- d-) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda 10 yıl,
- e-) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda 5 yıl 4 ay geçmesiyle düşer.

¹⁰⁷ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 63, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

¹⁰⁸ KAYANÇIÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 4, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

¹⁰⁹ KAYANÇIÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 4, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

C) TCK'da Yazılan Cezalardan Hareketle Dava Zamanaşımı Süreleri

Türk Ceza Kanununun sistemine göre zamanaşımı, ceza hükmü içeren maddelerde yer alan cezalardan hareketle tespit edilmektedir. Ceza ihtiva eden düzenlemelerde cezalar muhtelif şekillerde düzenlenmiştir. Hürriyeti bağlayıcı ceza yanında para cezaları, para cezalarının yanında hürriyeti bağlayıcı cezalar, seçimlik cezalar. Ayrıca cezalar genelde iki hat arasında düzenlendiğinden zamanaşımının hesabında hangisi esas alınacağı hususu önem göstermektedir.

1. Kanundaki Cezalardan Tür İtibariyle Ağır Olan Ceza Dikkate Alınır

Ceza Kanunumuzda ve ceza hükmü içeren bir kanunda hapis ve para cezası gibi birden çok ceza içeren düzenleme görülmektedir. TCK'nın 66/4. maddesindeki; "...seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır." hükümden dolayı zamanaşımının tür itibariyle ağır olan ceza esas alınarak hesaplanacaktır.¹¹⁰ TCK'nın 46 ve 66. maddelerini birlikte değerlendirmek gerekecektir. Ağır olan cezanın belirlenmesinde bu maddedeki sıralama dikkate alınır. Cezalar bu maddede buldukları yer itibariyle kendinden sonra gelen cezalardan daha ağırdır. TCK, 46. maddeye göre süreler, ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis, süreli hapis ve adli para cezası olarak ağırlık derecesi sıralaması yapılmıştır. Ağır olan cezanın tespitinde bu sıralama dikkate alınacaktır.

Bu konu ile ilgili başka bir husus ise maddede cezaların seçimlik olarak düzenlenmiş olmasına ilişkindir. 5237 sayılı yeni TCK'nın 105. maddesinde " Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına hükmolunur " denmektedir. Seçimlik ceza içeren bu maddelerde zamanaşımı süresi hangi cezaya göre belirlenecektir? Seçimlilik olan bu cezalar arasında asıl veya feri olmak gibi bir ilişki olmadığı için zamanaşımı süresi burada da tür itibariyle ağır olan cezaya göre hesap edilir. Yukarıdaki örnekte zamanaşımı süreleri daha ağır olan hürriyeti bağlayıcı cezalar esas alınarak hesap edilecektir.

¹¹⁰DANIŞMAN Mustafa, Dava ve Cezanın Düşürülmesi, s.27, (<http://www.Ceza-bb.adalet.gov.tr/makale 1-2, htm>)

2. Zamanaşımı Cezaların Üst Sınırı Dikkate Alınarak Hesaplanır

Ceza kanunlarında cezalar genel olarak iki sınır arasında belirlenmişlerdir. Zamanaşımı uygulaması yapılırken fiile uygulanacak ve sonuç itibariyle ortaya çıkacak cezaya göre değil, uygulanacak ceza maddesindeki cezanın üst haddi dikkate alınarak uygulama yapılmaktadır. 5237 sayılı yeni TCK. nun 66/4. maddesi ile, “Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.” şeklinde zamanaşımı sürelerinin cezaların üst haddine göre belirleneceği hükme bağlanmıştır. Ancak 66. maddenin 3. fıkrasında yapılan yeni düzenleme ile dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibariyle suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur, denilmek suretiyle sırf madde metnindeki ceza ile yetinilmemesi, daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hallerin de dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Kanun sistematigi içerisinde bazen cezanın alt haddi bazen de üst haddi belirtilmektedir. Bu durumda ifade edilmeyen üst veya alt sınır, 5237 sayılı TCK.nun 47, 48, 49 ve 52. maddelerindeki genel hükümlere göre tespit edilir. Cezanın üst sınırının belli olmadığı durumlarda, TCK nun 49. maddesinin 1. fıkrasındaki, “Sürelili hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde 1 aydan az, 20 yıldan fazla olamaz” hükmü göz önünde bulundurulacaktır.¹¹¹

3. Zamanaşımının Tespitine Artırma ve Eksiltmelerin Etkisi

5237 sayılı yeni TCK. ve Yargıtay'ın "soyut (mücerret) sistemi" kabul etmesinin doğal bir sonucu olarak zamanaşımının tespit edilmesinde cezaya etki eden artırıcı ve eksiltici nedenler kural olarak dikkate alınmaz. Ancak 5237 sayılı yeni TCK. nun 66. maddesinin 2. fıkrasında yapılan yeni düzenleme ile bu kurala 18 yaşından küçükler açısından indirim, 66/3 maddesinde ise suçun nitelikli halleri açısından artırım nedenlerine istisna getirilmiştir.¹¹²

¹¹¹ KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 5, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

¹¹² MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 28, Kırkkale 2005

Örneğin 765 sayılı TCK. na göre; sanığın suçu işlediği anda yaşı 15 ‘den küçük dahi olsa bu nedenle yapılması gereken indirim dikkate alınmaz iken, 5237 sayılı yeni TCK. nun 66/2. maddesine göre; “Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.” denilmek suretiyle zamanaşımının tespitinde, çocuklar açısından yaşa bağlı indirimlerin uygulanacağı hükme bağlanmış ve yaş açısında kurala istisna getirilmiştir. Yine TCK. 66/3. maddesinde; “Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.” hükmüyle dava zamanaşımının belirlenmesinde soyut ceza sistemine bir başka istisna getirilmiştir.

D) Yargılamanın Yenilenmesini Gerektiren Suçlarda Dava Zamanaşımı

5271 Sayılı CMK nun 311 ve 323. maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi, esas mahkemesi tarafından verilen bir hükmün kesinleşip kesin hüküm halini almasından sonra, bu hükümde maddi sorun bakımından hataların bulunduğu anlaşıldığında, olağan denetim muhakemelerine başvurabilenler, hükümlü ölmüşse, ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu veya kardeşleri, bunların bulunmaması durumunda ise Adalet Bakanı tarafından hatalı olduğu iddia edilen hükmü veren mahkemeye, sebepleri ve delilleri gösterilerek yargılamanın yeniden yapılması isteminde bulunulmasına, yargılamanın yenilenmesi davası; bu davanın kabule değer bulunması ile hükmü veren mahkemede yapılan yargılamaya da yargılamanın yenilenmesi muhakemesi denilmektedir.¹¹³ Dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi, kesin hükümlere karşı başvurulması olanaklı olağanüstü bir yasa yoludur. CMK nun 311. maddesinde hükümlü lehine, 314. maddesinde ise sanık ve hükümlü aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedenleri düzenlenmiştir. Böylece hükümlerdeki maddi sorunlara ilişkin fiili hataların giderilmesine imkan sağlanmıştır.

TCK, 66. madde, yargılamanın yenilenmesi halinde dava zamanaşımını düzenlenmektedir ve yargılamanın yenilenmesi ancak kesin bir hükme karşı söz

¹¹³ ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 648-649, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

konusu olabilir. Bu hükümlerden mahkûmiyet, dava zamanaşımının ortadan kalkarak ceza zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasına, diğer hüküm çeşitleri ise ceza davasının, dava zamanaşımı süresini de beraberinde götürerek, ortadan kalkması anlamına gelmektedir.

5237 sayılı TCK'nın 66. maddesinin beşinci fıkrası, kanunun ilk şeklinde yer almamaktaydı. Hüküm, 2005 tarih ve 5377 sayılı kanunla 5237 sayılı TCK'ya eklenmiştir. 5237 sayılı TCK'nın 66. maddesi bambaşka bir sistem getirmektedir. Maddenin gerekçesinde, hükmün amacının, “Yargılamanın yenilenmesi gibi aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, dava zamanaşımı süresinin dolduğundan bahisle yargılamaya son verilmesi yönündeki taleplerin önüne geçmek”¹¹⁴ olduğu açıkça ifade edilmektedir. Özetle amaç, bu hallerde dava zamanaşımını bertaraf etmektir. Böylece 765 sayılı Ceza Kanunumuzda olmayıp 5237 sayılı TCK. İle getirilen bu düzenleme, sanık aleyhine bir durum yaratmaktadır.

TCK. nun 66/5. maddesinin uygulanmasında aranan şartları şöyle sıralayabiliriz;

a- Kesinleşmiş bir hüküm olmalıdır.

b- Kesinleşmiş hükme yönelik yargılamanın yenilenmesini gerektiren koşullardan biri gerçekleşmelidir.

c- Yeniden yargılama yapılması istenen fiil ile daha önceki yargılamaya konu fiil aynı olmalıdır.

d- Yeniden yargılama istemi kabul edilmelidir.¹¹⁵

Dava zamanaşımını kesen nedenler, kanun koyucunun ceza davasının ilerlemesi bakımından özel önem atfettiği ceza muhakemesi işlemleridir. Kanun koyucu hangi işlemlere kesici etki tanıdığını, kanunun 67. maddesinin ikinci

---

¹¹⁴ <http://www2.tbmm.gov.tr>; BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1235, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

¹¹⁵ BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s.1242, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

fikrasında sınırlı olarak saymıştır ve bu nedenlerin kıyas yolu ile genişletilmesi mümkün değildir.

İncelememizin konusu olan dava zamanaşımını yeniden başlatan neden, 5237 sayılı TCK'da diğer kesme nedenleriyle birlikte değil, zamanaşımını düzenleyen 66. maddede düzenlenmiştir. Bu durum yargılamanın yenilenmesi halinde dava zamanaşımının yeniden başlaması konusunu düzenleyen 66. maddenin beşinci fıkrasının diğer kesme nedenlerinden, kanunun sistematığı açısından bilinçli olarak ayrıldığı izlenimini uyandırmaktadır. Buna ek olarak, kesme nedenleri ile söz konusu hüküm arasındaki temel fark, kesme nedenlerinin ortaya çıkabileceği zaman diliminde kendisini göstermektedir. Dava zamanaşımını kesen bir nedenin ortaya çıkabilmesinin ön şartı, dava zamanaşımı süresinin işlemekte olmasıdır. Oysa ki, 66. maddede, yargılamanın yenilenmesi halinde kesme sebebinin varlığının ön şartı olan işlemekte olan bir dava zamanaşımı süresi söz konusu değildir. Dava zamanaşımı süresi bakımından bir kesme nedeninin ortaya çıkması halinde devreye girecek olan 5237 sayılı TCK'nın 67. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen uzama sınırının, yargılamanın yenilenmesi halinde dava zamanaşımı yeniden başlaması halinde geçerli olmadığını da belirtmek gerekir. Çünkü 66. maddenin beşinci fıkrası bir kesme nedeni değildir.¹¹⁶

E) Türk Ceza Kanununda Dava Zamanaşımına Uğramayan Suçlar

5237 sayılı TCK'nın 76, 77 ve 78. maddelerinde sırasıyla soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar ve bu suçları işlemek için örgüt kurma veya yönetme suçu düzenlenmiştir. Her maddede ayrıca, bu suçlar bakımından zamanaşımının işlemeyeceği yönünde birer fıkra yer almaktadır. (TCK m. 76/4, m. 77/4 ve m. 78/3). Maddede zamanaşımının türü konusunda bir belirleme yapılmadığına göre, hem dava hem de ceza zamanaşımının kastedildiği sonucuna varmak gerekir.¹¹⁷

---

¹¹⁶ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 119-120, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

¹¹⁷ MALKOÇ İsmail, Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanun, 1. Cilt, s. 276-277, Ankara 2005

5237 Sayılı TCK'da zamanaşımı konusunda yapılan en büyük değişikliklerden bir tanesi soykırım ve insanlık aleyhine işlenen suçlarda zamanaşımının işlemeyeceğine ilişkin düzenlemedir. Bu düzenleme uluslararası hukukta insanlığın barış ve güvenliğine karşı işlenen suçlara ilişkin gelişen anlayışa uygun bir düzenlemedir. Bu suçların ağırlığı nedeni ile olumsuz etkilerinin geniş olması ve faillerin buldukları yerde güç ve nüfuz sahibi olmalarından dolayı koruma görmeleri, delillerin gizlenmesi, karartılması, faillerin kendilerine yargı bağıışıklığı (muafiyeti) veya dokunulmazlık sağlanması gibi sebeplerle ceza soruşturması veya kovuşturması yapılamadığı, bu nedenle soykırım ve insanlığa karşı suçları kapsamına giren fiillerin cezasız kaldığı ve hatta bu fiillerin bir çok ulusal hukuklarda suç olarak dahi düzenlenmemiş olması nedeniyle bu suçlarda uluslararası hukukta da zamanaşımı uygulanmıyor.¹¹⁸

Yine 5252 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 5349 Sayılı Kanunla Değişik 9/4. maddesine göre, "Kesin hükümle sonuçlanmış olan davalarda sonradan yürürlüğe giren bir kanunla ilgili olarak lehe hükmün belirlenmesi ve uygulanması amacıyla yapılan yargılama bakımından dava zamanaşımına ilişkin hükümler uygulanmaz." hükmü de bu başlık altında dikkate alınması gereken bir husustur.

5237 sayılı TCK'nın özel hükümler başlıklı ikinci kitabının dördüncü kısmında "Millete ve Devlete Karsı Suçlar" düzenlenmektedir. 5237 TCK 66. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca bu suçlardan "Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısmında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurt dışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz". 5237 Sayılı TCK nun 66/7. maddesinde belirtilen on yıl hapis cezasının ilgili suç maddesinde yazılı cezasının üst sınırı esas alınarak dikkate alınmalıdır.¹¹⁹

¹¹⁸ ŞEN Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, s. 207, 1. Cilt, Vedat Yayınevi, İstanbul 2006

¹¹⁹ Bakıcı'ya göre, TCK nun 66/7. maddesinde belirtilen on yıl hapis cezasının maddede öngörülen cezanın alt sınırı mı yoksa üst sınırı mı veya sanığa hükmolunan sonuç cezanın miktarı mı olduğu belirtilmemiştir. Cezayı arttıran veya azaltan haller dikkate alınmadığı için yargıcın olayın özelliğine göre azami sınırdan ceza tayin edebileceği gözetildiğinden suç tipine uygun maddede yazılı cezanın üst sınırı nazara alınmalıdır. (BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s.1237, Adalet Yayınevi, Ankara 2007)

Benzer bir düzenleme 765 sayılı TCK'nın 102. maddesinin ikinci fıkrasında de yer almaktaydı. Fakat 5237 sayılı TCK'daki hükmün kapsamı, 765 sayılı Kanunla karşılaştırıldığında oldukça genişletilmiş ve hüküm, zimmet, rüşvet ve irtikâp gibi suçları da kapsar hale getirilmiştir. Bu şekilde kapsamın geniş tutulması, yeni TCK da özgürlükçü ve bireyi esas aldığı yönündeki anlayışla çelişen bir düzenlemeye yer verildiğini göstermektedir.¹²⁰

5237 Sayılı TCK 66. maddesinin 7. fıkrasının uygulanması için üç şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir;¹²¹

a- İşlenen suç TCK nun İkinci Kitabının Dördüncü Kısımında yazılı “Mille ve Devlete Karşı Suçlar” arasında yer almalıdır. Bu suçlar TCK nun 247 ile 343. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Dördüncü kısım altında toplam 8 bölümde bu suçlar düzenlenmiş olup, bunlar; Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar, Adliyeye Karşı Suçlar, Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar, Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzeninin İşleyişine Karşı Suçlar, Milli Savunmaya Karşı Suçlar, Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk, Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlardır.

b- Bu suçlar ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet, ya da on yıldan fazla hapis cezasını gerektirmelidir,

c- Belirtilen bu suçların yurt dışında işlenmesi gerekir. Dönmez, bu suçların yurt dışında işlenmesi ile yurt içinde işlenmesi arasında bir ayrım yapılmasını, yurt dışında işlenen suçların kovuşturulmasındaki güçlüklerle açıklamaktadır.

---

¹²⁰ ÖZBEK Veli Özer/KANBUR M. Nihat/BACAKSIZ Pınar/DOĞAN Koray/TEPE İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 654, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

¹²¹ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.39-40, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DAVA ZAMANAŞIMININ BAŞLAMASI VE SONA ERMESİ

I) DAVA ZAMANAŞIMININ BAŞLAMASI

A) Dava Zamanaşımının Ne Zaman Başlayacağı Sorunu

Dava zamanaşımının başlangıcının hangi günden itibaren esas alınacağına ilişkin farklı düşünceler bulunmaktadır, bu düşünceler aşağıda açıklanmıştır.

1. Suçun Ortaya Çıktığı Günden Başlaması Görüşü

Bu düşünceye göre dava zamanaşımının başlangıcı suçun ortaya çıktığı gün olarak kabul edilmektedir. Bu düşünceye gerekçe olarak, suçtan doğan endişenin suçun işlendiği gün ortaya çıkmasını, zamanın unutturucu ve adli takibatın sosyal faydayı azaltan etkisinin ancak bu andan itibaren başlaması gösterilmektedir.¹²²

Bu düşünceye getirilen eleştiriler, dava zamanaşımının başlangıcının, suçun ortaya çıktığı gün olarak kabul edilmesi halinde zamanaşımını sonsuz hale getirecektir. Böylece suçların hemen hemen hiçbir zaman zamanaşımına uğramayacağı anlamına gelir.

2. İlk Soruşturma İşleminde İtibaren Başlaması Görüşü

Dava zamanaşımının başlangıcı, savcılığın soruşturmaya ilişkin ilk işlemi yaptığı gün olarak kabul edilmektedir. İlk soruşturma işleminden itibaren zamanaşımının başlayacağı temeline dayanan bu düşünceye getirilen eleştiriler, dava zamanaşımını başlatmak ya da başlatmamak yetkisinin soruşturma işlemi yapan makama verilmesi nedeniyle suçların dava zamanaşımına uğramasını sonsuz hale getireceği noktasında toplanmaktadır.¹²³

---

¹²² EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.998, Ankara 1997

¹²³ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 81, İstanbul 1994

3. Suçun İşlendiği Tarihten İtibaren Başlaması Görüşü

Bu düşünceye göre, dava zamanaşımının başlangıcı suçun işlendiği gündür. Suçun işlendiği gün faili yakalamak ve hakkında dava açmak imkanı olduğuna göre zamanaşımı da bu günden itibaren başlamalıdır.¹²⁴

4. Türk Ceza Kanununda Kabul Edilen Durum

Yukarıda açıklanan görüşlerden dav zamanaşımının, suçun ortaya çıktığı ya da savcılığın soruşturmayla ilgili ilk işlemi yaptığı günden başlamasına ilişkin düşüncelerin, tüm suçların zamanaşımına uğramaz hale gelmelerine yol açacağı ve dolayısıyla dava zamanaşımı kurumunu uygulanmaz hale getireceği için kabul edilen görüşler değildir. Dolayısıyla bu durumda öğretide kabul edilen görüş, dava zamanaşımının suçun işlendiği günden itibaren başlaması düşüncesidir. Bu bağlamda 5237 Sayılı TCK nun 66/6. maddesinde çeşitli suç türlerine göre zamanaşımının hangi günden başlayacağı belirlenmiştir. TCK nun 66/6. maddesinde; “Zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden, çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Dolayısıyla Türk Ceza Kanununda kabul edilen görüş, “Suçun işlendiği gün dava zamanaşımının başlangıcı olarak kabul edildiği” görüşüdür.

5237 sayılı yeni TCK. nun 66/6. maddesinin lafzı yorumundan dava zamanaşımının suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla suçun işlendiği gün, zamanaşımı süresine tam gün olarak dahil edilecek ve o günden itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır. Yargıtay kararları da bu yöndedir. Çünkü, devletin, suçun işlendiği gün cezalandırma hakkı doğmaktadır.¹²⁵

¹²⁴ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, s. 261, 3. Cilt, 12. Bası, İstanbul 1997

¹²⁵ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 46, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

Suçun işlendiği günün belli olmaması halinde failin lehine olan gün, suçun işlendiği gün olarak kabul edilir. Böylece daha eski veya daha yeni olan iki tarih arasında bir seçim yapmak durumuyla karşılaşıldığında, daha eski olan tarihin suçun işlendiği gün olarak kabulü gerekir. Uygulamada kabul edilen bu görüşe karşı Kunter; “şüpheden sanık yararlanır” ilkesinin, daha çok delillerin takdirinde uygulanması gereken bir kural olduğunu, ceza hukuku alanında kullanılmasının doğru olmadığı görüşündedir.¹²⁶

Uygulamada Yargıtay kararları ilk görüş doğrultusunda olup, Yargıtay 11.Ceza Dairesi, 24.03.2010 tarih ve 1755/3477 sayılı kararında; “ Ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 16.04.2002 tarih ve 106/232 sayılı kararında açıklandığı üzere, suçun ayın hangi günü işlendiğinin kesin saptanamaması halinde, sanık lehine olarak o ayın ilk günü işlendiğinin kabulünde zorunluluk bulunması ve somut olayda da suçun 2002 yılı Eylül ayının hangi gününde işlendiğinin kesin olarak tespit edilememesi nedeni ile Eylül ayının ilk günü işlendiğinin kabul edilerek gerekçeli karar başlığına .. 09.2002 olarak yazılan suç tarihinin mahallinde 01.09.2002 olarak düzeltilmesi mümkün görülmüştür.” denilmiştir.¹²⁷

B) TCK'da Çeşitli Suç Türlerine Göre Zamanaşımının Başlaması

1. Zamanaşımı Süresi Başlangıcının Açıkça Belirlendiği Suç Türleri

a) Tamamlanmış Suçlarda

Tamamlanmış suçtan kasıt bir suçun tüm unsurları ile tekamül etmesidir. Burada suçun bütün objektif ve sübjektif unsurları gerçekleşmiş olmaktadır.¹²⁸ Suçun vasfını belirleyen en önemli unsurlardan olan "netice" tamamlanmış suçlarda ortaya çıkmıştır. Genel olarak neticenin gerçekleştiği gün zamanaşımı da işlenmeye başlar.

¹²⁶ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 73, İstanbul 1951

¹²⁷ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.145, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

¹²⁸ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 88, İstanbul 1994

5237 sayılı yeni TCK. nun 66/6 maddesine göre tamamlanmış suçlarda zamanaşımı; suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar. Suç bütün unsurları ile birlikte gerçekleşmiş ise tamamlanmış olur. Tamamlanmış suçlarda zamanaşımı suçun işlendiği günden başlar. Ceza Hukukunda fiilden amaç, hareket, nedensellik bağı ve sonuç olması nedeniyle zamanaşımı sonucun gerçekleşmesiyle işlemeye başlar.

Suç neticesi harekete bitişik suç ise bu durumda hareket ile netice aynı anda gerçekleştiğinden neticenin meydana geldiği an dava zamanaşımı işlemeye başlar. Bazen failin hareketi ile neticenin ortaya çıkmasında kısa veya uzun bir zaman aralığı geçmektedir. Bu gibi durumlarda zamanaşımının hangi tarihten başlatılacağı hususu tartışmalıdır. Özellikle taksirli suçlarda olayın veya neticenin uzun yıllar sonra gerçekleşmesi gibi durumlar tartışmalara neden olmaktadır.

Kasıtla adam öldürme suçunda ölüm olayı failin fiilinden birkaç gün sonra gerçekleştiğinde zamanaşımı ölüm gününden başlatılmaktadır. Bunun gibi trafik kazasında da ölüm olayı kazadan birkaç gün sonra gerçekleştiğinde zamanaşımı bu günden işlemeye başlamaktadır. Fakat bazı taksirli suçlarda, örneğin hatalı inşa edilmiş olan bir elektrik hattının, inşasının tamamlandığı tarihten 5-10 yıl sonra bir kişinin yaralanmasına veya ölmesine neden olmasında, yine hatalı olarak yapılmış bir binanın 5 – 10 yıl sonra yıkılması sonucu ölüme veya yaralanmaya sebep olması durumunda zamanaşımı hangi tarihten itibaren başlayacaktır.

Konu bir bütün olarak ele alındığı zaman, müstet suç neticenin ortaya çıkması ile tamamlanmıştır. Tamamlanmış suçlarda zamanaşımı tamamlanma günü işlemeye başlar denilebilir. Kanuni düzenlemede bu yönde olup, uygulamada genel olarak bu şekilde yapılmaktadır. Yukarıda verilen örneğe göre; hatalı inşaat sonucu 10 yıl sonra bina yıkılmış ve ölüm meydana gelmişse; zamanaşımı süresi binanın yıkıldığı, ölümün meydana geldiği gün işlemeye başlayacaktır. Bu gibi olaylarda zamanaşımının netice ile işlemeye başlaması kanunun lafzı yorumuna uygundur.¹²⁹

¹²⁹ ARTUK M. Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, s. 1093, Ankara 2007; KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 7, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

Dolayısıyla neticesi hareketten ayrılabilen suçlar bakımından zamanaşımı Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, “Neticesi hareketten ayrı olan suçlarda ise, suçun tamam olması için ihlali belirtilen hareketten başka kanuni tarifte yer alan neticenin de gerçekleşmesi lazımdır; böylece suç, bu neticenin gerçekleştiği yer ve zamanda işlenmiştir, zamanaşımı o andan itibaren işlemeye başlamıştır.” şeklindeki kararında¹³⁰ da belirtildiği gibi dava zamanaşımı neticenin gerçekleştiği andan itibaren başlayacaktır. Suç, ihmali olabileceği gibi icrai de olabilir, ihmali suçlarda zamanaşımı, failin yapması gerekli olan davranışı yapmaması ile başlayacaktır.

b) Teşebbüs Halinde Kalan Suçlarda

5237 sayılı yeni TCK. nun 66/6. maddesi ile teşebbüs halinde kalan suçlarda¹³¹ zamanaşımının son hareketin yapıldığı günden itibaren işlemeye başlayacağı hükme bağlanmıştır. 765 sayılı TCK. nun 103. maddesinde yer alan "Teşebbüs olunan veya icra ikmal olunamayan cürümler" deyimini genel olarak teşebbüs konusunun düzenlenmesine yönelik olarak getirilmiştir.

5237 sayılı yeni TCK. nunda tam teşebbüs, eksik teşebbüs ayrımı kaldırılmış olup, teşebbüs konusu tek madde olarak 35. maddede düzenlenmiştir. TCK, 35. maddeye göre: (1) Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. (2) Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onüç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadar indirilir.

Teşebbüs halinde kalmış olan suçlarda zamanaşımının başlaması konusunda kanunun kabul ettiği kriter, "son fiilin işlendiği tarihte" dava zamanaşımının

---

¹³⁰ YCGK, 08.11.2003 tarih, 9-261/274 sayılı kararı (<http://www.yargitay.gov.tr/>)

¹³¹ Teşebbüs halinde kalan suç, suç yoluna giren ve elverişli hareketlerle suçun doğrudan doğruya icrasına başlayan failin elinde olmayan nedenlerle suç tipinin objektif nitelikteki unsurlarını kısmen veya tamamen gerçekleştirememesidir. (ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbiri Hukuku, s. 287, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011)

başlamasıdır. Buradaki son fiilden kasıt suçun faili tarafından yapılan en son fiil olup suçun teşebbüs aşamasında kalması hali daha sonraki bir tarihte dahi olsa zamanaşımı failin son fiili tarihinden başlayacaktır. Mesela posta ile gönderilen zehirli şekerlemeleri içeren paketin postada yakalanması halinde, zamanaşımı paketin yakalandığı tarihten değil, failin faaliyetine son verdiği, yani paketi postaladığı tarihten itibaren başlar.¹³²

Kanunda teşebbüsün bağımsız bir suç türü olarak öngörüldüğü durumlarda, teşebbüs söz konusu olmadığından, teşebbüs hareketlerinde kesintinin gerçekleştiği tarihin zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi olacağı kabul edilmektedir. Örneğin Cumhurbaşkanına suikast suçunu düzenleyen T.C.K madde 310/1, Anayasaya ihlal suçunu düzenleyen T.C.K 309/1. maddedeki durumlarda teşebbüs hali tam suç gibi cezai gerektirmektedir. Bu suç tiplerinde, hukuka aykırı faaliyet önemli sayılmıştır.¹³³

c) Kesintisiz (Mütemadi) Suçlarda

5237 sayılı yeni TCK. nun 66/6. maddesine göre: Kesintisiz suçlarda¹³⁴ kesintinin gerçekleştiği, zincirleme suçlarda ise son suçun işlendiği günden itibaren zamanaşımının işlemeye başlayacağı hükme bağlanmıştır. TCK, 66/6. madde; 765 sayılı TCK. nun 103. maddesine karşılık olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK. nun 103. maddesine göre ise; mütemadi ve müteselsil cürümlerde zamanaşımının "temadi ve teselsülün bittiği günden" başlayacağı ifade edilmekteydi. Mütemadi ve müteselsil suç terimleri, 5237 sayılı yeni TCK. da kesintisiz ve zincirleme suç olarak tarif edilmiştir.

Mütemadi suç kavramı olarak ifade edilen kesintisiz suçlarda faalin yaptığı hareketin meydana getirdiği netice bir müddet daha devam etmektedir. Bu neticenin

---

¹³² ÖZAR Süleyman, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 186, (www.yayin.adalet.gov.tr-37.sayı)

¹³³ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, S.47, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

¹³⁴ Kesintisiz suç, suçun tamamlanmış sayılabilmesi için neticenin meydana getirilmesi yanında neticenin bir süre devam ettirilmesi durumunda söz konusu olmaktadır. (ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s. 182, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011)

bir süre daha devam etmesi yetmemekte, ayrıca failin bu neticeye son vermek hususunda iktidarının bulunması gerekmektedir. Bu nedenle failin dışında kalan nedenler, örneğin kesintisiz suça ilişkin olarak kamu davası açılması, bir kesinti olarak yorumlanamaz.¹³⁵ Ancak Yargıtay, iddianame düzenlenmesinin, bir kesinti olduğu görüşündedir.¹³⁶

Kesintisiz suçlarda dava zamanaşımının başlangıcı, kesintinin gerçekleştiği gün olarak kanun tarafından kabul edildiği için dava zamanaşımının başlangıç tarihi olarak netice değil, hareket esas alınmıştır.

Kesintisiz suçlarda hukuka aykırı bir işlemin gerçekleştirilmesi ile suç tanımlanır. Örneğin ruhsatsız tabanca taşımaya devam edildiği müddetçe hukuka aykırılık ve suç oluşturan bulundurma ve taşıma eylemleri devam etmektedir. Tabancanın yakalandığı tarih, hukuka aykırı eylemin kesintiye uğradığı ve zamanaşımının başladığı tarihtir.¹³⁷

Kesintisiz suçlarda suçun tamamlanması ile bitmesi anı, birbirinden farklıdır. Örneğin kişiyi özgürlüğünden yoksun kılma suçu, mağdurun özgürlüğünün sınırlanması ile birlikte tamamlanır; mağdurun özgürlüğünü yeniden elde etmesi ile birlikte sona erer. Bu ayırım, zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması bakımından önem taşımaktadır. Bu suçlarda zamanaşımı, kesintinin gerçekleştiği yani suçun sona erdiği tarihten başlar.¹³⁸

d) Zincirleme (Müteselsil) Suçlarda

Zincirleme suçlarla ilgili hüküm 5237 sayılı TCK. 43.maddesinde; “Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun

¹³⁵ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 75, İstanbul 1951

¹³⁶ Y. 8.CD, E. 1985/8350, K. 1995/10904, T. 06/07/1994 (CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.105, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008)

¹³⁷ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s.48, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

¹³⁸ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s. 183, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/6 md.) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır. Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz” şeklinde belirtilmiştir.

Zincirleme suçlarda aynı suç işleme iradesi ile kanunun aynı hükmünün birden fazla ihlal edilmesi söz konusu olmaktadır. Gerçekte birden fazla suçun olması gibi bir durumun varlığına rağmen kanun koyucu burada tek suçun varlığını kabul etmekle birlikte teselsül nedeniyle bu suçta ceza artırımını yapılmasını öngörmektedir.

Zincirleme suç içerisinde kalan bazı suçlar zamanaşımına uğrasa da, bunların zincirleme suçtan ayrılmaları mümkün değildir. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.¹³⁹

Zincirleme suçlarda da zamanaşımına esas alınan tarih teselsülün sona erdiği tarih olup bu tarihte genel olarak teselsül eden suçun en son işlendiği tarihtir. Zincirleme suçlarda, teselsül eden suçlardan bazılarının teşebbüs aşamasında kalmasının, suçu teselsül eden suç olmaktan çıkarmayacağı açıktır. Teselsül eden suçlarda en sonuncusu teşebbüs aşamasında kalmış ise burada sanığın en son fiil tarihi ile teselsülün bittiği tarih aynı olduğundan zamanaşımı da bu tarihten itibaren işlemeye başlar. Teselsül eden en son suç sonuçlanmış ise bu durumda bu suçun tamamlandığı anda teselsülün bittiği an olarak kabul edilir.¹⁴⁰

Zincirleme suçlarında birbiri ardından işlenen suçların kanuni unsurlarında ayniyet olması gerekiyor. Farklı nitelikli suç tiplerinin kısa aralıklarla işlenmiş

¹³⁹ Y. 11.CD, E. 2006/8170, K. 2006/9612, T. 28/11/2006 (CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.108 , Seçkin Yayınevi, Ankara 2008)

¹⁴⁰ YARBAŞ Fevzi/BAĞCI Basri, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 74, Ankara 1999

olması durumunda zincirleme suçtan söz edilemez. Çünkü fiillerdeki farklılık, aynı suç işleme kararına bağlanamaz. Yine suç işleme kararında, araya uzunca bir süre girmesi nedeni ile, birlik yoksa ortada iki ayrı suç oluşacağı kabul edilmektedir. Nitekim, Yargıtay 5.Ceza Dairesinin 24.06.2006 tarih, 731/4368 sayılı kararında da bu durum ifade edilmektedir.¹⁴¹

2. Zamanaşımı Süresi Başlangıcının Şarta Bağlandığı Haller

Kanun koyucular, bazı özel şartlarda dava zamanaşımı süresinin başlangıcını özel olarak belirlemek ihtiyacını hissetmişlerdir. Bu hallerin, bir durma nedeni niteliğinde mi olduğu, yoksa dava zamanaşımının başlangıcının mı açıkça belirlendiği konusu ise öğretide tartışmalıdır. Ancak işlemeye başlamamış bir sürenin, durmasının mümkün olmadığı ve bu hallerde dava zamanaşımı süresinin başlangıcının ertelendiğini ya da dava zamanaşımının kanuni bir nedenle işlemeye başlamadığı görüşü kabul görmektedir.¹⁴²

Bu hallerin ortak özelliği ve baskın niteliği, zamanaşımı süresinin belirlenmesi değil, her halde dava zamanaşımının başlangıcının ayrı bir şartın gerçekleşmesine bağlanmış olması ve bu şartın gerçekleşmesiyle dava zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasıdır.

Bu şartlar; mağduru çocuk olan suçlarda çocuğun 18 yaşını doldurması, evlenme yasaklarına aykırılık suçunda evliliğin iptali kararının kesinleşmesi, iftira suçunda mağdurun suçu işlemediğinin sabit olması ve askeri suçlardır.

a) Mağduru Çocuk Olan Suçlarda

5237 sayılı TCK'nın 66. maddesinin altıncı fıkrasında yer alan mağduru çocuk olan suçlar bakımından zamanaşımı süresinin küçüğün on sekiz yaşını bitirdiği

---

¹⁴¹ Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 24.06.2006 tarih, 731/4368 sayılı kararında; "...mağdurenin anlatımlarına göre, sanığın askere gitmeden önce başladığı irza geçme eylemine dönüşünde de devam ettiği, araya askerlik gibi uzun bir sürenin girmesi ve fiili kesinti nedeniyle suç işleme kararında birlik bulunmadığından iki ayrı suç oluşacağı dikkate alınmadan tek suçtan hükümlülük kararı verilmesi.."(Açıklamalı Kanun İçtihat Programı, AKİP,)

¹⁴² TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.77, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

günden itibaren başlamasına ilişkin hüküm, 5237 sayılı TCK'nın hukukumuzda getirdiği yeniliklerden birisidir. Bu hüküm; "...çocuklara karşı üstsoy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda çocuğun onsekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar." şeklinde ifade edilmiştir.

765 sayılı TCK da yer almayan bu hüküm, ilk defa 5237 sayılı TCK ile getirilmiş yeni bir hükümdür. Bu hüküm ile dava zamaşımının başlangıcı, genel ilkenin dışına çıkılarak şarta bağlanmıştır. O da çocuğun 18 yaşını bitirmesidir. Ancak bu durum, çocuğun 18 yaşını doldurmadan şikayette bulunmasına engel teşkil etmez.

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de başta çocukların cinsel istismarı olmak üzere çocuklara karşı işlenen suçlar güncelliğini koruyan bir konudur. Bu suçların mağduru olan çocukların, yaşlarının çok küçük ve olayın etkisiyle kafalarının karışık olması, kendilerini yaşananlardan dolayı suçlamaları, korkmaları ya da başlarına gelenin bir suç olduğunu dahi anlayacak olgunlukta olmamaları nedeniyle, genellikle bu suçlar yıllar sonra ihbar edilmekte ve ihbar edildiğinde ise dava zamaşımı süresi çoğunlukla dolmuş olmaktadır. Söz konusu suçlar çocuklarda bazen çok uzun yıllar bazen de tüm bir yaşam boyunca süren psikolojik tahribatlar oluşmasına yol açmaktadır. Bu düşünceler dikkate alındığında kanun koyucunun, toplumun geleceği olan çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığını korumak amacıyla istisnai kurumları kabul etmesi doğal karşılanmalıdır.¹⁴³

b) Evlenme Yasaklarına Aykırılık Suçunda

5237 sayılı TCK, 230. maddesinde; "Evli olmasına rağmen, başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendisi evli olmamakla birlikte, evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıran kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. Gerçek kimliğini saklamak suretiyle bir başkasıyla evlenme işlemi yaptıran kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçlardan

¹⁴³ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamaşımı, s.78, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

dolayı zamanaşımı, evlenmenin iptali kararının kesinleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Aralarında evlenme olmaksızın, evlenmenin dinsel törenini yaptıranlar hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir. Ancak, medeni nikah yapıldığında kamu davası ve hükmedilen ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar. Evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu gösteren belgeyi görmeden bir evlenme için dinsel tören yapan kimse hakkında iki aydan altı aya kadar hapis cezası verilir.” şeklinde hüküm yer almaktadır.

Böylece 5237 sayılı TCK 230. maddesinde düzenlenen evlenme yasaklarına aykırılık suçunda dava zamanaşımı, aynı maddenin dördüncü fıkrası uyarınca evliliğin iptali kararının kesinleştiği günden başlar. Kanun metninde her ne kadar “dava zamanaşımı” yerine yalnızca zamanaşımı terimi kullanılmış ise de; söz konusu fıkralarda düzenlenen suçları işleyen kişilerin cezalandırılması için öncelikle dava açılması gerektiğinden, kastedilenin dava zamanaşımı olduğu açıktır.

Bu hüküm ile zamanaşımı süresi, özel olarak daha geç bir zaman dilimi belirtilerek başlatılmakta ve böylece evliliğin iptali hakkında süren hukuk davasına ilişkin kararın çok uzun süre sonunda kesinleşmesi bakımından dava zamanaşımının süresinin dolması tehlikesi bertaraf edilmektedir.¹⁴⁴

Kanun koyucu suçun işleniş anı olan evlenme anını zamanaşımı süresinin başlaması için, hakkaniyete uygun görmemiştir. Çünkü evlendikten sonra bu husus yıllarca açığa çıkmamış olabilir. Eğer evlenme anı, suçun işleniş anı olarak kabul edilirse, bu tür davaların bir çoğunun, zamanaşımı nedeni ile görülmesi mümkün olmayacaktır. Kanun koyucu bu durumların evliliğin veya hileli yapıldığının öğrenilmesini bile, zamanaşımı yönünden başlangıç saymamıştır. 5237 sayılı T.C.K nın 230.maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında düzenlenen eylemler, Türk Medeni Kanununun 145.maddesine göre mutlak butlan sebebi, aynı maddenin üçüncü fıkrasındaki hileli evlenme ise yine Türk Medeni Kanununun 149.maddesine göre nisbi butlan sebebidir. Türk Medeni Kanununun 156.maddesine göre her iki halde de, ancak

---

¹⁴⁴ ÖZBEK Veli Özer/KANBUR M. Nihat/BACAKSIZ Pınar/DOĞAN Koray/TEPE İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 664, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

iptal davası açılarak evlilik sona erebilir. Kanun koyucu, Türk Medeni Kanununun 152 ve 156.maddesine göre açılan iptal davasındaki iptal kararının kesinleştiği günün, zamanaşımı süresinin başlangıcı olarak belirlemiştir. ¹⁴⁵

c) İftira Suçunda

5237 sayılı TCK, 267. maddesinde; “Yetkili makamlara ihbar veya şikayette bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması halinde, ceza yarı oranında artırılır. Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur. Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına; süreli hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, mahkûm olunan cezanın üçte ikisi kadar hapis cezasına hükümlenir. Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkraya göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır. İftira sonucunda mağdur hakkında hapis cezası dışında adlî veya idari bir yaptırım uygulanmışsa; iftira eden kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar. Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı, hükümlüden tahsil edilir.” şeklinde hüküm yer almaktadır.

¹⁴⁵ YAŞAR Osman/ GÖKÇAN Hasan Tahsin/ ARTUÇ Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, ikinci cilt, s.2218, Adalet Yayınevi, Ankara 2010

Böylece 5237 sayılı TCK, iftira suçları bakımından da özel bir hüküm koyarak (TCK Md. 267/8), bu suçlar bakımından dava zamanaşımının, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihte başlayacağını belirlemiştir. Dolayısıyla kanun koyucu iftira suçunun işlendiği tarihi değil, bu suçun işlendiğinin belirlendiği günü esas almıştır. Burada güdülen amaç iftira suçunun işlendiği daha ortaya çıkmadan, zamanaşımı süresinin dolarak, failin cezalandırılma imkânının ortadan kalkmasını önlemektir.

Bu maddenin gerekçesinde; “ isnat edilen suç dolayısıyla yapılan kovuşturma sonucu hükmün kesinleşmesi ile, iftiranın sabit olabileceği ve dolayısıyla takibata girişileceği aşikar olduğundan, böyle bir hükme gereklilik bulunduğu” şeklinde açıklanmıştır. Böylece genel kuraldan ayrılarak iftira eyleminin yapıldığı anda değil, kendisine iftira atılanın suçu işlemediğinin sabit olduğu anda, zamanaşımının işlemeye başlayacağı öngörülmüştür.¹⁴⁶

d) Askeri Suçlar

Askeri Ceza Kanunu'nun 49. maddesi (A) bendi uyarınca; "Yoklama kaçağı, bakaya, saklı ve firar fiilleri hakkında dava müruru zamanı, bütün askeri mükellefiyetlerin veya bizzat girmiş oldukları taahhüdün bitmesinden itibaren işlemeye başlar". Bu düzenleme ile dava zamanaşımı suç tarihinden itibaren değil, üstlenilen askeri mükellefiyetin bitmesi ile başlayacaktır. 31.03.2005 Tarih ve 5329 Sayılı yasa ile 1632 Sayılı yasaya eklenen ek 8. madde gereğince söz konusu düzenleme TCK genel hükümlerinin Askeri Ceza Kanunu bakımından uygulamasından muaf tutulmuştur. Dolayısıyla getirilen bu hükmün TCK 5. maddesi kapsamında sonraki kanun durumunda olması nedeniyle uygulanmasında engel bulunmamaktadır.

---

¹⁴⁶ GÜRSEL Yalvaç, Karşılaştırmalı-Gerekçeli Türk Ceza Kanunu, s. 439, Adalet Yayınevi, Ankara 2005, EROL Haydar, Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, s. 1251, Ankara 2005

3. Diğer Suçlar

a) Cezalandırılabilme Şartını Taşıyan Suçlar

Cezalandırılabilme şartını taşıyan suçlarda zamanaşımı süresinin ne zaman işlemeye başlayacağı hususunda ceza kanunumuzda açık bir düzenleme yoktur. Hukukumuzda bu konuda bir düzenleme bulunmaması karşısında zamanaşımı süresinin genel kurala uygun şekilde suçun işlendiği tarihten itibaren başladığının kabulü gerekmektedir.¹⁴⁷

Cezalandırma şartları, suçun işlenmesinden sonra ortaya çıkan, failin iradesi dışında gerçekleşen ve cezalandırılmasına imkan sağlayan şartlardır.¹⁴⁸ Bu şartlar suçun unsurlarından olmayıp, suçun tamamlanma zamanına ilişkin belirleyici bir etkiye sahip değildir.

b) Kovuşturma Şartını Taşıyan Suçlar

Talep, izin ve karar gibi kovuşturma şartlarını taşıyan suçlarda kovuşturma yapılması bu koşulların gerçekleşmesine bağlı bulunduğundan, zamanaşımının kovuşturma şartının gerçekleştiği günden değil eylemin gerçekleştirildiği tarihte başlayacağı kabul edilmiştir. Bu koşullar niteliği gereği usule ilişkin olduğu için devletin cezalandırma hakkına engel olmamaktadır. Bu nedenle bu suçlar için dava zamanaşımı TCK'nın 66. maddesinde öngörülen şekilde başlayacaktır.¹⁴⁹

c) İştirak Halinde İşlenmiş Olan Suçlar

Ceza hukukunda bazı tür suçlar, asıl fail dışındaki şahısların maddi veya manevi katkıları ile işlenebildiği gibi bazı tür suçlarda ise birden çok failin bulunması o suçun varlık sebebidir. Örneğin adam öldürme suçu tek bir fail

¹⁴⁷ Bazı yazarlara göre, cezalandırılabilme şartını içeren suçlarda zamanaşımı şartın gerçekleşmesinden itibaren işlemeye başlar. (ARTUK M. Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, s. 1095, Ankara 2007); bazı yazarlara göre ise, soruşturma şartının gerçekleşmemesi zamanaşımının işlenmesine engel olmaz. (ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 788, İstanbul 1992)

¹⁴⁸ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 260, 12. Bası, İstanbul 1997

¹⁴⁹ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 70, İstanbul 1951

tarafından işlenilmesi mümkün bir suç olmakla beraber bu suçun işlenmesine birden fazla şahıs maddi ve manevi olarak da iştirak edebilir. Kavga, silahlı çete kurmak gibi suçlarda birden fazla failin bulunması suçun varlık nedenidir. Bu tip suçlara çok failli suçlar denilmektedir.

İştirak halinde işlenen suçlarda zamanaşımı, suçun tamamlandığı anda işlemeye başlar. Şayet iştirak halinde işlenen suç teşebbüs aşamasında kalmış ise "son fiilin" işlendiği günden itibaren zamanaşımı süresi başlayacaktır. Sonuç itibariyle iştirak halinde işlenen suçlarda zamanaşımı hem asıl fail hem de iştirakçiler yönünden suçun işlendiği günden, teşebbüs halinde kalınmış ise asıl failin "son fiili" işlediği günden itibaren işlemeye başlayacaktır.¹⁵⁰

İştirak halinde işlenen müteselsil suçlarda, ortaklardan biri teselsül teşkil eden suçlardan ilkinde katılmış olsa dahi sonuç değişmez. Dolayısıyla faillikte asli maddi failin, suçu işlemesi ile birlikte zamanaşımı da işlemeye başlayacaktır. Azmettirme halinde, suçun tamamlandığı veya teşebbüs aşamasında kaldığı gün, zamanaşımı işlemeye başlar. Çünkü, ancak bu halde azmettirenin eylemi cezalandırılabilir konuma gelir.¹⁵¹

d) Suç ve Cezaların İçtimalı

Fail belli bir suçu işleme amaç ve iradesiyle hareket ederken, bu hareketi sonuçlandırma yolunda başkaca suç tiplerini de ihlal edebilecektir. Dolayısıyla hareketin tek olması nedeniyle fail neticeye ulaşmak için diğer bazı suç tiplerini ihlal etmekte, suç tipindeki sonucun gerçekleşmesi ile de zamanaşımı işlemeye başlamaktadır. Başta gerçekleştirilen fiilin bağımsız bir suç niteliğini taşıması durumunda ise her suç bağımsız olarak işlendiğinden zamanaşımı süreleri her suç için işlendikleri tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Suçların ayrı şekilde

¹⁵⁰ ARTUK M. Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, s. 1094, Ankara 2007

¹⁵¹ ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 788, İstanbul 1992

cezalandırılabilir nitelik taşıması halinde zamanaşımına uğramış olanlar ceza ilişkisine dahil edilmeyecektir.¹⁵²

II) DAVA ZAMANAŞIMININ SONA ERMESİ

Dava ve ceza zamanaşımı süreleri 5237 sayılı T.C.K'nın 72.maddesi uyarınca gün, ay ve yıl hesabı ile belirlenir. Bir gün yirmi dört saat, bir ay otuz gündür. Buna göre zamanaşımının hesabında saat dikkate alınmaz. Yıl resmi takvime göre hesap edilir.

Dava zamanaşımının son günü konusu, ilk gün konusunun aksine tartışmalı değildir. Öte yandan, tereddüte yer bırakmamak için dava zamanaşımı süresinin son gününün zamanaşımı süresine dâhil olduğu kabul edilmektedir. Eğer yurt dışında işlenen bir suç söz konusu olur ise, son günün son saatinin belirlenmesinde Türkiye saati esas alınır. Zamanaşımı süresinin son günü tatil gününe gelse dahi, zamanaşımı o gün sona erecektir.¹⁵³

Ceza Muhakemeleri Kanunundaki sürelerle ait hükümler, dava zamanaşımının hesabında dikkate alınmaz. Ceza muhakemeleri usulündeki kanuni süreler, davaya ilişkin usulü bir işlemin yapılması için tayin edilmiş sürelerdir.¹⁵⁴ Zamanaşımı süresinin hesabı TCK'nun 72. maddesine göre yapılır. 5237 sayılı yeni TCK. nunda getirilen özel düzenleme ile 66. maddedeki dava zamanaşımı süreleri; 72. maddedeki esaslara göre hesaplanır.

Buna göre: “Dava ve ceza zamanaşımı süreleri gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün yirmi dört saat, bir ay otuz gün, yıl resmi takvime göre hesap edilir.” Şikayet hakkının kullanılması açısından ise, 5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunumuzun 39. maddesinde belirlenen esaslar dikkate alınır. CMK, 39. maddeye göre: “Gün ile belirlenen süreler, tebligatın yapıldığının ertesi günü

¹⁵² DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 261, 12. Bası, İstanbul 1997

¹⁵³ KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 75, İstanbul 1951

¹⁵⁴ TANER Tahir, Ceza Hukuku Umumi Kısım, s. 689, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:434, İstanbul 1953

işlemeye başlar. Süre, hafta olarak belirlenmiş ise, tebligatın yapıldığı günün, son haftada isim itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Süre, ay olarak belirlenmiş ise tebligatın yapıldığı günün, son ayda sayı itibarıyla karşılığı olan günün mesai saati bitiminde sona erer. Son bulunduğu ayda sayı itibarıyla karşılığı olan gün yoksa; süre, ayın son günü mesai saati bitiminde sona erer. Son gün bir tatile rastlarsa süre, tatilin ertesi günü biter.” Bu nedenle CMK da ki sürelerle ait hükümlerin zamanaşımı süresinde tatbiki mümkün değildir.

DÖRTÜNCÜ BÖLÜM

DAVA ZAMANAŞIMININ DURMASI VE KESİLMESİ

I) DAVA ZAMANAŞIMININ DURMASI

A) Genel Olarak

Bir suçun işlenmesi ile başlayan dava zamanaşımı, bir engel çıkmaması halinde o suçun gerektirdiği sürenin dolmasıyla tamamlanır. Ancak dava zamanaşımı işlemeyi sürdürürken bir takım engellerle karşılaşılabilir. Bu engeller dava zamanaşımını durduran ve kesen nedenlerdir.

Dava zamanaşımının durması, kanunda açıkça sayılan bazı hallerde kamu davasının yürütülememesinden dolayı, bu halin ortaya çıkmasından ortadan kalkmasına kadar geçen zaman zarfında, dava zamanaşımının o ana dek geçen süre saklı kalmak kaydıyla işlememesidir.¹⁵⁵

Dava zamanaşımını durduran sebepler ortadan kalkmadıkça zamanaşımı tekrar işlemeye başlamaz.¹⁵⁶

Dava zamanaşımının durmasının kabul edilmesinin gerekçesi, bazı hallerde cumhuriyet savcısı davayı takip ediyor olmasına rağmen kanunda sayılan bazı engel nedenlerden dolayı davanın yürütülmesinin mümkün olmamasıdır. Kanunun davayı bir yandan cumhuriyet savcısının işlem yapmasını imkânsız hale getirmesi, bir yandan da zamanaşımı süresinin işlemesine izin vermesi mantığa aykırı olurdu. Durma nedenleri nitelikleri gereği geçici sebeplerdir. Bu nedenlerin varlığı halinde sürenin baştan başlamamasının, kaldığı yerden devam etmesinin nedeni ise durma nedeni teşkil eden durumların, kamu davasının yürüyüşüne kısa süreli bir ara verilmesine yol açmalarından kaynaklanmaktadır.¹⁵⁷

¹⁵⁵ ÖZBEK Veli Özer/KANBUR M. Nihat/BACAKSIZ Pınar/DOĞAN Koray/TEPE İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 665, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

¹⁵⁶ EREM Faruk, Ceza Kanunu Şerhi, Genel Hükümler, s. 896, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993

¹⁵⁷ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s. 275, 12. Bası, İstanbul 1997, TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 84, Seçkin Yayınevi, 2008

Davanın devam etmesini önleyebilecek her türlü engelin dava zamanasını durdurması haklı görülmediğinden, kanun bu sonuç ve etkiyi doğurabilecek halleri, yani dava zamanasını durduran nedenleri sınırlı bir şekilde saymıştır.¹⁵⁸

Durma sebeplerinin varlığı halinde dava zamanasının ne kadar süre duracağı konusunda 5237 Sayılı TCK da bir hüküm bulunmamaktadır. Yani TCK, kesme nedenlerinden farklı olarak durma halinde zamanın üst sınırını göstermiş değildir.¹⁵⁹ Bunun sonucu olarak da engel ortadan kaldırılıncaya kadar dava zamanasını durmayı sürdürecektir. Engel ortadan kalktığı zaman ise dava zamanasını süresi kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

B) Dava Zamanasını Durduran Nedenler

5237 Sayılı TCK nun 67/1. maddesinde, “Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanasını durur.” şeklinde dava zamanasının durma sebepleri belirtilmiştir.

Dava zamanasını durduran nedenler TCK’da, CMK’ da ve bazı özel ceza kanunlarında yer almaktadır. Buna göre; soruşturulması ve kovuşturulması izin ya da karar şartına bağlı olan suçlarda, izin ya da karar alınması için cumhuriyet savcılığı tarafından ilgili makama başvurulması, davada bekletici bir sorunun ortaya çıkması; 5271 sayılı CMK da yer verilen durma nedenlerinden ilki kamu davasının açılmasının ertelenmesidir, bu durumda erteleme süresince zamanasını işlemez.

---

¹⁵⁸ Yargıtay CGK.’nın 03.06.2003 tarih ve 2002’5-106 E., 2002/232 K., sayılı kararında da bu husus; “... TCY’nın 104/1.maddesinde dava zamanasını kesen nedenler, 107. maddesinde ise zamanasını durduran sebepler sayılmıştır, öğreti ve yargısal kararlarda genel kabul gördüğü üzere, bu nedenler anılan maddelerde sınırlı olarak sayılmış olup yorum yoluyla genişletilmezler..” şeklinde belirtilmiştir. (DEMİR Hasan Fehmi, Ceza Hükümü İçeren Özel Kanunlardaki Ceza Muhakemesi Şartlarının TCK’nın 67/1. Maddesi Hükümü Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Dava Zamanasının Durması Hallerinde Azami Süre Sorunu, s.3)

¹⁵⁹ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s.461, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

(CMK Md. 171/4) İkinci durma nedeni ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğinde denetim süresi içinde zamanaşımının durmasıdır. (CMK Md. 231/8) Üçüncü olarak uzlaşma durumunda uzlaşma girişimi sonuçlanıncaya kadar zamanaşımı durur. (CMK Md. 253/21) Şüpheli veya sanık hakkında kaçakçılık kararı verilmesi durumunda da bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur.

1. İzin ya da Karar Alınması

Anayasa'nın 129. maddesine¹⁶⁰ paralel olarak 5237 sayılı TCK'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında "Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur." düzenlemesi yer almaktadır. Söz konusu hüküm, 765 sayılı TCK'nın 106. maddesinde yer alan durma nedeninin aynısıdır.

İzin, savcılığın sorması üzerine, bir devlet makamın, somut olayda dava açılmasında kamu yararı (maslahata uygunluk) gördüğü takdirde, dava açılmasında sakınca bulunmadığını bildirerek kanunun koyduğu engelin kaldırılmasıdır.¹⁶¹ Karar tıpkı izin gibi kamu yararı esas alınarak bazı suç failleri hakkında bir kısım muhakeme işlemlerinin yapılabilmesi, kamu davasının açılması veya yargılama yapılmasının uygun olup olmadığının yetkili makamca takdir edildiği bir muhakeme şartıdır. Bazı kanunlarda özü itibarıyla izne karşılık gelen çeşitli işlemleri ifade etmek için mezuniyet ve karar terimleri de kullanılmaktadır.¹⁶²

¹⁶⁰ Anayasa'nın 129. maddesinin son fıkrasında yer alan hüküm "Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır." şeklindeki hükümdür.

¹⁶¹ KUNTER Nurullah/ YENİSEY Feridun/ NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, s.90, İstanbul 2006

¹⁶² Bazı durumlarda, savcılığın dava açabilmesi için, yetkili resmi makamların fail hakkında dava açılmasını uygun gördüklerini açıklamaları gerekir. Bu açıklamaya Ceza Muhakemesi Hukukunda izin denilmektedir. (ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 50, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010)

Kamu davasının açılmasının, izin alınmasına bağı olan hallerde dava zamanaşımı yasal tipe uygun suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar. Başlamış olan dava zamanaşımı izin alınması için yapılan başvuru tarihinde durur. İzin verildiği günden itibaren tekrar kaldığı yerden işlemeye başlar. Yani ilgili merciin izin verilmesine ilişkin istemi ile yetkili makamın kararı arasında geçen süre içinde dava zamanaşımı işlemez.¹⁶³ Alınan iznin cumhuriyet savcısına tebliğ edilmesine de gerek yoktur. Dava zamanaşımı süresi söz konusu işleminin usulüne göre tamamlandığı günden itibaren işlemeye başlar. İzin ya da kararın suça ilişkin dava zamanaşımı süresi içinde talep edilmesi gerekir. Çünkü, dava zamanaşımı dolduğu zaman yargılama yapılması mümkün olmayacağı için bu durumda izin ya da kararın verilmesinin bir önemi kalmayacaktır.

İzin ya da karar verilmesi talebi yetkili merciler tarafından reddedilirse, bu işleme cumhuriyet başsavcılığı ya da şikâyetçi tarafından ilgili kanunda gösterilen usul uyarınca ağır ceza mahkemesi, idare mahkemesi ya da Danıştay'da itiraz edebilir. İtirazın incelendiği süre boyunca da dava zamanaşımı süresinin durmaya devam etmesi gerekir. Çünkü 5237 sayılı TCK'nın 67. maddesinde dava zamanaşımı süresinin izin ya da karar alınıncaya kadar duracağı ifade edilmektedir. Sonuç olarak itiraz merci i izin verilmemesi kararını yerinde bulmaz ise, bu karar izin verilmesi anlamına geleceğinden, dava zamanaşımı süresi mahkemenin karar verdiği günden itibaren yeniden işlemeye başlayacaktır. Mahkemenin izin verilmemesi kararını uygun bulması halinde ise, bundan sonra zamanaşımına ihtiyaç duyulmayacaktır, zira artık söz konusu suçtan dolayı yargılama yapılması mümkün olmayacaktır.¹⁶⁴

Kovuşturma aşamasında, soruşturması izne bağı olmayan bir suç ile ilgili olarak, suçun vasıf değiştirmesi sonucu izin istenilmesi gereği ortaya çıkabilir ya da izin alınması gerekirken alınmadığı fark edilebilir. Bu durumda CMK'nın 223. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca düşme kararı verilmesi gerekir, çünkü

¹⁶³ ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 792, İstanbul 1992; EREMFARUK/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 1014, Ankara 1997

¹⁶⁴ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, s.276, 12. Bası, İstanbul 1997, TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.87, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008,

kovuşturma aşamasına geçildikten sonra, soruşturma için izin istenmesi bir anlam ifade etmeyecektir, fakat bu izin olmaksızın yargılamanın sürdürülmesi de mümkün değildir. Bu halde, düşme kararı verilmesiyle yeniden soruşturma aşamasına dönülmesi ve usule uygun olarak izin istenilmesi gerekmektedir. Uygulamada da bu şekilde hareket edilmektedir.¹⁶⁵

İzin, suçun niteliği nedeniyle öngörülmüş olabileceği gibi (örneğin TCK Md. 299/3, 305/3, 306/5), failin görev ve sıfatı nedeniyle de vazedilmiş olabilir. Soruşturması ve kovuşturulması izne bağlı suçlar mevzuat içerisinde dağınıktır. Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması gereken durumlardan bazıları¹⁶⁶;

-5237 sayılı TCK'nın 299. maddesinde yer alan Cumhurbaşkanı'na hakaret, 305. maddesinde yer alan savaş hali dışında temel milli yararlar karşı faaliyette bulunmak için yarar sağlama, 306. maddesinde yer alan yabancı devlet aleyhine asker toplama suçlarının kovuşturulması Adalet Bakanı'nın iznine bağlanmıştır. Askeri yargıya tabii olanlar bakımından ise bu izni vermeye Milli Savunma Bakanı yetkilidir (1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu Md. 48). Yine Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin Kurum ve Organlarını Aşağılama suçunun düzenlendiği TCK nun 301. maddesinde 30.04.2008 tarih ve 5759 Kayılı Kanunla değişik dördüncü fıkrasında bu suçtan soruşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine tabi tutulmuştur.

-2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu 82. maddesi uyarınca, "Hakim ve savcılarının görevden doğan veya görev sırasında işlenen suçları, sıfat ve görevleri

¹⁶⁵ "...4483 Sayılı Yasa uyarınca verilen soruşturma iznine karşı sanığın itirazı üzerine Zonguldak Bölge İdare Mahkemesi'nin 19.03.2002 gün ve 13/37 sayılı kararında "15.10.2001 gün ve 1541 sayılı yazı ile ilgili olarak soruşturma izni verilmemesine, aynı gün ve 1543 sayılı yazıya ilişkin izin kararının onanmasına" şeklinde hüküm kurulmasına karşın, soruşturma izni verilmeyen eyleme ilişkin olarak açılan kamu davası hakkında CYY.'nin 253/5. maddesi uyarınca düşme kararı verilmesi yerine mahkumiyet hükmü kurulması (...) bozmayı gerektirmiş (...)"(Y 4. CD, E. 2003/9638, K. 2004/9638, T. 06.10.2004) TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 87, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

¹⁶⁶ <http://www.mevzuat.basbakanlik.gov.tr>; <http://www.adalet.gov.tr>

gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle, haklarında inceleme ve soruşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Adalet Bakanı inceleme ve soruşturmayı, adalet müfettişleri veya hakkında soruşturma yapılacak olandan daha kıdemli hakim veya savcı eliyle yaptırılabilir.”

-1136 sayılı Avukatlık Kanunu 58. maddesinin birinci fıkrası uyarınca “Avukatların avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma, Adalet Bakanlığının vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır.” Burada hem Hâkimler ve Savcılar Kanunu’nda hem de Avukatlık Kanunu’nda yer alan izin, soruşturma öncesi verilen izin olduğu bilinmelidir.

-1512 sayılı Noterlik Kanunu’nun 153. maddesi uyarınca, “Noterlerin, görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlarından dolayı kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır.” Görüldüğü üzere hâkim, savcı ve avukatlardan farklı olarak noterler bakımından yalnızca kovuşturma yapılması izne bağlıdır.

-Hâkim ve Cumhuriyet savcılarını dışında kalan memurların yargılanmaları için ne şekilde izin verileceği ise 4483 sayılı Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. 4483 Sayılı Kanunun 1. Maddesinde, “Bu Kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir.” şeklinde hüküm bulunmaktadır.

-5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 161/5. maddesinde. “Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmaktan kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet

savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır...en üst dereceli kolluk amirleri hakkında ise, hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır.” şeklinde yer alan hükümden, en üst dereceli kolluk amirleri hakkında izin sisteminin getirildiği görülmektedir.

-Anayasa'nın 83. maddesinde; “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar. Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez. Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi parti gruplarınca, yasama dokunulmazlığı ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.” hükmü yer almaktadır.

Görüldüğü üzere hüküm milletvekili hakkında soruşturma yapılmasına engel değildir. Soruşturma sırasında Cumhuriyet başsavcılığının TBMM Başkanlığına başvurması üzerine TBMM tarafından, dokunulmazlığın kaldırılmasına karar verilmesi halinde, dava zamanaşımı süresi başvurunun yapılmasından dokunulmazlığın kalkmasına kadar geçen sürede durmuş sayılacaktır. Yargıtay ise, kişinin milletvekili seçilmesiyle birlikte dava zamanaşımı süresinin duracağı görüşündedir.¹⁶⁷

¹⁶⁷ İlgili Yargıtay kararları; Y. 9. CD, E. 2006/6936, K. 2006/396, T. 31.01.2006 - -Y. 2. CD, E. 1997/14400, K. 1997/13205, T. 14.10.1997 (PARLAR Ali / HATİPOĞLU Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 1. Cilt, s.585, Ankara 2007)

2.Bekletici Mesele

5237 sayılı TCK'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında “ ...veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne ...kadar dava zamanaşımı durur.” düzenlemesi yer almaktadır. Maddede geçen mercii kavramının kapsamına ceza, hukuk veya icra mahkemesi girebileceği gibi Anayasa Mahkemesi de girebilir.

Ceza mahkemesi, kamu davasına bakarken başka bir ceza mahkemesinin veya bir hukuk ya da idare mahkemesinin görev alanı içerisinde kalan ve her şeyden önce halledilmesi gereken bir sorunla karşılaşabilir.¹⁶⁸ Mahkemenin karşılaşmış olduğu bu sorunun görevli mahkeme tarafından çözülmesini beklemesi halinde ortada bekletici sorundan bahsedilebilir.¹⁶⁹

Bekletici mesele aşağıda belirtilen durumlarda söz konusu olabilmektedir;

1-Başka Mercide Halledilmesi Kanuni Düzenleme ile Zorunlu Olan Meseleler;

a)Uygulanacak normun Anayasaya aykırılığı durumu: Bu gibi bir durumla karşılaşan ceza mahkemesi konuyu kendi kendine halledemez. Şayet hakim normun Anayasaya aykırı olduğu kanaatinde ise bu durumu halletmesi için konuyu Anayasa Mahkemesi'ne gönderecektir. (Anayasa madde 152) Anayasa Mahkemesi davanın kendisine gelmesinden itibaren 5 ay içerisinde konuyu çözümülemez ise mahkeme yürürlükteki kanunlara göre karar verecektir. Dava zamanaşımı, mahkemenin konuyu Anayasa mahkemesine gönderme kararı ile duracak, Anayasa mahkemesine intikalden 5 ay sonra yeniden işlemeye başlayacaktır. Şayet konu 5 ay içerisinde çözümlenir ise bu konuya ilişkin Anayasa Mahkemesinin verdiği karar anında, zamanaşımı yeniden işlemeye başlayacaktır.¹⁷⁰

¹⁶⁸ ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 792, İstanbul 1992

¹⁶⁹ ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 74, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

¹⁷⁰ Bekletici mesele ile ilgili 5271 sayılı CMK 218. maddesinde, “...ancak, bu sorunla ilgili olarak görevli mahkemede dava açılması veya açılmış davanın sonuçlanması ile ilgili olarak bekletici sorun kararı verebilir.” şeklinde yer alan hükümlerle, ceza mahkemesi sorunun nitelik ve kapsamına göre bu sorunun çözümünü bekletici sorun olarak kabul ederek ilgililere süre de verebilecektir.

b)Yine 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 41. maddesi gereğince; “Danıştay dışında herhangi bir Türk yargı organı önünde bir kimsenin Türk vatandaşı olup olmadığı iddia edilir veya ilgili organ tarafından tereddüte düşülürse bu husus İçişleri Bakanlığından sorulur. İçişleri Bakanlığı en geç bir ay içinde kararını bildirir. İçişleri Bakanlığınca verilen kararın davaya bakmakta olan mahkemece taraflara tebliğinden başlayarak bir ay içinde ilgililerce Danıştaya başvurulmadığı takdirde Bakanlık kararı kesinleşir. 2. fıkrada, belirtilen şekilde Danıştaya başvurulursa, bakılmakta olan dava, karara kadar durdurulur. Sözü edilen fıkra gereğince yapılan müracaatları Danıştay üç ay içinde kesin olarak karara bağlar.” Dolayısıyla dava zamanaşımı mahkemenin taraflara Danıştay'a müracaat için süre vermesiyle duracak ve Danıştay'a başvurmadan sonra geçecek 3 aylık süre sonunda yine işlemeye başlayacaktır.

2-Hakimin Takdirine Göre Tespit Edilen Bekletici Meseleler; Haklarında kanuni bir düzenleme bulunmayan meselelerin bekletici mesele sayılıp sayılmaması konusunu şartlara göre hakim belirleyecektir. Yargıtay'ın içtihatları ile hangi meselelerin bekletici sorun yapılması hangilerinin yapılmaması gerektiği yönünde uygulamada bazı hususlar şekillenmiştir. Hakim şartlara göre bir karar verecektir. Nesep davalarını ilgilendiren hususlar bekletici mesele yapılmalıdır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 12.11.1929 tarih ve 439/483 sayılı kararı ile etkili eylem suçunda sanıkla mağdur arasında kardeşlik ilişkisi olmadığı yolundaki davayı bekletici mesele olarak kabul etmiştir. Bono iptali için hukuk mahkemesinde açılan dava ceza yargılamasında bekletici mesele kabul edilmelidir. (YCGK. 21.4.1980 tarih 110/116) Nikaha ilişkin dava, ceza yargılamasında bekletici mesele sayılmalıdır. (YİBK. 20.6.1928 19928/9)¹⁷¹

Asıl davanın bütünlüğü içerisinde kalan konular bekletici sorun teşkil etmezler ve dolayısıyla dava zamanaşımı üzerinde herhangi bir etki yapmazlar.¹⁷²

¹⁷¹ MEŞE İçtihat ve Mevzuat Programı, BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1289-1290, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

¹⁷² KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 91, İstanbul 1951

Örneğin; -Memurluk durumu, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun hükümleri çerçevesinde işlem icra edilmesi için verilen durma kararı, normal şartlar içerisinde zamanaşımını durduramaz. -Mağdurun kati raporunun beklenmesi, uygulamada bazen mağdur hakkındaki kati raporun verilmesi belli bir süre sonra bırakılabilmektedir. Örneğin çehrede sabit iz yönünden kesin rapor genellikle olay üzerinden 6 aylık bir sürenin geçmesi ile verilebilmektedir. Bu gibi durumlarda beklenmesi gereken süre boyunca zamanaşımı durmaz. Buradaki bekleme tamamen tıbbi bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır. -Sanığın şuurunun tetkik edilmesi, bu işlem de genelde belli bir zaman uzunluğunu kapsamaktadır. Ancak bu işlem için geçen sürede zamanaşımını durdurmaz. - Ara karara yapılan itirazlar, nitelikleri gereği bu tip itirazlar genelde başka mercide halli gereken itirazlar olmalarına rağmen yargılanmanın doğal seyrinin olağan unsurlarından oldukları için bu tip itirazlar zamanaşımını durdurmazlar. - Bilirkişi incelemesi yaptırılması, bu hususta yargılama faaliyetleri içerisinde değerlendirilen, bu işlem için geçecek olan süre zamanaşımını durdurmaz. Bu nedenle sorunun bekletici mesele olabilmesi için kamu davasının açılmasına ya da devamına engel nitelikte olması gerekiyor.

Bir durumun kanuna aykırı olarak bekletici sorun sayılması dava zamanaşımının durmasına yol açmaz.¹⁷³

Yine 5271 Sayılı CMK 218. maddesinde, “Yüklenen suçun ispatı, ceza mahkemelerinden başka bir mahkemenin görev alanına giren bir sorunun çözümüne bağlı ise; ceza mahkemesi bu sorunla ilgili olarak da bu Kanun hükümlerine göre karar verebilir. Kovuşturma evresinde mağdur veya sanığın yaşının ceza hükümleri bakımından tespitiyle ilgili bir sorunla karşılaşılması halinde; mahkeme, ilgili kanunda belirlenen usule göre bu sorunu çözerek hükmünü verir.” şeklinde yer alan hükümle, ceza mahkemesi dava konusu uyuşmazlığın çözümünde etkili bulunan ve ceza hukuku dışında kalan bir sorun hakkında gerekli hallerde kendisi karar verecektir.

¹⁷³ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.90, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

Bir sorunu bekletici sorun saymak kural olarak ihtiyaridir, ancak bazı durumlarda bir sorunu bekletici mesele olarak kabul etmek zorunluluk teşkil etmektedir.¹⁷⁴

Örneğin Anayasanın 152. maddesinde, “Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümlerle birlikte karara bağlanır. Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır. Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz.” şeklindeki hükümden olduğu gibi mahkemenin bekletici sorun sayma kararı vermesi zorunludur. Yine 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 41. maddesi uyarınca yargılama sırasında Türk vatandaşlığına ilişkin olarak ortaya çıkacak sorunların çözümünde bekletici sorun sayma mecburiyeti vardır.

Ceza mahkemesinin sorunu bekletici sorun saymaya başladığı tarihten itibaren dava zamanaşımı durur. Dava zamanaşımının durması halinde dava zamanaşımının uzamasının üst sınırı Türk Ceza Kanununda belirtilmemiştir, ancak yukarıda belirtilen Anayasanın 152. maddesindeki durumda, yani Anayasaya aykırılık iddiasında beş aylık sürenin son gününden itibaren duran zamanaşımı işlemeye devam edecektir. Yani bu durumda üst sınır 5 aydır.

---

¹⁷⁴ KUNTER Nurullah/ YENİSEY Feridun/ NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 274, İstanbul 2006

3. Fail Hakkında Verilen Kaçaklık Kararı

5237 sayılı TCK'nın 67. maddesinin birinci fıkrasında “ ... veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur.” düzenlemesi yer almaktadır. Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, dava zamanaşımının durmaya başlayacağı gün mahkemenin kaçaklık kararı verdiği gündür ve süre karar kaldırılana dek işlemeyecektir.

Mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan, hakkında yapılmakta olduğunu bildiği mahkemenin sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla bilerek böyle bir durum yaratan ve bu nedenle yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan kişiye kaçak denir.¹⁷⁵

Kişinin kaçak sayılması ile ilgili 5271 sayılı CMK'nın 247. maddesinde; “(1) Hakkındaki kovuşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içinde saklanan veya yabancı ülkede bulunan ve bu nedenle mahkeme tarafından kendisine ulaşılamayan kişiye kaçak denir. (2) (Ek fıkra: 25/05/2005-5353 S.K./31.mad) Hakkında, 248 inci Maddenin ikinci fıkrasında belirtilen suçlardan dolayı kovuşturma başlatılmış olan sanığın, yetkili mahkemece usulüne göre yapılan tebligata uymamasından dolayı verilen zorla getirilme kararı da yerine getirilemez ise, mahkeme; a) Çağrının bir gazete ile sanığın bilinen konutunun kapısına asılmak suretiyle ilânına karar verir; yapılacak ilânlarda, onbeş gün içinde gelmediği takdirde 248 inci Maddede gösterilen tedbirlere hükmedilebileceğini ayrıca açıklar, b) Bu işlemlerin yerine getirildiğinin bir tutanak ile saptanmasından itibaren onbeş gün içinde başvurmayan sanığın kaçak olduğuna karar verir. (3) Kaçak sanık hakkında kovuşturma yapılabilir. Ancak, daha önce sorgusu yapılmamış ise, mahkûmiyet kararı verilemez. (4) Duruşma yapılan hâllerde kaçak sanığın müdafii yoksa, mahkeme barodan bir avukat görevlendirilmesini ister.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında kaçağın tanımı yapılmış, ikinci fıkrada, sanığı hakkında kaçaklık kararı verilebileceğinden haberdar etmek üzere yapılacak

¹⁷⁵ ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 69, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

işlemleri düzenlemekte ve bu işlemler yapılmakla sanığın habersiz olarak kaçak durumuna düşmemesi için gerekli çaba gösterilmiş olmaktadır. Kaçak sanık hakkında zamanaşımının durmasına ilişkin hükmü, CMK'nın 247. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kuralların gerektiği gibi yerine getirilmesi kaydıyla kimliği tespit edilebilen faillerin, kovuşturma aşamasında güvenlik güçlerinden saklanarak dava zamanaşımı süresinin dolmasından yararlanmaları artık mümkün olmayacaktır. Failin kaçak olduğuna dair kararın mahkeme tarafından kaldırılmasından sonra dava zamanaşımı tekrar işlemeye başlar.

Kaçak kararının verilebilmesi için öncelikle davanın açılmış bulunması şarttır. Soruşturma evresinde kaçaklık kararı verilemez. 5353 Sayılı Kanunla eklenen ikinci fıkraya göre, kaçaklık kararının verileceği suçlar bakımından bir ayırım yapılmıştır, bu suçlar 5271 Sayılı CMK 248. maddenin ikinci fıkrasında gösterilmiştir. Bu katalogda yer almayan suçlar bakımından kaçaklık kararı verilemez.

4. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

5271 sayılı CMK da yer verilen durma nedenlerinden ilki kamu davasının açılmasının ertelenmesidir, bu durumda erteleme süresince zamanaşımı işlemez (CMK Md. 171/4) Kamu davasında verilen hükmün açıklanmasının ertelenmesi kurumu 2005 yılında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'yla hukukumuzda girmiş bulunmaktaydı. 5560 sayılı kanunla, CMK'nın 171 ve ÇKK'nın 19. maddelerinde yapılan değişiklikle, kurum hem yetişkinler bakımından da uygulanabilir hale getirilmiş, hem de çocuklar ile yetişkinler için kurumun uygulanma şartlarında, erteleme süresi hariç olmak üzere eş güdüm sağlanmıştır.

5271 sayılı CMK'nın 171. maddesinde; "(1) Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir. (2) 253 üncü maddenin ondokuzuncu fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine

karar verebilir. Suçtan zarar gören, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir. (3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere; a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması, d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir. 4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. (5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.” şeklinde hüküm ve 5395 sayılı ÇKK, 19. maddesinde; “Çocuğa yüklenen suçtan dolayı Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından erteleme süresi üç yıldır.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Buna göre, 171. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında sayılan şartların varlığı Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmasını yetişkinler için beş (CMK m. 171/2), çocuklar için ise üç yıl (ÇKK m. 19) boyunca erteleme mümkündür.

5271 sayılı CMK, 171. maddenin dördüncü fıkrasının son cümlesinde, erteleme süresince dava zamanaşımı süresinin işlemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre, suç tarihinden itibaren işlemeye başlayan dava zamanaşımı süresi, Cumhuriyet savcının erteleme kararı vermesiyle birlikte duracaktır. Erteleme süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlenmemesi halinde, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecek; suç işlenmesi halinde ise kamu davası açılacaktır. Hakkında kamu davası açılmasının ertelenmesine karar verilen suç bakımından dava zamanaşımı süresi, ikinci suçun işlendiği günden itibaren kaldığı yerden işlemeye devam edecektir.

Kamu davasının ertelenmesi halinde, devlet cezalandırma yetkisini kullanmak için herhangi bir işlem yapmadığından, dava zamanaşımının durması, bu durumun doğal bir sonucudur.

5. Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması

5271 sayılı CMK da yer verilen durma nedenlerinden ilki kamu davasının açıklanmasının ertelenmesidir, ikinci durma nedeni ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğinde denetim süresi içinde zamanaşımının durmasıdır. (CMK Md. 231/8) 5560 sayılı kanunla, hem CMK'nın 231 ve hem de ÇKK'nın 23. maddelerinde yapılan değişiklikle kurum, hem yetişkinler bakımından da uygulanabilir hale getirilmiş, çocuklar ile yetişkinler için kurumun denetim süresi dışında kalan uygulanma şartlarında eş güdüm sağlanmıştır.

5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde; "(1) Duruşma sonunda, 232 nci Maddede belirtilen esaslara göre duruşma tutanağına geçirilen hüküm fıkrası okunarak gerekçesi ana çizgileriyle anlatılır. (2) Hazır bulunan sanığa ayrıca başvurabileceği kanun yolları, mercii ve süresi bildirilir. (3) Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hâl varsa bu da bildirilir. (4) Hüküm fıkrası herkes tarafından ayakta dinlenir. (5) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl* veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder. (6) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için; a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. (Ek cümle: 22/07/2010-6008 S.K/7.md.) Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez. (7) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Açıklanmasının geri

bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez. (8) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak; a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine, b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına, c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine, karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur. (9) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir. (10) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir. (11) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir. (12) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir. (13) (Ek fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir. (14) (Ek

fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K.23.md;Değişik fıkra: 23/01/2008-5728 S.K./562.mad) Bu maddenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasanın 174 üncü maddesinde koruma altına alınan inkılâp kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz.” şeklinde hüküm ve 5395 sayılı ÇKK, 23. maddesinde; “Çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda, Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, mahkemece hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından denetim süresi üç yıldır.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Buna göre, CMK’nın 231. maddesinin beşinci ve altıncı fıkralarında sayılan şartların varlığı halinde, hükmün açıklanmasının ertelenmesine karar verebilir. Bu halde yetişkin sanık beş (CMK m. 231/8), çocuk sanık ise üç yıllık (ÇKK m. 23) bir denetim süresi belirlenir.

5271 sayılı CMK’nın 231. maddesinin sekizinci fıkrasında, denetim süresi boyunca dava zamaşımasının duracağı hüküm altına alınmıştır. Böylece, suç tarihinden itibaren işlemeye başlayan dava zamaşımı süresi, hükmün açıklanmasının ertelenmesi kararı verilmesiyle birlikte duracaktır. Erteleme süresi içerisinde sanık, kasten bir suç işlemez ve denetimli serbestlik tedbirlerine uygun davranırsa, ertelenen hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilir (CMK 231/10). Bir suç işlenmesi ya da denetimli serbestlik tedbirlerine uyulmaması halinde ise, hüküm açıklanır (CMK 231/11). Bu durumda, dava zamaşımı süresi hükmün açıklandığı günden itibaren işlemeye başlayacaktır.

Dava zamaşımının durma nedenlerinden olan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi durumu ile 5237 Sayılı TCK 67/2-d maddesi kapsamında yazılı olan ve dava zamaşımını kesme nedenlerinden biri olarak kabul edilen mahkumiyet kararının karıştırılmaması gerekiyor, çünkü hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının üzerine inşa edildiği mahkumiyet hükmü, ancak daha sonra davanın düşmesi kararı verildiğinde veya geri bırakılan hükmün açıklanması ya da yeni bir hüküm kurulması halinde varlık kazanacak ve temyiz edebilme olanağına kavuşacaktır.

Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 07.04.2009-3/64-83 sayılı kararında; “...sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden hükmün açıklanmasının geri bırakılması, esas itibariyle bünyesinde iki karar barındıran bir kurumdur. İlk karar teknik anlamda hüküm sayılan ancak açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi nedeniyle hukuken varlık kazanamayan bu nedenle hüküm ifade etmeyen, koşullara uyulması halinde düşme hükmüne dönüşecek, koşullara uyulmaması halinde ise varlık kazanacak olan mahkûmiyet hükmü, ikinci karar ise, bu ön hükmün üzerine inşa edilen ve önceki hükmün varlık kazanmasını engelleyen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararıdır. Bu ikinci kararın en temel ve belirgin özelliği varlığı devam ettiği sürece, ön hükmün hukuken sonuç doğurma özelliği kazanamamasıdır.” şeklinde bu durumu ifade etmiştir. Dolayısıyla bünyesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen bir hükümde saklı bulunan mahkumiyet hükmü ile zamanaşımı kesilmiş olmamaktadır. Aksi halde CMK, 231/8. maddesinde yer alan “Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur.” hükmünün bir anlamı kalmaz.¹⁷⁶

6. Uzlaşma Teklifinde Bulunulması

5271 sayılı CMK da yer verilen durma nedenlerinden ilki kamu davasının açılmasının ertelenmesidir, ikinci durma nedeni ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğinde denetim süresi içinde zamanaşımının durmasıdır. Üçüncü olarak uzlaşma durumunda uzlaşma girişimi sonuçlanıncaya kadar zamanaşımı durur. (CMK Md. 253/21)

5271 sayılı CMK'nın 253. maddesinin 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanunla değişik 21. fıkrası uyarınca “Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.”

¹⁷⁶ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s.93, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

Uzlaşma teklifi yapmaya yetkili makam Cumhuriyet savcılığıdır (CMK Md. 253/4). 5560 sayılı Kanunun gerekçesinde¹⁷⁷ yer alan, “her ne kadar uzlaştırma sürecinde oldukça kısa süreler öngörülmekte ise de, bazı dava sürelerinin kısalığı karşısında düzenleme önem arz etmektedir” ifadesiyle, hükmün dava zamanaşımından çok, dava süreleri bakımından önem taşıdığı altı çizilmektedir. CMK’nın 254. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, 253. maddede yer alan soruşturma aşamasında uzlaşma hükümleri, kovuşturma evresinde de kıyasen mahkeme tarafından uygulanacaktır. Buna göre, dava zamanaşımı süresi; mahkemenin sanığa, mağdura ya da suçtan zarar görene ilk uzlaşma teklifinde bulunduğu tarihte duracaktır.

5271 sayılı CMK’nın 253. maddesinin yirmi birinci fıkrası uyarınca dava zamanaşımı süresi, “uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar duracaktır”. Hükümde dava zamanaşımı süresinin durmasının sınırı hüküm altına alınmaktadır. Öte yandan uzlaşma teklifinin reddedilmesi halinde, ise uzlaştırmacıya gitmeyeceğinden, dava zamanaşımı süresi o günden itibaren işlemeye başlayacaktır.

Durma nedenlerinin kabul edilmesinin nedeni ortaya çıkan bazı engel nedenlerden dolayı davanın yürütülmesinin mümkün olmamasıdır. Oysa uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir (CMK Md. 253/8). Hükümle amaçlananın, uzlaşma sırasında geçen zamanın kasıtlı olarak uzatılarak dava zamanaşımı süresinin geçmesini önlemektir.¹⁷⁸

7. Kanuni Durma Nedenleri

Kanun koruyucu serbest düzenleme yapma yetkisi sınırları içerisinde bazı kanuni durma sebep ve süreleri ihdas edebilir. Bunların süreleri, uygulamadaki

¹⁷⁷ 5560 sayılı Kanunun gerekçesi için <http://www2.tbmm.gov.tr/>

¹⁷⁸ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 97, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

zorunlulukları ve uygulama usulleri yine serbest düzenleme yetkisi içerisinde kanun koyucu tarafından serbestçe düzenlenebilir.

Bu konuya örnek olarak 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 20. maddesinde getirilen düzenlemeyi gösterebiliriz. 353 sayılı kanunun 20. maddesine göre "Er ve erbaşlar ile yedek subayların askere girmeden veya silâh altına çağrılmadan önce işledikleri yukarı haddi iki yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlara ait davalarda soruşturma ve kovuşturma işlemleri askerliklerini bitirmelerine kadar geri bırakılır. Türk Silâhlı Kuvvetlerinden çıkarmayı gerektiren suçlardan sanık yedek subaylar hakkında bu hüküm uygulanmaz. Savaş hâlinde, silâh altında bulunan veya silâh altına çağrılan bütün asker kişiler aleyhine adliye mahkemelerinin görevine giren suçlardan aşağı haddi beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektirenler hariç olmak üzere, şüpheli veya sanık buldukları diğer suçlara ait soruşturma ve kovuşturma işlemleri barışa veya askerliklerinin bitimine kadar geri bırakılır. Savaş hâlinde, aşağıda yazılı suçlar hariç olmak üzere, askerî mahkemenin görevine giren asker kişiler hakkındaki suçlara ait soruşturma ve kovuşturma işlemleri, barışa veya askerliklerinin bitimine kadar geri bırakılır. Ancak teşkilâtında askerî mahkeme kurulan kıt'a komutanı veya askerî kurum amiri askerî menfaat ve zorunluluklar karşısında geri bırakma hükümlerinin uygulanmamasını askerî savcıdan isteyebilir: Geri bırakma süresi içinde zamanaşımı işlemez."

Kanun koyucu bu düzenleme ile üst sınırı iki yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren davanın, sanığın askerliğinin sonuna kadar geri bırakılmasını zorunlu bir uygulama olarak getirmiştir. Ayrıca maddenin son fıkrasında ise geri bırakma süresi içinde zamanaşımının işlemeyeceği belirtilmiştir.

C) Dava Zamanaşımının Durmasının Sonuçları

Dava zamanaşımının durmasının sonucu, durma nedeninin gerçekleştiği andan itibaren dava zamanaşımı süresini işlememesi, durma nedeninin ortadan kalktığı andan itibaren de sürenin kaldığı yerden işlemeye başlamasıdır. Örneğin, ceza mahkemesinin uygulayacağı bir kanunun Anayasaya aykırı olduğu ileri sürülür ve

mahkeme de iddiayı ciddi görüp Anayasa Mahkemesine gönderirse, bu andan itibaren zamanaşımı durur. Anayasa Mahkemesinin bu konuda karar vermesi ile de zamanaşımı kaldığı yerden işlemeye devam eder. Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içerisinde karar verilmezse, mahkeme davayı yürürlükteki kanuna göre sonuçlandırır. (Anayasa Md. 152/3) Demek oluyor ki, bu gibi hallerde dava zamanaşımı beş ay süreyle duracak, sürenin durmasından itibaren de kaldığı yerden işlemeye devam edecektir.¹⁷⁹

Durma sebeplerinin varlığı halinde dava zamanaşımının ne kadar süre duracağı konusunda 5237 Sayılı TCK da bir hüküm bulunmamaktadır. Yani TCK, kesme nedenlerinden farklı olarak durma halinde uzamanın üst sınırını göstermiş değildir. Öğretide Dönmezer, Erem, Önder, Demirbaş, Artuk-Gökçen-Yenidünya, zamanaşımı süresi durduktan sonra, durduran sebep ortadan kalkıncaya kadar zamanaşımı süresinin işlemeyeceğini, diğer bir anlatımla zamanaşımını durduran sürenin “kesilme”de olduğu gibi, yasa tarafından azami bir süre kısıtlaması getirilmediğinden sınırsız olduğunu savunmaktadırlar.¹⁸⁰ Dolayısıyla engel ortadan kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durmayı sürdürecektir. Engel ortadan kalktığı zaman ise dava zamanaşımı süresi kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır. Anayasa’ya aykırılık iddiasının çözülmesi için belirlenen beş aylık süre dışında, teorik olarak dava zamanaşımının sonsuza kadar durabileceği söylenebilir.

Buna karşılık, M. Tahir Taner, durma sebeplerinin varlığı halinde dava zamanaşımının ne kadar süre duracağı konusunda şu düşünceyi öne sürmektedir: “... dava açılması için karar veya mezuniyet verilmesi hakkında müddeiumumilik tarafından vuku bulacak talep tarihine kadar işlemiş olan müruru zaman müddeti, işbu talep ile mezuniyet veya karar verilmesi arasında geçecek müddet zarfında durur, ondan sonra yine işlemeye başlayarak evvelki müddete zam ve ilave edilir.

¹⁷⁹ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s.461, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

¹⁸⁰ DEMİR Hasan Fehmi, Ceza Hükümü İçeren Özel Kanunlardaki Ceza Muhakemesi Şartlarının TCK’nın 67/1. Maddesi Hükümü Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Dava Zamanaşımının Durması Hallerinde Azami Süre Sorunu, s.8,

Söylemek lazımdır ki, suçun işlenmesi tarihinden itibaren talep tarihine kadar müruru zaman müddeti geçmemiş olmalıdır. Bir de talep tarihinden itibaren her ne kadar müruru zaman duracak ise de durma müddeti de müruru zaman haddini tecavüz etmemelidir.” Nurullah Kunter de “Ceza Hukukunda Zamanaşımı” konulu çalışmasında; dava zamanaşımının ilanihaye durması düşüncesini eleştirerek, yasada azami bir süreye açıkça yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir.¹⁸¹

Suç ortaklarından birisi hakkında zamanaşımını durması halinde, davası ayrılmış olanlar dışında tüm ortaklar için dava zamanaşımı süresi durur. Fakat bu noktada bir hususun özellikle altını çizmekte yarar vardır. Eğer davaların ayrılarak görülmesi mümkün ise, davası ayrılan suç ortakları hakkında dava zamanaşımı süresi işlemeye devam edecektir.¹⁸² Bu hususun önemi özellikle kaçaklık kararında kendisini gösterir. Bir sanık kaçak olduğundan dolayı diğer suç ortakları için de dava zamanaşımı süresini ve dolayısıyla kamu davasını durdurmak, kanunun amacına aykırı olacaktır.

Diğer durma nedenleri bakımından ise somut olayın özellikleri değerlendirilerek, davaların ayrılıp ayrılmayacağına mahkemece karar verilmeli ve ayrılma imkânı varsa davalar mutlaka ayrı ayrı görülmelidir. Kanunun açıkça davaları birlikte görme zorunluluğu öngördüğü hallerde ise ayrı görme mümkün olamayacaktır. Dolayısıyla 5237 sayılı TCK, dava zamanaşımını kesen nedenlerin suç ortaklarına etkisini kabul etmesine karşılık, dava zamanaşımını durduran nedenlerin suç ortaklarına etkisini kabul etmemiştir.¹⁸³

---

¹⁸¹ TANER Tahir, Ceza Hukuku Umumi Kısım, s. 694, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:434, İstanbul 1953, KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 78, İstanbul 1951 (DEMİR Hasan Fehmi, Ceza Hükmü İçeren Özel Kanunlardaki Ceza Muhakemesi Şartlarının TCK'nın 67/1. Maddesi Hükmü Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Dava Zamanaşımının Durması Hallerinde Azami Süre Sorunu, s.14)

¹⁸² BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1293, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

¹⁸³ ARTUK M. Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, Ceza Hukuku s. 378, Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 2007

II) DAVA ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ

A) Genel Olarak

Bir suçun işlenmesi ile başlayan dava zamanaşımı, bir engel çıkmaması halinde o suçun gerektirdiği sürenin dolmasıyla tamamlanır. Ancak dava zamanaşımı işlemeyi sürdürürken bir takım engellerle karşılaşılabilir. Bu engeller dava zamanaşımını durduran ve kesen nedenlerdir.

Dava zamanaşımının kesilmesi, kanunda açıkça sayılan bazı hukuki fiillerden dolayı, o ana kadar işlemiş olan dava zamanaşımı süresinin işlememiş sayılmasını ve dava zamanaşımı süresinin yeni baştan işlemeye başlamasını ifade etmektedir.¹⁸⁴

Dava zamanaşımının kesilmesi, ceza soruşturmasına ilişkin belli işlemlerin yapılması nedeniyle, o ana kadar işlemiş olan sürenin işlememiş sayılmasıdır.¹⁸⁵ Dava zamanaşımını kesen işlemlerin ortak özelliği, bunların Devletin cezalandırma isteğini gösteren işlemler olmasıdır.

Dava zamanaşımını kesici etki ancak mahkeme ve savcı işlemelerine tanınabilir, çünkü yalnızca bu işlemler kamu davasının canlı ve hareketli olduğunu göstermektedir. Bunun dışında kalan ceza muhakemesi sùjelerinin işlemlerine kesici etki tanımak, keyfiliğe davetiye çıkartmak anlamına gelir. Bazı kanunlar 5237 sayılı TCK gibi söz konusu nedenleri tüm suçları ya da yalnızca bazı suçları kapsayacak şekilde açıkça sayma yoluna giderken, bazı kanunlar ise tüm soruşturma ve kovuşturma işlemleri tüm usulü işlemler gibi tabirler kullanmışlardır. Geçmiş tüm bir zamanaşımı süresini yok ederek, ortadan kalkmak üzere olan kamu davasını canlandırmak gibi önemli bir sonuca sahip olan kesme nedenlerinin, kanunda tek tek sayılması gerekmektedir.¹⁸⁶

¹⁸⁴ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s. 458, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

¹⁸⁵ CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 631, 5. Bası, Beta, İstanbul 2008

¹⁸⁶ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 101, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

Dava zamanaşımını kesen nedenlerin yorum yoluyla genişletilemeyeceğine ilişkin Yargıtay CGK.'nun 03.06.2003 tarih ve 2002'5-106 E., 2002/232 K., sayılı kararında da bu husus; "... TCY'nın 104/1.maddesinde dava zamanaşımını kesen nedenler, 107. maddesinde ise zamanaşımını durduran sebepler sayılmıştır, öğreti ve yargısal kararlarda genel kabul gördüğü üzere, bu nedenler anılan maddelerde sınırlı olarak sayılmış olup yorum yoluyla genişletilmezler.." şeklinde belirtilmiştir.¹⁸⁷

Böylelikle, 765 sayılı TCK'da yer alan suçların bağlı oldukları zamanaşımı sürelerine göre farklı kesme sebepleri belirlenmesi ve "tüm usulü işlemler zamanaşımını keser" gibi uygulamada duraksama yaratan ve içeriği tam olarak belirli olmayan kanun hükümlerinin 5237 sayılı TCK'ya alınmayarak, kesme nedenlerinin tek tek sayılması yerinde olmuştur. Zamanaşımının kesilmesi gibi sanığın aleyhine bir kurumun, yorum yoluyla genişletilmesi ceza hukuku ilkelerine aykırıdır.¹⁸⁸

B) Dava Zamanaşımını Kesen Nedenler

5237 Sayılı TCK nun 67/1. maddesinde, " ((2) Bir suçla ilgili olarak;

- a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi,
- b) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi,
- c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi,
- d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi,

Halinde, dava zamanaşımını kesilir." şeklinde dava zamanaşımını kesen sebepler belirtilmiştir.

Dava zamanaşımının kesilmesi nedeni ile ilgili öğretilerde birbirinden farklı düşünceler bulunmaktadır. Bazı yazılara göre dava zamanaşımını kesen nedenlerin açık ve sınırlı sayıda olması gerekir. Bazı yazarlara göre ise, failer hakkındaki soruşturmasını sürdürdüğü sürece zamanaşımı her türlü usulü işlemle kesilmelidir.

¹⁸⁷ DEMİR Hasan Fehmi, Ceza Hükümü İçeren Özel Kanunlardaki Ceza Muhakemesi Şartlarının TCK'nın 67/1. Maddesi Hükümü Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Dava Zamanaşımının Durması Hallerinde Azami Süre Sorunu, s.3

¹⁸⁸ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, s. 267, 3. Cilt, 12. Bası, İstanbul 1997

Ancak, TCK ortalama bir sistem kabul etmiş olup, buna göre her türlü usulü işlem, dava zamanaşımını kesmez. Dava zamanaşımını kesen nedenler, yukarıda belirtildiği gibi kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Zamanaşımını kesen nedenlerin 5237 sayılı T.C.K 67.maddesinde sınırlı olarak belirtilmesi nedeni ile yorum yolu ile genişletilmesi kanunilik ilkesine de aykırılık teşkil eder.

1. Şüpheli veya Sanıklardan Birinin Savcı Huzurunda İfadesinin Alınması Veya Sorguya Çekilmesi

5237 Sayılı TCK nun 67/1. maddesinde, “ ((2) Bir suçla ilgili olarak; a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi, Halinde, dava zamanaşımı kesilir.” şeklindeki hükümde geçen “ifade alma”, “sorgu”, “şüpheli” ve “sanık” terimlerinin anlamı 5271 sayılı CMK’nın tanımlar başlıklı ikinci maddesinde yer almaktadır.

5271 sayılı CMK, 2. maddesinde; “(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Şüpheli: Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

b) Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi,

g) İfade alma: Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini,

h) Sorgu: Şüpheli veya sanığın hâkim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini ifade eder.

5271 sayılı CMK’da, ifade alma, “şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesi” olarak tanımlanmaktadır. Görüldüğü üzere Cumhuriyet savcısı dışında kolluk görevlilerinin de ifade alması mümkün olmakla birlikte, bu tür bir sorgunun dava zamanaşımı süresine herhangi bir etkisi olmayacaktır.

5271 sayılı CMK’nın 2. maddesinde sorgu, “şüpheli veya sanığın hâkim veya mahkeme tarafından soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesi” olarak tanımlanmıştır. Hükümden açık olarak anlaşıldığı üzere sorgunun

kesici etkisi yapabilmesi için mutlaka sanık ya da şüpheli sıfatıyla yapılması ve davayla ilgili olması gerekir.¹⁸⁹

Yapılan işlemin istinabe eden mahkeme ya da naip hâkim tarafından yapılması halinde de dava zamanaşımı kesilir. Sanığın susma hakkını kullanması halinde de sorgunun yapıldığının kabul edilmesi gerekir.¹⁹⁰

Savunmadaki eksikliklerin giderilmesi için sanığın çağrılması, ihzar edilmesi, sanığın ek bilgi için çağrılması, sanığı rapora diyeceklerini sormak için çağırmak, bozmaya diyeceklerini sormak için sanığı çağırmak, sanığın keşfe davet edilmesi, atılı suç değişmeden görevli mahkemenin değişmesi halinde sonraki mahkemenin yaptığı sorgu, duruşma gününün sanığa bildirilmesi için davetiye çıkarılması, yazı ve imza tatbiki için sanığın davet edilmesi, temyiz veya itiraz yoluna müracaat edilmesi, beraat, durma, düşme, yetkisizlik, görevsizlik, davanın reddi kararları, ek savunma için sanığın çağrılması ve ek savunma işlemi, sanığın yeni suç işlemesi zamanaşımını kesmez.¹⁹¹

Daha önce bir mahkeme tarafından sorguya çekilmiş olan sanık hakkında bu mahkemenin görevsizlik kararı vermesi üzerine, görevli mahkeme sanığı yeniden sorgulaması durumunda zamanaşımının kesilip kesilmeyeceğine ilişkin olarak 5271 sayılı CMK'nın 7/1.maddesinde; “Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevli olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler hükümsüzdür.” şeklindeki hüküm karşısında görevsiz mahkemenin yaptığı işlemler, geçersiz olduğundan dava zamanaşımını kesmeyeceği düşünülmektedir. Dolayısıyla görevli mahkeme sanığı yeniden sorgulaması durumunda zamanaşımı kesilecektir.¹⁹²

---

¹⁸⁹ ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 794, İstanbul 1992

¹⁹⁰ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, s. 270, 3. Cilt, 12. Bası, İstanbul 1997

¹⁹¹ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.246, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

¹⁹² CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 87, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

Yetkisiz mahkemenin yaptığı işlemlere ilişkin 5271 sayılı CMK nın 20.maddesinde; “Yetkili olmayan hâkim veya mahkemece yapılan işlemler, sadece yetkisizlik nedeniyle hükümsüz sayılmaz.” şeklindeki hüküm nedeni ile yetkisiz olan mahkemenin işlemlerinin dava zamanaşımını keseceği sonucu çıkmaktadır.

Şüpheli veya sanığın sorguya çekilmesi sırasında CMK nın 147.maddesi gereğince suçu ve hakları hatırlatılarak savunmanın alınması gerekir. Yani cumhuriyet savcısı tarafından ifade alınmanın ya da hakim tarafından sorguya çekilmenin şüpheli veya sanık sıfatıyla ve yasal hakların da hatırlatılması suretiyle yapılması gerekir. Onunla birlikte sorgu yapılırken sanığa CMK nın 147.maddesindeki haklarının bir kısmının ya da tamamının hatırlatılmasının unutulması, zamanaşımını kesme yönünden sonucu etkili olmaz. Çünkü sanığın kendi kusuru dışında yapılan hata, zamanaşımını kesmek gibi sanık aleyhinde bir hukuki sonuç doğurmaz.¹⁹³

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ve diğer özel kanunlar uyarınca yapılan soruşturmalarda muhakkik tarafından alınan ifadelerin zamanaşımını kesip kesmeyeceği yönünde farklı düşünceler bulunmaktadır. Bazı yazarlara göre, 4483 sayılı kanundan önce yürürlükte olan MMHK de kabul edilen sisteme göre idari makamlar soruşturma evresinin tümünü yapmakla ve hatta davayı açmakla görevli ve yetkili olduğundan dolayı bu kanun döneminde muhakkiklerin almış olduğu ifadelerin zamanaşımını kesebileceği, ancak bu kanundan sonra yürürlüğe giren 4483 sayılı kanunda önceki kanunda yer alan sistem terk edilerek izin sisteminin getirildiği, dolayısıyla idari makamların ön soruşturma yapabileceği, ön soruşturmanın hakkında soruşturma yapılan kamu görevlisinin savunmasını alma işleminin CMK da tanımlanan ifade alma veya sorguya çekme işlemi olmadığı, bu nedenle hakkında ön soruşturmacı tarafından savunması alınan kamu görevlisinin verdiği savunmanın zamanaşımını kesmeyeceği belirtilmiştir.¹⁹⁴

¹⁹³ BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s.1294, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

¹⁹⁴ YAŞAR Osman/ GÖKÇAN Hasan Tahsin/ ARTUÇ Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2. cilt, s.2263, Adalet Yayınevi, Ankara 2010

Bazı yazarlara göre de 4483 sayılı yasa hükümlerine göre yapılan soruşturma, hazırlık soruşturması niteliğinde olup, TCK'nın 67/2.maddesi uyarınca cumhuriyet savcısının ifade alması ile zamanaşımı kesileceğinden, muhakkikin aldığı ifadenin de zamanaşımını keseceği, nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.09.1987 tarih ve 199/343 sayılı kararında, usul yasasına göre ilk soruşturma yapmaya yetkili mahalli idareler kontrolörünün daveti üzerine yapılan savunmanın zamanaşımını kestiği kabul edildiği belirtilmiştir.¹⁹⁵

Bizce birinci görüş, mevcut yasalara daha yakın olan görüştür. Çünkü zamanaşımını kesen nedenler, şüpheli veya sanık aleyhine olduğu için kanunilik ilkesi dahilinde geniş yorumlanmaması gerektiği düşüncesindeyiz.

2. Şüpheli veya Sanıklardan Biri Hakkında Tutuklama Kararının Verilmesi

5237 Sayılı TCK'nın 67/1. maddesinde, “ ((2) Bir suçla ilgili olarak; b) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi, Halinde, dava zamanaşımı kesilir.” şeklindeki hükümde zamanaşımını kesen nedenlerden birisinin şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi olduğu belirtilmiştir. 5271 sayılı CMK'nın 100. maddesinde sayılan şartların gerçekleşmesi üzerine, soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde ise sanığın tutuklanmasına cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. (CMK Md. 101/1). Kararda sanığın açıkça kim olduğu, fiilin gerçekleştiği zaman ve yerin açıkça belirtilmesi gerekir.

765 sayılı TCK'nın 104. maddesi; yakalama, celp, ihzar ve tevkif (tutuklama) müzekkerelerine dava zamanaşımını kesici etki tanımıştı. 5237 sayılı TCK ise, 765 sayılı TCK'da yer alan bu nedenlerden yalnızca tutuklama kararına dava zamanaşımı süresini kesici etki tanımıştır. Kanunda açıkça tutuklama kararının verilmesinden

---

¹⁹⁵ BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s.1294, Adalet Yayınevi, Ankara 2007; CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 85, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

bahsedildiğine göre, karar verildiği gün dava zamanaşımı kesilmiş olur. Kararın tebliğ edilememesi, sanık ya da şüphelinin ele geçirilememesi dolayısıyla kararın yerine getirilememesi gibi durumların dava zamanaşımının kesilmesine herhangi bir olumsuz etkisi yoktur. Yani tutuklama kararının zamanaşımını kesebilmesi için infaz edilmesine gerek yoktur.¹⁹⁶

Tutuklama kararı hangi suç için verildiyse, yalnız o suçun tabi olduğu dava zamanaşımı süresi kesilir. Çünkü kesme suç teşkil eden fiile ilişkindir. Sanığın tutukluluğunun devamına ilişkin karar zamanaşımını kesmez.¹⁹⁷

5271 sayılı CMK ya göre gıyabi tutuklama müzekkeresi düzenleme olanağı bulunmamaktadır. Bu durumun istisnası, CMK'nın 248/5.maddesidir. Söz konusu maddede; “Kaçak hakkında 100 üncü ve sonraki maddeler gereğince, sulh ceza hâkimi veya mahkeme tarafından yokluğunda tutuklama kararı verilebilir.” denilmektedir. Dolayısıyla kaçaklar hakkında verilmiş olan tutuklama kararı da zamanaşımını keser. Fail hakkında verilen kaçaklık kararı dava zamanaşımını durdurmaktadır. Eğer ki kaçak hakkında tutuklama kararı verilmiş ise bu durumda dava zamanaşımı kesilecektir.¹⁹⁸

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun vermiş olduğu bir kararında, ilk tutuklama kararı, geçerliliğini sürdürmekteyken, ikinci kez ve gereği olmadığı halde çıkarılan tutuklama müzekkeresi zamanaşımını kesmeyeceği belirtilmiştir. Yine Yargıtay Genel Kurulunun vermiş olduğu bir başka kararında, Türkiye'ye iade amacıyla yabancı makamlarca Türk makamlarına niyabetten yapılan tutuklama işlemi ile dava zamanaşımının kesileceği belirtilmiştir.¹⁹⁹

---

¹⁹⁶ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.248, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

¹⁹⁷ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, s. 267, 3. Cilt, 12. Bası, İstanbul 1997

¹⁹⁸ ARTUK M. Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 1107, 3. Bası, Ankara 2007

¹⁹⁹ YCGK, 28.03.2000, 4/50-52; 01.04.1997, 6-65/73 (BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1296-1306, Adalet Yayınevi, Ankara 2007)

Kanunun açıkça tutuklamadan bahsetmesi nedeni ile yakalama kararının çıkarılması zamanaşımını kesmez. Yine, maddede şüpheli veya sanıklardan biri hakkında denildiği için, şüpheli ya da sanığın birden fazla olması veya suçun iştirak halinde işlenmesi halinde bunlardan birisinin tutuklanması halinde tüm şüpheliler veya sanıklar hakkında zamanaşımını kesilecektir.²⁰⁰

5271 Sayılı CMK nun 94. maddesinde düzenlenen sevk (yol) tutuklaması, yakalanan kişinin en geç 24 saat içinde yetkili hakim veya mahkeme önüne çıkarılmadığı hallerde, sulh ceza hakimine şüpheli veya sanığı tutuklama yetkisi vermektedir. Bir tedbir niteliğinde olan bu uygulama davanın esası ile ilgisi olmadığı için bu şekilde gerçekleşen bir tutuklama dava zamanaşımını kesmez. Yine duruşmada disiplini bozan sanığın tutuklanması da davanın esasına ilişkin olmadığı ve ceza muhakemesinin önemli bir aşamasını teşkil etmediği için dava zamanaşımını kesmez.²⁰¹

3. Suçla İlgili Olarak İddianame Düzenlenmesi

5237 Sayılı TCK nun 67/1. maddesinde, “ ((2) Bir suçla ilgili olarak; c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi, Halinde, dava zamanaşımını kesilir.” şeklindeki hükümde zamanaşımını kesen nedenlerden birisinin suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi olduğu belirtilmiştir. İddianame, 765 sayılı TCK’da olduğu gibi 5237 sayılı TCK’da da dava zamanaşımını kesen bir neden olarak yer almaktadır. Soruşturma evresinin sonunda toplanan deliller suçun işlendiği yolunda yeterli şüphe oluşturması halinde cumhuriyet savcısı mahkemeye hitaben bir iddianame düzenler.²⁰² (CMK 170/2.maddesi) cumhuriyet savcısının düzenlediği bu iddianame, dava zamanaşımını kesme özelliğine sahiptir.

Dava zamanaşımını kesici etki yapabilmesi için iddianamenin sanığa tebliğ edilmesine gerek yoktur. Ayrı suç oluşturan yeni bir fiilin ortaya çıkması üzerine ek

²⁰⁰ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s.60, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

²⁰¹ TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.108, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

²⁰² ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 506, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

iddianame düzenlenmesi halinde de ek iddianameye konu suç yönünden bu iddianamenin düzenlendiği tarihte zamanaşımı kesilmiş sayılır.²⁰³

Cumhuriyet savcısının hazırlamış olduğu iddianamede, görev ve yetki bakımından hataya düşülmüş olsa da, yani iddianame görevli veya yetkili olmayan bir mahkemeye sunulsa da, hazırlanan bu iddianame dava zamanaşımını kesecektir.²⁰⁴

Uygulamada başsavcılar tarafından iddianamelere görüldü şerhi verildiğinden iddianame üzerinde birden fazla tarih bulunmaktadır. Bu durumda dava zamanaşımını kesmeye esas alınacak tarih, iddianamenin düzenlendiği tarihtir.²⁰⁵

Bazı yazarlara göre iddianamenin düzenlendiği tarihte dava zamanaşımı kesilecektir. İddianamenin mahkemeye verilmesi gerekmez.²⁰⁶

İddianame benzeri belgelerin de zamanaşımını kesme bakımından iddianame gibi etki doğurup doğurmadığı hususunda TCK da açık bir hüküm bulunmamaktadır. Örneğin, hakimler, cumhuriyet savcıları ve avukatlar hakkında iddianame düzenlenmesinden sonra son soruşturmanın açılması kararı verilmektedir. Burada kamu davası iddianame ile değil, son soruşturmanın açılması kararı ile açılmaktadır. Dolayısıyla zamanaşımını iddianame değil, son soruşturmanın açılması kararı kesecektir. Yine 2457 Sayılı Yasaya göre, bu yasa kapsamına giren kişiler ile eylemler hakkında üniversite görevlilerince soruşturma yapıldıktan sonra yetkili mercii tarafından kamu davası açılacaktır. Burada dava iddianame ile açılmayıp,

---

²⁰³ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 60, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

²⁰⁴ ÖZBEK Veli Özer/KANBUR M. Nihat/BACAKSIZ Pınar/DOĞAN Koray/TEPE İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 671, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

²⁰⁵ CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 92, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

²⁰⁶ CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 632, 5. Bası, Beta, İstanbul 2008; Aksi görüşte olan SOYASLAN a göre ise, iddianamenin düzenlenmesi kavramının tek başına bir anlamı yoktur. Yani yazılan iddianamenin mahkemeye teslimi ile zamanaşımı kesilecektir. (SOYASLAN Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 588, 3. Baskı, Ankara 2005)

sözü edilen belge ile açıldığından dava zamanaşımı, bu belgenin düzenlenmesiyle kesilir.²⁰⁷

5271 sayılı CMK'nın 174.maddesinde düzenlenen iddianamenin iadesi kurumu nedeni ile, hazırlanan iddianamenin iade edilmesi durumunda zamanaşımının kesilip kesilmeyeceği veya kesilme tarihi ile ilgili öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlara göre iadesine karar verilmiş olsa da ilk düzenlenen iddianame ile zamanaşımı kesilir. Çünkü TCK 67/2. maddesinde iddianamenin düzenlenmesinden bahsedilmiştir. Bazı yazarlara göre ise, iddianamenin düzenlenmesi, soruşturma aşamasının bittiğini ve kovuşturma aşamasına geçildiğini gösterdiğini, iadesine karar verilen iddianamenin ise belirli bir sonucu doğurmadığını, tekrardan soruşturma aşamasına geçildiğini, dolayısıyla ilk düzenlenen ve iade edilen iddianamenin zamanaşımını kesmeyeceğini belirtilmektedir.²⁰⁸

Dava şartı gerçekleşmeden açılan davada dava şartının gerçekleşmesi için durma kararı verildiği takdirde sanık hakkındaki iddianame dava zamanaşımını kesecektir. Çünkü dava şartı gerçekleşmekle yeniden iddianame düzenlenmeyip, önceki davaya kaldığı yerden devam olunacaktır. Geçerliliğini sürdüren bu iddianame de zamanaşımını kesecektir.

4. Sanıklardan Bir Kısmı Hakkında da Olsa Mahkûmiyet Kararı Verilmesi

5237 Sayılı TCK'nun 67/1. maddesinde, “ ((2) Bir suçla ilgili olarak; d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi, Halinde, dava zamanaşımı kesilir.” şeklindeki hükümden zamanaşımını kesen nedenlerden birisinin sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi olduğu belirtilmiştir. 5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK gibi mahkûmiyet hükmü verilmesini de bir kesme nedeni olarak düzenlemektedir.

²⁰⁷ YAŞAR Osman/ GÖKÇAN Hasan Tahsin/ ARTUÇ Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2. cilt, s.2269, Adalet Yayınevi, Ankara 2010

²⁰⁸ BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, s. 1243-1244, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

Kanunda açıkça “mahkûmiyet” denilmesi karşısında diğer hüküm ve karar çeşitlerinin dava zamanaşımını kesmeyeceği sonucuna varmak gerekir. Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmemiş olması gerekir, zira kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü ceza zamanaşımının başlangıcı ve dava zamanaşımının ortadan kalkması anlamına geleceğinden, dava zamanaşımının kesilmesi söz konusu olamaz.²⁰⁹

Mahkûmiyet hükmünün Türk mahkemesi tarafından verilmesi gerekir. Çünkü yabancı mahkemelerin verdiği hükümlerin Türkiye’de sonuç doğurabilmeleri için bu kararların kesinleşmiş olması gerekir. Kesinleşmiş bir hüküm de ceza zamanaşımının başlaması ve dava zamanaşımının ortadan kalkması anlamına geleceğinden, yabancı mahkeme hükümleri bakımından bu hükmün uygulanması mümkün değildir.²¹⁰

Hükmün verilmesi yeterli olup, sanığa tefhim ya da tebliğ edilmesine gerek yoktur. Mahkûmiyet hükmü Yargıtay tarafından bozulduktan sonra, ilk derece mahkemesinin kararında direnmesi halinde yeni bir mahkûmiyet hükmü verilmiş olacağından, zamanaşımı yeniden kesilmiş olur. Verilen hüküm sonradan bozulmuş olsa dahi bu durum, önceden kesilmiş olan dava zamanaşımı süresi üzerinde herhangi bir değişikliğe yol açmaz.²¹¹

5237 Sayılı TCK 67/2. maddesinde, sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa ibaresi, iştirak halinde suç işleyen sanıkları anlatmak için kullanılmıştır. Dolayısıyla iştirak halinde işlenen suçlarda ya da birleştirilen dosyalarda birden fazla sanık bulunması halinde, sanıklardan birisi hakkında kurulan mahkûmiyet hükmü diğerleri hakkında da sonuç doğuracak ve dava zamanaşımını kesecektir. Bunun dışında karşılıklı suç işleyen sanıklardan birisi hakkında verilen mahkûmiyet kararı diğer sanık hakkında da zamanaşımını kesmez.²¹²

---

²⁰⁹ EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 1017, Ankara 1997

²¹⁰ ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 793, İstanbul 1992

²¹¹ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 56, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

²¹² MALKOÇ İsmail, Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanun, 1. Cilt, s. 237, Ankara 2005

Zamanaşımını kesen nedenler TCK nun 67/2. maddesinde sınırlı olarak sayıldığı için yorum yoluyla genişletilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla dava zamanaşımını durduran nedenlerden birisi olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, ön ödeme, kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi, müsadere kararı, görevsizlik kararı, yetkisizlik kararı zamanaşımını kesen mahkumiyet kararı niteliğinde değildir.²¹³

C) Dava Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları

5237 Sayılı TCK nun 67/1. maddesinde; “ (3) Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar. (4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.” şeklinde hüküm bulunmaktadır.

Kesilme ile o güne kadar işleyen zamanaşımı süresi yanar; zamanaşımını kesen sebeplerin, durduran sebeplerden en önemli farkı, kesici sebebin gerçekleşmesi ile o ana kadar işlemiş bulunan zamanaşımı süresinin yanarak sürenin yeniden işlemeye başlamasıdır. Durduran sebebin gerçekleşmesi durumunda o ana kadar işleyen zamanaşımı süresini yakmak gibi bir sonuç doğurmaz. Zamanaşımını kesen bir işlem gerçekleştiğinde kesilme gününden itibaren işleyecek olan zamanaşımı süresi, ceza kanununda belirlenen süreler kadar bir sürenin tamamen geçmesi halinde zamanaşımı dolar. Zamanaşımını kesen sebepler birden fazla ise bunlardan tarih itibariyle en sonuncusunun gerçekleştiği tarihten itibaren zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar.²¹⁴

Kesilme sebepleri tahdidi olarak sayılmıştır; 5237 Sayılı TCK nun 67/1. maddesinde, “ ((2) Bir suçla ilgili olarak; a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi, b) Şüpheli veya sanıklardan

²¹³ Bkz. s. 97, dipnot, 191,

²¹⁴ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, s. 460, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

biri hakkında tutuklama kararının verilmesi, c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi, d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi, Halinde, dava zamanaşımı kesilir.” şeklinde dava zamanaşımını kesen sebepler belirtilmiştir. Sayılan bu işlemlerin dışındaki başka bir işlemin zamanaşımını kesen bir işlem olarak kabul edilmesi mümkün değildir.²¹⁵

Aynı şekilde beraat, durma, yetkisizlik gibi kararlar kanunda sayılmadıklarından zamanaşımını kesici hüküm ifa etmezler. Zaten nitelik itibariyle sanığın lehine bir durum olan, beraat kararının etkisi itibariyle sanık aleyhine olan zamanaşımını kesilmesi durumunu ortaya çıkarması düşünülemez. Kanuni düzenleme, şahıs iradelerine bağlı olan işlemlere de zamanaşımını kesen bir özellik tanımamıştır. Örneğin şahsi davalık suçlarda, müştekinin dava açması, tarafların kararı temyiz etmeleri, mağdurun kamu davasına müdahale etmesi gibi gerçekleşmeleri tamamen taraf iradelerine bağlı olan işlemlerin zamanaşımını kesici bir hüküm doğurması kanunumuzca kabul edilmemiştir.²¹⁶

Zamanaşımının kesildiği gün yeniden başlayan zamanaşımı süresine dahildir; 5237 sayılı yeni TCK. nun 67/3. maddesine göre dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar.²¹⁷ Zamanaşımının kesildiği gün yeni başlayan zamanaşımının birinci günü olup, bu gün yeni süreye dahil edilmektedir. Sürelerin hesabı, TCK, 72. maddesinde; “(1) Dava ve ceza zamanaşımı süreleri gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. (2) Dava ve ceza zamanaşımı re'sen uygulanır ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler.” şeklinde yer alan hükme göre yapılır.

---

²¹⁵ Bkz. s. 94-95,

²¹⁶ MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 53, Kırıkkale 2005

²¹⁷ UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s. 123, İstanbul 1994

Her kesme sebebi ait olduğu suç için hüküm ifa eder; sanık hakkında birden fazla suçtan tahkikat yapılıyor ise bu suçların her birinin zamanaşımının ayrı ayrı hesap edilecektir. Aynı durum zamanaşımını kesen sebepler için de geçerlidir. Her kesici işlem hangi suça yönelik olarak yapılmış ise kesme hükmünü o suç yönünden yerine getirir.²¹⁸

Dava zamanaşımını kesen işlem hukuken geçerli bir işlem olmalıdır; Hukuken geçerli olmayan bir işleme hukuki bir sonuç yüklenmesi doğru değildir. Örneğin, şüpheli veya sanığın ifadesinin alınmasının veya sorguya çekilmesinin CMK. nun 147. (CMUK.nun 135.) maddesinde düzenlenen şartlar içerisinde yapılmamış olması nedeniyle yapılan işlemlerin geçersiz olması halinde; yapılan bu işlemler zamanaşımını kesen bir işlem olmayacaktır.²¹⁹

Kesen işlemler zamanaşımı süresini en fazla yarı oranda artırır; Kanun koyucu zamanaşımını uzatıcı etki yapan bu işlemler nedeniyle zamanaşımının en fazla yarı oranında artırılmasını kabul etmiştir. 5237 Sayılı TCK nun 67/1. maddesinde; “ (4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Böylece 5237 sayılı yeni TCK. nunda, 765 sayılı Ceza Kanunumuzdaki bir yıldan az ve bir yıldan fazla zamanaşımına tabi suçlar ayrımı kaldırılmış olduğundan yarı oranında artırım kuralı artık tüm suçlar açısından uygulanacaktır.

Dava zamanaşımının suç ortaklarına sirayeti; 5237 sayılı yeni TCK. nun 67. maddesinde genel olarak şüpheli veya sanıklardan biri hakkındaki kesme sebeplerinin, atılı suça iştiraki olan diğer sanıklar açısından da zamanaşımını keseceği hükme bağlamıştır. Benzer düzenleme 765 sayılı Ceza Kanunumuzun 106. maddesinde de bulunmaktaydı. 765 sayılı TCK. nun 106. maddesine göre, bir suçtan dolayı yapılan ve mürruru zamanı kesen muameleler o suçlarda her ne suretle olursa olsun iştiraki olup da aleyhlerine takibat veya tahkikat yapılmamış olan kimseler

²¹⁸ GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 62, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

²¹⁹ ÖZGENÇ İzzet, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, s. 739,-740 Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Ankara 2006

hakkında dahi müruru zamanı keser. Bu madde ceza kanununa, suça ortak olup da haklarında zamanaşımını kesen işlem yapılmamış şahısların haklarında açılacak veya açılmış olan davanın zamanaşımına uğrayarak adalete ve eşitliğe aykırı durumların çıkmasını engellemek için konulmuştur. Dava zamanaşımının kesilme nedenleri, 5237 Sayılı TCK da sayılırken kullanılan, “şüpheli sanıklardan birinin, şüpheli veya sanıklardan biri hakkında, sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa” ibarelerinin içerdiği anlam gözetildiğinde, TCK nun dava zamanaşımının kesilmesinin suç ortaklarına etkisi yönünde nesnel sistemi benimsediği anlaşılmaktadır.²²⁰

Böylece zamanaşımını kesen tüm nedenler TCK nun 67/2. maddesinde yazım şekli nedeniyle sanıklardan bir hakkındaki kesilmenin sanıkların tamamı hakkında söz konusu olacağından 765 Sayılı TCK nun 106. maddesine benzer bir hüküm yeni TCK da yer almamıştır.

III) DAVA ZAMANAŞIMININ DURMASI VE KESİLMESİ ARASINDAKİ FARKLAR

Zamanaşımını durduran sebeplerin meydana getirdiği etki ve neticeler, diğer yargılama engeli olan "kesici sebeplerden" farklıdır. Konunun anlaşılması açısından her iki kurum arasındaki farklar aşağıda belirtilmiştir:

Durduran sebeplerde, işleyen süreler birbirine eklendiği halde kesen sebeplerde önceki süre iptal edilmiş olur. Zamanaşımını durduran bir sebep ortaya çıktığında, işlemekte olan zamanaşımı durur. Bu sebep ortadan kalktıktan sonra yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresi daha önce işlemeye başlayan sürenin üzerine ilave edilir. Bu sürelerin toplamı olağan zamanaşımı süresine ulaştığı anda zamanaşımı nedeniyle kamu davası ortadan kaldırılır. Zamanaşımını kesici bir sebep gerçekleştiği takdirde ise, o ana kadar işleyen tüm süre iptal edilir ve kesici sebepten sonra zamanaşımı yeniden işlemeye başlar. Durduran bir sebepten sonra gerçekleşen kesici sebep birbirine ilave edilen tüm zamanaşımı sürelerini de iptal eder.²²¹

²²⁰ BURGUL Ferhat, Türk Ceza Kanununda Dava ve Ceza Zamanaşımı, s. 68-69, İstanbul 2009

²²¹ Bkz. s. 105, dipnot, 214,

Durma halinde bir hareketsizlik söz konusu olduğu halde, kesilmede bir hareket ve ilerleme vardır. Zamanaşımını kesen sebepler adli tahkikatta bir hareketliliği ve ilerlemeyi ifade etmesine rağmen durduran sebeplerde adli tahkikatın ilerlemesine engel olan bir durumun varlığı söz konusudur. Örneğin sanığın sorgusunun yapılması adli tahkikatta bir ilerlemeyi ifade etmekte iken sanık hakkında adli tahkikata başlanması için izin beklenmesinde bir durağanlık vardır.

Kesici işlemler bir anlık olmasına rağmen, durduran işlemler belli bir süreci kapsar. Sanığın tutuklanması, ifadesinin alınması, sorguya çekilmesi, iddianamenin düzenlenmesi, sanık hakkında mahkumiyet kararı verilmesi gibi kesici işlemler belli bir süreci kapsamazlar bir an veya kısa bir sürede yapılırlar. Ancak durduran sebepler, örneğin izin alma, bekletici meselenin halledilmesi gibi konular belli bir zaman sürecini işgal etmektedir. Zamanaşımının kesilmesi, ancak işleyen zamanaşımı süreleri içinde olanaklı olduğu için durma işleminin içinde zamanaşımının kesilmesi söz konusu olamaz.²²²

Kesici sebepler sonucu zamanaşımının en çok ne kadar uzayacağı hususunda bir üst sınır getirilmiş olmasına rağmen, durma konusunda bir süre kısıtlaması yapılmamıştır. 5237 sayılı yeni TCK nun 67/4. maddesinde yine 765 sayılı eski TCK. nun 104/2 ve 105. maddelerinde kesilme halinde zamanaşımının ne kadar uzayacağına ilişkin bazı üst sınırlar konulmuş olmasına rağmen, zamanaşımının durması halinde, bu durma halinin ne kadar devam edeceğine ilişkin bizim hukukumuzda bir üst sınır getirilmemiştir.²²³

Zamanaşımının kesilmesi suç ortaklarına sirayet ettiği halde durma suç ortaklarına sirayet etmez. Kesilmenin suç ortaklarına sirayet etmesi 5237 sayılı yeni TCK. nun 67. ve 765 sayılı TCK. nun 106. maddesinde yapılan düzenleme ile mümkün olduğu halde durma hali için böyle özel bir düzenleme olmadığı için

²²² MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 79, Kırkkale 2005

²²³ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 318, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

zamanaşımının durması sadece hakkında durma nedeni olan suç faili için geçerli olacak diğer şeriklere sirayet etmeyecektir.²²⁴

IV) DAVA ZAMANAŞIMININ SONUÇLARI

Zamanaşımı devletin suç nedeniyle ortaya çıkan cezalandırma hakkını ortadan kaldırır. Zamanaşımı nedeniyle devlet ceza kovuşturması yapamayacağı gibi verilen cezanın infazını da gerçekleştiremez.

Dava açılmadan önce, yani soruşturma aşamasında soruşturmaya konu suç zamanaşımına uğramışsa savcılık tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecek olup, kovuşturma aşamasında davaya konu suçun zamanaşımına uğradığı tespit edilmesi halinde ise mahkemenin düşme kararı vermesi gerekir. Dolayısıyla dava zamanaşımı süresinin dolmasının en önemli sonucu soruşturma ve kovuşturmanın yapılmamasıdır, eğer muhakeme devam ederken fiilin zamanaşımına uğradığı tespit edilirse muhakemeye son verilmelidir.²²⁵ Fakat 5271 sayılı CMK'nın 223/9.maddesinde yer alan, "Derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez" hükmünün sürekli göz önünde tutulması gerekmektedir.²²⁶

Dava zamanaşımının gerçekleşmesi halinde Yargıtay hükmün esasını inceleyemez. Bu nedenle zamanaşımı sorununun diğer sorunlardan önce ele alarak davayı karara bağlamalıdır. Zamanaşımının uygulanması sanığa herhangi bir külfet getirmediğinden diğer düşme nedenlerinden önce uygulanmalıdır.²²⁷

---

²²⁴KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, s. 23, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-.htm>)

²²⁵ CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 102, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

²²⁶ Yargıtay uygulamasına göre, bu hükmün uygulanabilmesi için, tüm kanıtların toplanmış ve sanığın sorgusunun yapılmış olması gerekir. ((YCGK, E. 2004/6-143, K. 2004/175, T. 28.09.2004-YCGK, E. 2007/7-96, K. 2007/201, T. 09.10.2007- www.kazanci.com.tr 05.02.2009)

²²⁷ DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, s. 279, 3. Cilt, 12. Bası, İstanbul 1997

Cumhuriyet savcısının hazırladığı iddianamedeki anlatım ve sevk maddesine göre fiilin zamanaşımına uğramış olmasına rağmen kamu davasının açılmış olması halinde mahkeme bunu iddianamenin iadesi sebebi yapamayacaktır. Dava zamanaşımının CMK'nın 174. maddesinde sayılan iddianamenin iadesi sebepleri arasında yer almaması nedeniyle bu sebebe dayanarak iddianamenin iadesi gerçekleştirilemeyecektir.²²⁸

Dava zamanaşımı muhakemenin her aşamasında kendiliğinden göz önünde bulundurulur, tasarruf yetkisi olmadığı için şüpheli veya sanığın bundan vazgeçmesi mümkün değildir. Şüpheli veya sanık açıkça karşı koymuş olsa bile, dava zamanaşımı soruşturma ve kovuşturmayaya son verilmesini gerektirir. Dava zamanaşımı süresinin dolup dolmadığı serbest delil ilkesine göre belirlenir. Buna rağmen bu konuda bir kuşku varsa in dubio pro reo kuralı geçerlidir. Örneğin, fiilin işlendiği tarih tam olarak belirlenemiyorsa, zamanaşımı kesen işlemi hangi anda gerçekleştiği konusunda belirsizlik varsa bu belirsizliğin sanık lehine değerlendirilmesi gerekir.²²⁹

Mahkumiyet hükmünün kurulmasından sonra hükmün taraflara tebliği aşamasında, yani karar tarihinden sonra fakat hükmün kesinleşmesinden önce dava zamanaşımının gerçekleşmesiyle mahkemenin re'sen veya talep üzerine dosyayı yeniden ele alarak zamanaşımının dolması nedeniyle düşme kararı vermesi gerekir. Zamanaşımı nedeniyle davanın düşürülmesine karar verildiği takdirde sanık aleyhine verilen bir hükümlülük söz konusu olmadığından sanığa yargılama gideri ile vekalet ücreti yüklenemez. Bir suçun dava zamanaşımına uğraması, aynı fiilden dolayı açılmış veya açılacak tazminat davasını etkilemez. Yine dava zamanaşımı nedeniyle, şüpheli ya da sanığın dava sırasında haksız olarak tutuklandıklarını ileri sürerek tazminat istemeleri mümkün değildir. Zira davanın zamanaşımına uğraması bu kişilerin haksız olarak tutuklandığı anlamına gelmez.²³⁰

²²⁸ CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 103, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

²²⁹ ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Terimleri Hukuku, s.461, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

²³⁰ TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s.346-348, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

Davaya ilişkin düşme sebepleri birden fazla olduğunda ceza ilişkisini ortadan kaldıranlar infaz ilişkisini düşürenlerden önce uygulanmalıdır. Dava zamanaşımının, feragat, ön ödeme, sanığın veya hükümlünün ölümü, af, davanın reddi, beraat kararı, görevsizlik ve yetkisizlik kararları gibi kurumlara göre öncelikle uygulanıp uygulanamayacağı, yani öncelik sorunu ile ilgili bu çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak açıklama yapıldığı için tekrardan burada açıklama yapılmayacaktır.²³¹

V) DAVA ZAMANAŞIMINA İLİŞKİN YARGITAY KARARLARI

Son olarak dava zamanaşımına ilişkin Yargıtay kararlarına yer verilmiş ve 5237 sayılı TCK da yer alan dava zamanaşımı süreleri 765 Sayılı TCK ile karşılaştırmalı olarak çizelge halinde sunulmuştur. Aşağıda yer verilen Yargıtay içtihatlarından 5237 Sayılı TCK'nın yürürlük tarihi olan 01.06.2005 tarihinden sonra olanlar seçilmiştir. Bunlar;²³²

Zamanaşımı bakımından sanık yararına olan yasanın uygulanması gerektiği (Yargıtay 6. Ceza Dairesi -Esas No: 2006/2718, Karar No : 2007/3115)

Sanığın eylemine uyan 765 sayılı TCY'nın 342/1, 102/3, 104/2. maddelerine göre, hükümden sonra 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCY'nın aynı suça uyan 204/1, 66/1-e, 67/4. maddelerinin ayrı ayrı ve bir bütün olarak uygulanması sonucu, anılan Yasanın 7/2, 5252 sayılı Yasanın 9/3. maddeleri ışığında, zamanaşımı bakımından 5237 sayılı Yasa hükümlerinin sanık yararına olması ve aynı Yasanın 66/1-e ve 67/4. maddelerinde öngörülen 12 yıllık zamanaşımının inceleme tarihine göre geçmiş bulunması,

Bozmayı gerektirmiş, sanık Osman Bozkurt savunmasının temyiz itirazı ile tebliğname içeriği bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan, hükmün açıklanan nedenle BOZULMASINA, bozma nedeni yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi yollamasıyla 1412 sayılı CMUK'nun 322. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, sanık hakkında açılan

²³¹ Bkz. s. 31 vd.

²³² Ulusal Yargı Ağ Projesi, UYAP, Mevzuat Programı, Açıklamalı Kanun İçtihat Programı-AKİP, MEŞE İçtihat ve Mevzuat Programı, kazancı İçtihat ve mevzuat Programı

kamu davasının zamanaşımı nedeniyle DÜŞÜRÜLMESİNE (ORTADAN KALDIRILMASINA), 14/03/2007 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Suç tarihinin kesin olarak tespitinden sonra zamanaşımının gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilmelidir. (Yargıtay 11. Ceza Dairesi-Esas No: 2006/4978, Karar No: 2007/6949)

Pasaportta sahtecilik suçundan sanık Osman Gürsoy'un yapılan yargılaması sonunda:765 sayılı TCK nun 351.maddesine muhalefet suçundan açılan davadan beraatine pasaportta sahtecilik suçundan aynı yasa hükümleri uyarınca mahkumiyetine dair POLATLI Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 14.9.2005 gün ve 2004/228 Esas, 2005/463 Karar sayılı hükmün süresi içinde Yargıtay'ca incelenmesi sanık müdafii tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığının bozma isteyen 10.7.2006 tarihli tebliğnamesi ile daireye gönderilmekle incelenerek gereği görüldü:

Temyiz dilekçesi kapsamına göre beraat hükmüne yönelik temyiz istemi bulunmadığından, tebliğnamedeki temyiz isteminin reddi ve bozma düşüncelerine iştirak edilmemiştir.

Temyize gelmeyen sanık Ferdi Celal Vural adına düzenlenip adı geçen fotoğrafı üzerine bir başka fotoğraf yapıştırılarak oluşturulan TRL 336273 seri nolu pasaportun 24.2.2000 tarihinde yetkili mercilerce düzenlendiği, Macaristan Ankara Büyükelçiliği Konsolosluk Şubesi ne vize talebi için ibraz edildiği, uzun süre geri alınmadığından Dışişleri Bakanlığı kanalıyla dosyasında muhafaza edilmek üzere iade edildiği, adına pasaport düzenlenen Ferdi nin aşamalarındaki çelişkili ifade ve dosyadaki belgelerden suça konu pasaportun hangi tarihte Macaristan Konsolosluk'u'na ibraz edildiği belirlenemediğinden, suç tarihi ve sanığın hukuki durumunun kuşkuyla yer vermeyecek biçimde belirlenebilmesi bakımından;öncelikle pasaportun vize için ibraz edildiği konsolosluktan ibraz tarihi ile fotoğraf değişikliğinin konsolosluk vize şubesi görevlilerince fark edilip edilmediği sorulup zamanaşımının gerçekleşmediğinin belirlenmesi halinde hükme dayanak alınan Adli Tıp Kurumu raporunda pasaporttaki sahteciliğin görevliler nezdinde iğfal

kabiliyetinin bulunmadığının bildirilmesi karşısında aldatıcılık yeteneğinin ne şekilde oluştuğu karar yerinde gerekçeleri gösterilip tartışılmadan, mahkeme gözlemi duruşma tutanağına geçirilip pasaport aslı denetime olanak sağlayacak şekilde dosya arasında bulundurulmadan eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması,

Dava zamanaşımının berilenmesinde, dosyadaki mevcut deliller itibarı ile suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin göz önünde bulundurulması gerekir. (Yargıtay 11. Ceza Dairesi -Esas No: 2006/4266, Karar No: 2007/1383)

Sanık hakkında, 1512 Sayılı Noterlik Yasasının 82. maddesi uyarınca sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olan noter vekaletnamesini sahte olarak düzenlettirdiği iddiasıyla, 765 sayılı TCK.nun 342/2. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle kamu davası açıldığı, fiilin yaptırımının 5237 sayılı TCK.nun 204/1-3. madde ve fıkralarında düzenlendiği ve aynı Yasanın 66. maddesinin 3. fıkrası uyarınca dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde, dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin de göz önünde bulundurulması gerektiği cihetle, atılı suç için 765 sayılı Yasanın 102/3 ve 5237 sayılı Yasanın 66/1-d maddelerinde öngörülen asli dava zamanaşımının gerçekleşmediği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması,

Yasaya aykırı, katılan vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün bu sebepten dolayı 5320 Sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 Sayılı CMUK. nun 321. maddesi uyarınca isteme aykırı olarak BOZULMASINA, 5.3.2007 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Sanık hakkında davanın ortadan kaldırılması yerine davanın düşürülmesi şeklinde karar verilmelidir.(Yargıtay Ceza Genel Kurulu-E:2005/3-92,K:2005/100, T:20.09.2005)

Sanık hakkında 28.11.1998 tarihinde düzenlenen suç saptama tutanağı esas alınarak, 07.12.1998 günlü iddianame ile Devlet ormanından açma yapmak suçundan

kamu davası açılmış, mahkeme huzurundaki sorgusu ise 02.03.1999 günlü oturumda yapılmıştır.

Sanık hakkında uygulanması istenen, 6831 sayılı Yasanın 93/1. maddesinde öngörülen özgürlüğü bağlayıcı cezanın üst sınırına göre bu suç, 765 sayılı TCY.nın 102/4. maddesi uyarınca 5 yıllık dava zamanaşımı süresine tabi bulunmaktadır.

TCY.nın 104. maddesinin 1. fıkrasında, zamanaşımını kesen nedenler sınırlamalı bir şekilde sayılmış, 2. fıkrasında da kesici işlemin varlığı halinde zamanaşımının, kesilme gününden itibaren, birden çok nedenin bulunması halinde de en son kesilme gününden itibaren yeniden işlemeye başlayacağı, ancak zamanaşımını kesici nedenlerin TCY.nın 102. maddesinde belirtilen zamanaşımı sürelerini yarıdan fazla uzatamayacağı hükme bağlanmıştır.

Somut olayda zamanaşımını kesen son işlem, sanığın sorgusunun yapılması olup, bu tarih ile inceleme tarihi arasında TCY.nın 102/4. maddesinde öngörülen 5 yıllık asli zamanaşımı süresi dolmuş bulunmaktadır.

Bu itibarla, gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle, Yerel Mahkeme direnme hükmünün bozulması ancak konunun hükme bağlanması yeniden yargılamayı zorunlu kılmadığından CYUY.nın 322. maddesiyle tanınan yetki uyarınca, işbu hüküm tarihinde yürürlükte bulunan 5271 sayılı CMY.nın 223. maddesi gözetilip, "kamu davasının ortadan kaldırılması" ibaresi yerine "kamu davasının düşürülmesi" ibaresi benimsenerek, TCY.nın 102/4 ve 5271 sayılı CMY.nın 223/8. maddesi uyarınca kamu davası düşürülmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Yerel Mahkemece yapılan keşifte dinlenen Orman Yüksek Mühendisi bilirkişinin 02.05.2001 tarihli raporunda bildirdiği şekilde, kamu davasına konu olan ve Devlet ormanından açma yapılan sahada bulunduğu açıklıkla belirlenen 10 adet zeytin ağacının, yerleşmiş kararlarda kabul edildiği üzere tesis niteliğinde olmaları nedeniyle 6831 sayılı Orman Yasasının 93/4. maddesi uyarınca zorralımına karar verilmelidir.

Sonuç : Açıklanan nedenlerle; 1- Sair yönleri incelenmeyen Yerel Mahkeme direnme hükmünün gerçekleşen dava zamanaşımı nedeniyle BOZULMASINA, 2- Bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesinin yaptığı gönderme nedeniyle 1412 sayılı CYUY'nın temyiz incelemesi yönünden halen uygulanması olanağı bulunan 322/1. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak, sanık Mahmut Yüksel hakkındaki kamu davasının gerçekleşen dava zamanaşımı nedeniyle 765 sayılı TCY'nın 102/4 ve 5271 sayılı CMY'nın 223/8. maddesi uyarınca DÜŞÜRÜLMESİNE,

Bekletici mesele, zamanaşımının durması (Yargıtay 3. Ceza Dairesi-E:2005/8544, K:2006/2271, T:23.03.2006)

Gereği görüşülüp düşünüldü; Orman kadastro keskinleşen yerlerde 6831 sayılı Kanunun 11. maddesi uyarınca tapuya dayanarak ilan tarihinden itibaren 10 yıl içinde dava açılabilirliğinden ve dava açımı orman tahdidinin keskinleşmesini önlemekle hüküm tesisi için bu davaların neticesinin beklenmesi gerekeceğinden ve bekleme kararı verilmesi halinde de 765 sayılı TCK'nun 107. maddesi gereği zamanaşımı süresi durup işlemeyeceğinden öncelikle ilgili Marmara Asliye Hukuk Mahkemesinin 1997/67 E. sayılı dosyası getirilip dayanağının tapu olup olmadığı ve yine yapılacak keşif sonrası da suc konusu sahaya da kapsayıp kapsamadığının tespiti ile bu dosyanın inceleme sırasında Daire-miz'in 2005/8544 esasına kayıtlı dosyasıyla aynı mevkide ve birbirine bitişik yerlere ilişkin olup aynı sanığa da ait olması itibariyle irtibatlı bulunduğu anlaşılmalı birleştirilerek değerlendirilmesi ve sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekirken bu yönlerden eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi, Bozmayı gerektirmiş sanık ve Üst C.Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı istem gibi (BOZULMASINA), 23.03.2006 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Zamanaşımı süresinin hesaplanmasında kesen ya da durduran nedenlerin göz önünde tutulması gerekir. (Yargıtay 4. Ceza Dairesi-Esas No: 2007/6274, Karar No: 2007/7357)

İncelenen dosyada, Mersin C.Başsavcılığınca görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunu işledikleri iddia edilen şüpheliler hakkındaki soruşturma evrakının Mersin Valiliğine gönderildiği görülmektedir. Görevsizlik kararı ile birlikte gerçekleştirilen 22.07.2004 tarihli bu işlemin, 4483 sayılı Yasanın 4/1 maddesi kapsamında değerlendirilmesi gereken soruşturma izni isteği niteliğinde olduğu açıktır. Bu durumda, şüpheliler açısından dava zamanaşımı süresi 22.07.2004 tarihinde duracak ve durma şüpheli Erol Taşyürek için soruşturma izni verilmesi kararına itiraz süresinin sonuna, şüpheli Hasan Hüseyin Atıl açısından ise soruşturma izni verilmesi kararına itirazın Bölge İdare Mahkemesince reddedildiği tarihe kadar devam edecektir.

Yerel mahkeme tarafından yapılan açıklamalara ve dava zamanaşımı süresini durduran soruşturma izni nedeni dikkate alınmadan, şüpheliler hakkında açılan kamu davalarının dava zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle ortadan kaldırılmasına (düşmesine) karar verilmesi,

Yasaya aykırı ve katılan İdare vekilinin temyiz nedenleri yerinde görüldüğünden tebliğnamedeki onama düşüncesinin reddiyle HÜKÜMLERİN BOZULMASINA, yargılamanın bozma öncesi aşamadan başlayarak sürdürülüp sonuçlandırılmak üzere dosyanın esas/hüküm mahkemesine gönderilmesine, 26.09.2007 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Dava zamanaşımı varken beraat kararı verilemez. (Yargıtay 11. Ceza Dairesi - 14.06.2005-554/3356)

5237 Sayılı TCK nun 7 ve 5252 Sayılı Kanunun 9/3 hükümleri karşısında, yüklenen suçun tabii olduğu, suç tarihinde yürürlükte bulunan ve sanığın lehine olan 765 Sayılı TCK madde 102/4 de öngörülen asli dava zamanaşımının, suçun işlendiği 1995 ve 20 yıl öncesi tarihlerinin iddianame ile kamu davasının açıldığı 04.10.2002 tarihine kadar gerçekleştiği gözetilmeden, kamu davasının ortadan kaldırılması

yerine sanıkların beraatlerine karar verilmesi, yasaya aykırılık ve katılan vekilinin temyiz itirazları, bu nedenle yerinde görüldüğünden sair yönleri incelenmeksizin hükmün 5320 Sayılı Kanununun 8/1. maddesini yollamasıyla 1412 Sayılı CMUK madde 321 uyarınca istem gibi bozulmasına, ancak bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden aynı yasanın 322 maddesinde öngörülen yetkiye dayanılarak sanıklar hakkında açılan kamu davasının, gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle 765 Sayılı TCK madde 102/4 uyarınca istem gibi ortadan kaldırılmasına karar verildi.

Derhal beraat kararı verilmesini gerektiren durumlarda, zamanaşımı nedeni ile düşme kararı verilemez. (Yargıtay Ceza Genel Kurulu-06.10.2009, 2009/4.MD-170-2009/215)

İncelenen dosyada, daha ağır bir suç oluşturma olasılığı bulunmayan eylemde, suç tarihi olan 03.04.2001 tarihinden itibaren işleyen zamanaşımı süresi kesilme nedenleri ile birlikte durduran neden olarak kabul edilmesi gerekli bulunan ön inceleme izninin verilmesi tarihi olan 16.08.2004 ile soruşturma izninin kesinleştiği tarih olan 17.01.2005 tarihleri arasında işleyen 5 ay 1 günlük sürenin de ilavesi halinde Özel Dairece hükmün verildiği 28.05.2009 tarihinden önce 04.03.2009 tarihinde gerçekleşmiş olup bu yönüyle Özel Dairece sanık hakkındaki kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmesinde herhangi bir isabetsizlik bulunmamaktadır. Sorun, zamanaşımının gerçekleştiği ahvalde, beraat kararı verilip verilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

5271 sayılı CYY'nın 223. maddesinin 9. fıkrasında derhal beraat kararı verilebilecek ahvalde durma, düşme ve ceza verilmesine yer olmadığına karar verilemez, hükmü yer almakta ise de, somut olayda derhal beraat kararının verilmesi gereken hal bulunmamaktadır. Nitekim gerek Özel Dairece verilen ilk mahkûmiyet, gerekse bozma üzerine oy çokluğuyla verilen beraat kararları da, tüm kanıtlar değerlendirilmek suretiyle verilmiş olup somut olayda CYY'nın 223. maddesinin 9. fıkrasının uygulanması olanaksızdır.

Bu itibarla, sanık müdafinin tüm temyiz itirazlarının reddi ile Yargıtay 4. Ceza Dairesinin, usul ve yasaya uygun bulunan hükmünün onanmasına karar verilmelidir. Açıklanan nedenlerle; 1- Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 28.05.2009 gün ve 20-23 sayılı, zamanaşımı nedeniyle düşme hükmünün ONANMASINA, 2- Dosyanın Yargıtay 4. Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 06.10.2009 günü yapılan müzakerede tebliğnamedeki düşünceye uygun olarak oybirliğiyle karar verildi.

Sanığın yaşına göre zamanaşımının geçtiği (Yargıtay 6. Ceza Dairesi -22.07.2007-18538/1996)

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK 7/2 de 5252 Sayılı Kanunun 9/3 maddeleri ile 23.02.1938 günlü 23/9 Sayılı içtihadı birleştirme kararı ile Yargıtay Ceza Genel Kurulu 25.05.1999-133/142 Sayılı kararları ışığında, somut olay ile ilgili 765 Sayılı TCK 491/ilk, 102/4 ve 104/2. maddeleri ile 5237 Sayılı TCK 141/1, 66/1-e, 66/2-4, 67/4. maddelerinin ayrı ayrı ve bir bütün olarak uygulanması sonucunda 5237 Sayılı Kanun hükümlerini sanık yararına bulunduğu anlaşılmamasıyla yapılan incelemede;

Hüküm tarihinden yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK 66/1. maddesinde, sanığa yüklenen ve anılan yasanın 141/1. maddesine uyan suçun gerektirdiği ceza için 8 yıllık süre belirlenmesi, aynı maddenin ikinci fıkrasına göre 12-15 yaş grubunda bulunan sanık için bu sürenin yarısının geçmesiyle kamu davasının düşeceğinin öngörülmesi ve 67/4. maddesi de gözetildiğinde 6 yıllık sürenin suç ve inceleme tarihine kadar geçmiş bulunması gözetilmeden.

Durma süresi içinde zamanaşımı süresi işlemez. (Yargıtay 3. Ceza Dairesi -28.05.2007-8895-4128)

Gereği görüşülüp düşünüldü:Yerinde görülmeyen sair itirazların reddine,ancak; Lapseki Sulh Ceza Mahkemesi'nin 2000/147 Esas ve 2002/5 karar sayılı dosyasında Lapseki Kadastro Mahkemesinin 1999/73, 1999/91 esas sayılı dava dosyalarının 06.02.2001 tarihinde sonuçlarının beklenmesine karar verildiği, bu dava dosyasının Lapseki Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2005/103 E, 2005/145 K sayılı dava

dosyası ile 23.01.2002 tarihinde verilen karar ile birleştirildiği, Lapseki Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2005/103/E-145 Karar sayılı dosyasında da 06.02.2001 tarihinde Lapseki Kadastro Mahkemesi'nin 1999/91 Esas Sayılı dava dosyasının sonucunun beklenmesine karar verildiği dosya kapsamından anlaşılmalı, bekleme süresi içinde zamanaşımı süresinin durduğu gözardı edilerek zamanaşımı süresinin dolduğundan bahisle yazılı şekilde hüküm tesisi,

Bozmayı gerektirmiş müdahil idare vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmemiş olduğundan bozma ilamı üzerene verilen hükmün bu sebepten dolayı istem gibi BOZULMASINA, 28.05.2007 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Memurun işlediği görev suçu nedeniyle Cumhuriyet Savcısının yetkili makama soruşturma izni almak için başvurusuyla dava zamanaşımı durur, 4483 Sayılı Yasada belirtilen yetkili makamın, soruşturma izni vermesiyle süre kaldığı yerden işlemeye başlar. (Yargıtay 4. Ceza Dairesi-30.09.2009 tarih ve 15175/15263)

İncelenen dosyada, Rize Cumhuriyet Başsavcılığınca görevi savsama suçunu işledikleri iddia edilen sanıklar hakkında 18.4.2005 tarihli iddianame ile kamu davası açıldığı, sanıkların savunmasının 26.7.2005 tarihinde saptandığı, bozma kararı öncesi sanıklar hakkında beraat hükümleri kurulduğu görülmektedir. Dava zamanaşımını kesen en son işlem 26.7.2005 tarihinde gerçekleştirilmiş olup sanıklara yükletilen görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin 5 yıllık asli dava zamanaşımı süresinin karar tarihinde dolmadığı belirlenebilmektedir. Somut olayda dava zamanaşımını durduran neden bulunup bulunmadığına gelince; suç tarihinde sanık Nejat Ural'ın Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ilgili kuruluşlarından Çay İşletmeleri (Çaykur) Genel Müdürlüğünde genel müdür, sanık Saadettin Turan'ın ise aynı kurumda proje ve inşaat daire başkanı oldukları, haklarında 4483 sayılı Yasa uyarınca ön inceleme yapılması için ilgili bakan tarafından 30.9.2003 tarihinde ön incelemeci görevlendirildiği, ön incelemecinin hazırladığı rapora dayanarak ilgili bakanın, adı geçen sanıklar için 13.11.2003 tarihli soruşturma izni verdiği, sanıkların bu karara itirazını inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesinin sanık Nejat Ural'ın itirazını 1.12.2004, sanık Saadettin Turan'ın itirazını ise 8.12.2004 tarihinde reddettiği

anlaşılmaktadır. Bu durumda, sanıklar açısından dava zamanaşımı süresi 30.9.2003 tarihinde duracak ve durma sanıkların soruşturma izni verilmesi kararına itirazın bölge idare mahkemesince reddedildiği tarihe kadar devam edecektir. Durma sürelerinin dava zamanaşımı süresinin hesabında dikkate alınmayacağı ve somut olayda 7 yıl 6 aylık mutlak dava zamanaşımı süresinin hüküm tarihi itibarıyla dolmadığı açıktır.

Yerel mahkeme tarafından yapılan açıklamalar ve dava zamanaşımı süresini durduran neden (soruşturma izni) dikkate alınmadan, sanıklar hakkında açılan kamu davalarının dava zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle ortadan kaldırılmasına (düşmesine) karar verilmesi,

Yasaya aykırı ve katılan idare vekili ile sanık Saadettin Turan müdafinin temyiz nedenleri yerinde görüldüğünden, tebliğnamedeki onama düşüncesinin reddiyle HÜKÜMLERİN BOZULMASINA, yargılamanın bozma öncesi aşamadan başlayarak sürdürülüp sonuçlandırılmak üzere dosyanın esas/hüküm mahkemesine gönderilmesine, 30.09.2009 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Suç ortaklarından başka bir sanığın cumhuriyet savcısı huzurunda ifadesinin alınması TCK, 67/2-a maddesi gereğince dava zamanaşımını keser. (Yargıtay 11. Ceza Dairesi -19.02.2009, 9204/1233)

5237 sayılı TCK nun 67/2-a maddesi karşısında; yüklenen suçun ortaklarından sanık Ayhan Seydioğlu'nun 23.08.2005 tarihinde C.Savcısı huzurunda ifadesinin alındığının anlaşılması karşısında bu işlemin sanık yönünden dava zamanaşımını kestiği ve suç tarihi ile iddianame tarihi arasında dava zamanaşımının dolmadığına ilişkin mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik bulunmadığından tebliğnamedeki aksi düşünceye iştirak edilmemiştir.

Hükümden sonra, 08.02.2008 günlü 26781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 5728 sayılı Yasanın 562. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK. nun 231 ve TCK.nun 7/2 maddeleri gereğince, sanık hakkında "hükümün açıklanmasının geri bırakılması" kararı verilip verilmeyeceği hususunun

tartışılmasında zorunluluk bulunması, bozmayı gerektirmiş, sanık müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülümüş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün bu sebepten dolayı 5320 Sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 Sayılı CMUK.nun 321 nci maddesi uyarınca BOZULMASINA, 19.02.2009 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Tutuklama kararı hangi nedenle verilmiş olursa olsun zamanaşımını keser. (Yargıtay 11. Ceza Dairesi -Esas No: 2007/1061, Karar No: 2007/1537)

İncelenen dosya içeriğinden; 16.08.1999 tarihinden işlediği iddia olunan suçlar için Şarköy Cumhuriyet Başsavcılığının 14.02.2000 havale tarihli iddianamesiyle, hakkında kamu davası açılan sanığın sorgusunun yapılabilmesi amacıyla Şarköy Asliye Ceza Mahkemesinin 15.06.2001 gün ve 2000/31 Esas sayılı tutuklama kararı ile 1412 Sayılı CMUK. nun 104. maddesi uyarınca gıyaben tutuklanmasını müteakip 12.07.2005 tarihinde yakalanarak, aynı gün gıyabi tevkif kararı vicahiye çevrilip sorgusunun yapıldığı, bu nedenle yüklenen suçların yasada gerektirdiği cezaların türleri ve üst sınırları itibariyle tabi oldukları ve zamanaşımı yönünden lehe yasa olduğu anlaşılan 765 Sayılı TCK. nun 102/4 ve 104/2. maddelerinde öngörülen dava zamanaşımının gerçekleşmediği gözetilmeden, kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verilmesi yasaya aykırıdır.

Kanun yararına bozmaya dayanan ihbarnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden Şarköy Asliye Ceza Mahkemesinin 12.04.2006 gün, 2000/31 Esas, 2006/48 sayılı kararının CMK.nun 309/4-c maddesi uyarınca aleyhe sonuç doğurmamak koşuluyla BOZULMASINA, dosyanın Yargıtay C. Başsavcılığına TEVDİİNE, 08.03.2007 gününde oybirliğiyle karar verildi.

1136 sayılı Avukatlık Kanununun 59. maddesi uyarınca düzenlenen iddianame teknik anlamda kamu davasını açan belge niteliğinde değildir. (Yargıtay 4. Ceza Dairesi -Esas no:2006/6755, Karar no:2006/17304)

İncelenen dosya içeriğine göre, yakınan Hanım Bulut'un şikayeti üzerine T.C.Adalet Bakanlığı'nın 03.02.2006 tarihli kararıyla avukat Haydar Uzun hakkında görevi kötüye kullanma suçundan kovuşturma izni verildiği, Adalet Bakanlığı

yazısının C.Başsavcılığına gelmesinden itibaren süresinde Doğubeyazıt C.Başsavcılığınca şüpheli hakkında son soruşturmanın açılması talebiyle iddianame düzenlendiği, ancak gelen bu iddianameyi Doğubeyazıt Ağır Ceza Mahkemesinin bilirkişi incelemesi yaptırılması istemiyle reddettiği, bu karara karşı yapılan itirazı Ağrı Ağır Ceza Mahkemesinin reddettiği anlaşılmaktadır.

Kovuşurma izni, son soruşturmanın açılması kararı ve duruşmanın yapılacağı mahkeme başlıklı 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 59. maddesinde; " 58 inci maddeye göre yapılan soruşturmaya ait dosya Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne tevdi olunur. İnceleme sonunda kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü takdirde dosya, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın bulunan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.

Cumhuriyet Savcısı beş gün içinde, iddianamesini düzenleyerek dosyayı son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine verir.

İddianamenin bir örneği, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümleri uyarınca, hakkında kovuşturma yapılan avukata tebliğ olunur. Bu tebliğ üzerine avukat, kanunda yazılı süre içinde bazı delillerin toplanmasını ister veya kabule değer bir istemde bulunursa nazara alınır, gerekirse soruşturma başkan tarafından derinleştirilir." hükmü yer almaktadır. Bu maddeye göre, Adalet Bakanlığınca kovuşturma yapılmasına izin verilmesiyle ilgili karar kendisine gelen C.Başsavcılığı beş gün içinde iddianame düzenleyerek dosyayı son soruşturmanın açılmasına yada açılmamasına dair karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine verir. Burada Cumhuriyet Savcısının herhangi bir takdir yetkisi yoktur. Evrak kendisine geldiğinde, son soruşturmanın açılması yönünde iddianame düzenleyerek yetkili Ağır Ceza Mahkemesi başkanlığına göndermek zorundadır. C.Savcısının bu aşamada delil toplama ve soruşturmayı genişletme yetkisi bulunmamaktadır. Soruşturma evrakı içeriğine göre bir kısım delillerin toplanması gerekirse, evrak kendisine gelen Ağır Ceza mahkemesi bu delilleri toplayacaktır. İddianamenin iadesini düzenleyen CYY'nın 174. maddesine göre de, iade edilebilecek iddianame, kamu davasını açan

iddianamedir. Yoksa, son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere düzenlenen iddianame, teknik anlamda, kamu davasını açan belge olmadığından iadesi de mümkün değildir. Böyle durumlarda, son soruşturmanın açılması kararı iade edilebilecektir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Yasa yararına bozma isteğini içeren tebliğnamedeki düşüncesi dosyadaki bilgilere göre yerinde görüldüğünden 5271 sayılı CYY.nın 309.maddesi uyarınca Ağrı Ağır Ceza Mahkemesinin 11.04.2006 tarihli ve 2006/73 Müt.sayıli kararının BOZULMASINA, CYY.nın 309/4-b maddesi uyarınca müteakip işlemlerin merci mahkemesince yerine getirilmesine, 5.12.2006 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Zamanaşımının kesilmesinin suç ortaklarına etkisi (Yargıtay 11. Ceza Dairesi-Esas No: 2009/6690, Karar No: 2009/11988)

765 sayılı TCK. Nun 106.maddesinde "bir suçtan dolayı yapılan ve müruruzamanı kesen muameleler o suçlarda her ne suretle olursa olsun iştiraki olup da aleyhlerinde takibat veya tahkikat yapılmamış olan kimseler hakkında dahi müruruzamanı keser" hükmü yer almaktadır.

Madde aynı suça katılmış (asli yada ferî) olup da hakkında dava ve soruşturma açılmamış olanları korumamayı amaçlamıştır. Böylece dava zamanaşımını kesen nedenlerin (hakkında sadece kovuşturma yapılan sanık hakkında değil) dava ve soruşturma açılmamış sanıklar hakkında da etki yapacağı hüküm altına alınarak kaçan (yada kimliği belirlenemeyen) sanıklar hakkında dahi aleyhe bir durum olan dava zamanaşımının kesilmesi sonucu yaratılmak istenmiştir.

Bu nedenle bir suçu ortak olarak işleyen sanık hakkında zamanaşımını kesen sebep, henüz bilinmeyen diğer ortaklar hakkında da zamanaşımını kesecektir. Hakkında kesinleşmiş mahkumiyet hükmü bulunan Sezen Osmanoğlu'nun eylemine iştiraktan sanık adına sonradan açılan davada zamanaşımının, 10.11.1999 günlü mahkumiyet hükmü ile kesileceği ve bu tarihten itibaren gerek iddianame gerek ise hüküm tarihine kadar dava zamanaşımının dolmayacağı da gözetilerek, yargılamaya

devamla deliller toplanıp sanığın suça iştiraki olup olmadığı kuşkuyla yer vermeyecek şekilde tespit edilerek tüm deliller birlikte değerlendirildikten sonra hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eylemlerin farklı olup iştirakinin bulunmadığından bahisle suç tarihinden iddianame tarihine kadar asli zamanaşımının gerçekleştiğinden bahisle hüküm kurulması,

Zamanaşımını kesen son işlem tarihi ile sorgu tarihi arasında asli zamanaşımının gerçekleşmesi (Yargıtay 11. Ceza Dairesi -Esas No: 2007/2197, Karar No: 2007/4018)

Sanık müdafinin 1997/211 Esas sayılı dava nedeniyle verilen mahkumiyet hükmüne yönelik temyizi üzerine yapılan incelemede: 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7. ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 9. maddeleri hükümleri karşısında; sanığa yüklenen resmi belgede sahtecilik suçunun, hüküm tarihinden önce yürürlüğe giren ve lehe olan 5237 Sayılı TCK. nun 204/1. maddesindeki cezasının miktarına göre tabi olduğu, aynı kanunun 66/1-e maddesinde öngörülen dava zamanaşımının, kesici son işlem olan 20.01.1998 tarihinden sorgusunun yapıldığı 30.06.2006 tarihine kadar gerçekleştiği gözetilerek, kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi gerekirken yargılamaya devamla yazılı şekilde mahkumiyetine hükmolunması yasaya aykırı ve sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmemiş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün 5320 sayılı yasanın 8/1. maddesi yollamasıyla 1412 sayılı CMUK.nun 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, ancak yeniden yargılama yapılmasını gerektirmeyen bu hususta aynı kanunun 322. maddesinde öngörülen yetkiye dayanılarak karar verilmesi mümkün olduğundan sanık hakkındaki kamu davasının gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle 5237 Sayılı TCK.nun 66/1-e maddesi uyarınca DÜŞÜRÜLMESİNE,

Sanık müdafinin 2000/143 Esas sayılı dava ile bu davanın birleştirilmesine karar verilen 2001/99 Esas sayılı dava nedeniyle verilen mahkumiyet hükmüne yönelik temyizine gelince: Değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesi veya aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiile işlenmesi hallerinde 5237 sayılı TCK. nun 43. maddesinin

uygulanabileceği, somut olayda; bankadan kredi almak için aynı anda değişik iki kişi adına gerçeğe aykırı senet düzenleyip aynı hukuki ilişkide kullanması nedeniyle zincirleme suçun gerçekleşmediği, senet sayısının TCY. nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın tayininde nazara alınması gerektiği ve buna göre lehe yasanın tespiti gözetilmeden yazılı şekilde uygulama yapılarak 765 sayılı Yasanın lehe olduğunun kabulü,

Yasaya aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden hükmün, 5320 Sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 Sayılı CMUK. nun 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 12.06.2007 gününde oybirliği ile karar verildi.

Asli dava zamanaşımının, kesici son işlem olan sanıkların sorgu tarihi ile temyiz inceleme tarihine kadar gerçekleştiğinde dava zamanaşımına uğramış sayılır. (Yargıtay 11. Ceza Dairesi -Esas No: 2007/3685, Karar No: 2007/3396)

Katılan vekilinin, sanıklar Gülbeyi Karataş, Suval Güneri, İmam Kirsiz (Sözer), Oktay Hancı, Haşim Kaya ve Harun Çiçek'in haklarında verilen yargı yerini değiştiren "görevsizlik" kararına yönelik temyiz itirazlarının incelenmesinde;

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 7 ve 5252 Sayılı Yasanın 9. maddeleri hükümleri karşısında; sanıklara yüklenen "özel belgede sahtecilik" suçlarının kanunda gerektirdiği cezasının türü ve üst sınırı itibariyle tabi olduğu, suç tarihinde yürürlükte bulunan ve lehe olan 765 Sayılı TCK.nun 102/4. maddesinde öngörülen asli dava zamanaşımının, kesici son işlem olan sanıkların sorgularının yapıldığı 03.07.2001 tarihinden temyiz inceleme tarihine kadar gerçekleştiği anlaşılmış ve katılan vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülüş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün bu sebepten dolayı 5320 Sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 Sayılı CMUK.nun 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, ancak bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden aynı yasanın 322. maddesindeki yetkiye dayanılarak sanıklar hakkındaki kamu davalarının gerçekleşen zamanaşımları nedeniyle 765 Sayılı TCK.nun 102/4. maddesi uyarınca ORTADAN KALDIRILMASINA,

Sanıklar Orhan Karaağaç, Selahattin Şen ve Ömer Ertane haklarında kurulan “mahkumiyet” hükümlerine yönelen sanık Selahattin Şen ile katılan vekilinin temyiz itirazlarının incelenmesine gelince:

Hükümden sonra, 01.05.2005 tarihinde yürürlüğe giren, 5335 Sayılı Yasanın 22. maddesi ile 5083 Sayılı Yasanın 2. maddesine eklenen son fıkra uyarınca, bir Yeni Türk Lirasının altında kalan tutarların atılmasında ve 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 7 ve 5349 Sayılı Kanunla değişik 5252 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 9. maddeleri uyarınca; anılan Kanunlar değerlendirilerek sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının takdir ve tayininde zorunluluk bulunması, Bozmayı gerektirmiş, sanıklar Selahattin Şen ve katılan vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün bu sebepten dolayı 5320 Sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 Sayılı CMUK.nun 321 nci maddesi uyarınca BOZULMASINA, 15.05.2007 gününde oybirliğiyle karar verildi.

VI) TCK' DA DAVA ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

Aşağıda hazırlanan çizelgede 5237 sayılı Türk Ceza Kanununa göre dava zamanaşımı süreleri, 765 sayılı TCK ile karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Dava zamanaşımı süreleri belirlenirken Türk Ceza Kanununda belirtilen ve önceki bölümlerde anlatılan kriterler dikkate alınacaktır.²³³

Dolayısıyla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunundaki Dava Zamanaşımı Sürelerinin Tespitinde;²³⁴

İlke olarak suçun ilgili maddesinde öngörülen sürelerin üst sınırı esas alınmıştır.(TCK, Md. 66/4)

²³³ Bkz. İkinci Bölüm: Dava Zamanaşımı ve Müddetler, s. 43 vd.

²³⁴ Ulusal Yargı Ağı Projesi, UYAP, Mevzuat Programı, MEŞE İçtihat ve Mevzuat Programı

Dosyadaki deliller itibariyle daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerin varlığı halinde, zamanaşımı süresinin belirlenmesinde bu husus uygulayıcı tarafından ayrıca dikkate alınacaktır. (TCK, Md. 66/3)

Seçimlik ceza öngören suçlarda, zamanaşımı açısından hapis cezası esas alınmıştır.(TCK, Md. 66/4)

Fiili işlediği sırada 12-15 yaş gurubunda olan çocuklar açısından genel zamanaşımı süresinin yarısı esas alınacaktır. (TCK, Md. 66/2)

Fiili işlediği sırada 15-18 yaş gurubunda olan çocuklar açısından genel zamanaşımı süresinin üçte ikisi esas alınacaktır. (TCK, Md. 66/2)

Çocuklara karşı üst soy veya bunlar üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından işlenen suçlarda, çocuğun on sekiz yaşını bitirdiği günden itibaren zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı. (TCK, Md. 66/6)

Üst haddi bildirilmeyen cezalarda 5237 sayılı yeni TCK. nun 45, 46, 47, 48 ve 49. maddelerindeki genel düzenlemeler göz önünde bulundurulmuştur.

Aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, daha ağır cezayı gerektiren bir durumunun ortaya çıkması halinde son yargılaması yapılan suçun zamanaşımı süresi dikkate alınacaktır. (TCK, Md. 66/5)

Cezaların ağırlığı 46. maddedeki sıralamaya göre tespit edilmiştir.

Yaş hususundaki özel düzenleme haricindeki indirim sebepleri dikkate alınmayacaktır.

765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki Dava Zamanaşımı Sürelerinin Tespitinde;²³⁵

Seçimlik cezalarda ağır olanlar,

İki ceza öngörölmüş ise daha ağır olan cezalar dikkate alınmış,

Cezaların ağırlığı 765 sayılı TCK. nun 11. maddesindeki sıralamaya göre tespit edilmiştir.

Cezalardan asli ceza fer'i ceza şeklinde ilişki içerisinde bulunanlardan daha hafif nitelikte de olsa asli ceza nazara alınmıştır.

Sırf artırım ve indirim içeren madde ve fıkralar zamanaşımı süresinin tespitinde dikkate alınmamıştır.

Cezaların üst haddine göre süreler tespit edilmiştir.

Üst haddi bildirilmeyen cezalar için 765 sayılı TCK. nın genel hükümlerinde yer alan 13, 15, 19, 20, 21, 24 ve 25. maddelerindeki düzenlemeler göz önünde tutulmuştur.

---

²³⁵ GÜRSEL Yalvaç, Karşılaştırmalı-Gerekçeli Türk Ceza Kanunu, s. 167 vd., Adalet Yayınevi, Ankara 2005

**5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNUNA GÖRE DAVA ZAMANAŞIMI
SÜRELERİ, 765 SAYILI TCK İLE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
GÖSTERİLMİŞTİR**

765 sayılı KANUN	ZAMANAŞIMI SÜRESİ		5237 SAYILI KANUN	ZAMANAŞIMI SÜRESİ	
125	102/1	20	302	66/1-a	30
126	102/1	20	303/1	66/1-b	25
			303/2	66/1-a	30
127/1	102/2	15	304/1	66/1-c	20
			305/1-2	66/1-d	15
127/2	102/1	20			
128/1 c1	102/2	15	306/1	66/1-d	15
128/1 c2	102/1	20	306/2	66/1-b	25
			306/3,4	66/1-d	15
129/1 c1, 2, 3	102/2	15	307/1, 4	66/1-d	15
			307/2, 5	66/1-a	30
			307/3	66/1-e	8
129/1 c2	102/1	20	308/1	66/1-d	15
			308/3	66/1-e	8
130/1	102/3	10	322/1, 4	66/1-d	15
130/4	102/2	15			
131/1	102/2	15	307/1,4	66/1-d	15
131/2	102/1	20	307/2, 5	66/1-a	30
131/3	102/4	5	307/3	66/1-e	8
132/1	102/2	15	326/1	66/1-d	15
			326/2	66/1-b	25
132/2, 3	102/3	10	327/1	66/1-d	15
			334/1	66/1-e	8
			334/2	66/1-d	15
133/1, 3	102/2	15	328/1	66/1-d	15
			328/2	66/1-a	30
133/2, 4, 5	102/1	20	331	66/1-e	8
133/6	102/4	5	335/1	66/1-d	15
			335/2	66/1-a	30
134/1	102/4	5	338/1	66/1-e	8
134/2	102/3	10	338/2	66/1-d	15
135/1	102/4	5	332/1	66/1-e	8
			332/2	66/1-d	15
			339/1	66/1-e	8
			339/2	66/1-d	15
135/2	102/3	10			
136/1, 2	102/2	15	329/1, 2,3	66/1-d	15

136/3	102/1	20	330/1	66/1-b	25
			330/2	66/1-a	30
137/1, 2, 3	102/2	15	336/1	66/1-e	8
			336/2	66/1-d	15
			337/1	66/1-d	15
137/4	102/1	20	337/2	66/1-a	30
138/1,3	102/2	15	333/1,3	66/1-d	15
138/2	102/1	20	333/2	66/1-b	25
139	102/3	10	321	66/1-d	15
144	102/4	5	325	66/1-e	8
145	102/4	5	300	66/1-e	8
146	102/1	20	309	66/1-a	30
			311	66/1-a	30
147	102/1	20	312	66/1-a	30
148	102/3	10	320	66/1-d	15
149/1	102/3	10	313/1	66/1-c	20
149/2	102/1	20	313/2 c1, 3	66/1-a	30
149/3	102/2	15	313/2 c2	66/1-d	15
			214/1	66/1-e	8
			214/2	66/1-c	20
150	102/2	15	315	66/1-d	15
151/1	102/3	10	278/1, 2, 3	66/1-e	8
151/2	102/2	15			
152	102/1	20	317/1, 2	66/1-b	25
153/1	102/4	5	319	66/1-e	8
			265	66/1-e	8
155	102/4	5	318	66/1-e	8
156	102/1	20	310/1	66/1-a	30
157	102/2	15	310	66/1-d	15
158	102/2	15	299	66/1-e	8
159/1, 3	102/4	5	301	66/1-e	8
161/1	102/2	15	323	66/1-d	15
164	Temel cezada artırım		340	Temel cezada artırım	
165	102/4	5	341	66/1-e	8
168/1	102/2	15	314/1, 2	66/1-d	15
			220/1	66/1-d	15
168/2	102/3	10	314/2	66/1-d	15
169	102/4	5	220/2	66/1-e	8
			314/2	66/1-d	15
			315/1	66/1-d	15
171/1, 2, 3	102/3	10	316/1, 2, 3	66/1-d	15
174/1, 2	102/4	5	114	66/1-e	8

175/1, 2, 3, 4	102/4	5	115	66/1-e	8
			216	66/1-e	8
176	102/4	5	130	66/1-e	8
			153	66/1-e	8
177	102/4	5	130	66/1-e	8
			153	66/1-e	8
178	102/4	5	130	66/1-e	8
179/1	102/4	5	109/1	66/1-e	8
179/2	102/3	10	109/2, 3	66/1-d	15
180/1	102/3	10	109/3	66/1-d	15
181	102/4	5	109/3-d	66/1-d	15
182	102/4	5	109/3-f	66/1-d	15
			234	66/1-e	8
183	102/4	5	120	66/1-e	8
188/1, 2, 3, 5, 6, 7, 8	102/4	5	106/1 108, 112, 113, 115, 119	66/1-e	8
188/4	102/3	10			
191	102/4	5	106	66/1-e	8
192	102/4	5	107	66/1-e	8
193	102/4	5	116	66/1-e	8
194	102/4	5	116,119	66/1-e	8
195	102/4	5	132	66/1-e	8
197	102/4	5	132	66/1-e	8
198	102/4	5			
200	102/4	5	137	66/1-e	8
201	102/4	5	117, 119	66/1-e	8
201/a-2	102/4	5	79	66/1-d	15
201/a-3	102/3	10	79	66/1-d	15
201/b	102/3	10	80	66/1-d	15
202	102/3	10	247, 248	66/1-d	15
203	102/4	5	251	66/1-e	8
205	102/2	15	235	66/1-d	15
208	102/2	15	259	66/1-e	8
209	102/2	15	250/1	66/1-d	15
			250/2	66/1-e	8
212	102/3	10	252	66/1-d	15
213	102/3	10	252	66/1-d	15
214	102/3	10	252	66/1-d	15
218	102/4	5	255	66/1-e	8

228	102/4	5	257	66/1-e	8
229	102/4	5	258	66/1-e	8
230	102/4	5	257/2	66/1-e	8
232	102/3	10	277	66/1-e	8
235	102/4	5	279	66/1-e	8
236	102/4	5	260	66/1-e	8
237	102/4	5	230	66/1-e	8
238	102/5	2	259	66/1-e	8
240	102/4	5	257/1	66/1-e	8
241	102/4	5	219	66/1-e	8
242	102/4	5	219	66/1-e	8
243	102/3	10	94,	66/1-d	15
			95	66/1-c	20
244	102/4	5			
245	102/4	5	256		
246	102/4	5	261	66/1-e	8
250	102/4	5	261	66/1-e	8
252	102/4	5	262	66/1-e	8
253	102/4	5	264	66/1-e	8
254	102/4	5	265/1, 2	66/1-e	8
			265/3, 4	66/1-d	15
255	102/4	5	265/2	66/1-e	8
256	102/4	5	265/4	66/1-d	15
257	102/4	5	265/4	66/1-d	15
258	102/4	5	265/1, 2	66/1-e	8
			265/3, 4	66/1-d	15
260	102/4	5			
261	102/4	5	263	66/1-e	8
262	102/4	5	196	66/1-e	8
263	102/4	5	195	66/1-e	8
264/1, 2, 3, 5,	102/3	10	174/1, 2	66/1-d	15
264/6	102/3	10	170/1-c	66/1-e	8
264/7	102/3	10	170/1-c	66/1-e	8
266	102/4	5	125	66/1-e	8
268	102/4	5	125	66/1-e	8
274	102/4	5	203	66/1-e	8
275	102/4	5	281/1	66/1-e	8
			281/2	66/1-d	15
276	102/4	5	289, 290	66/1-e	8
278/1	102/4	5	158/2	66/1-d	15
278/2	102/3	10	158/2	66/1-d	15
283	102/4	5	270, 271	66/1-e	8
284	102/4	5	291	66/1-e	8
285/1, 2	102/4	5	267/1	66/1-e	8
			269		

			267/2	66/1-d	15
285/3	102/3	10	267/5	66/1-c	20
			267/7	66/1-d	15
286	102/4	5	272/1, 2, 3	66/1-e	8
			272/4, 8	66/1-d	15
			272/6	66/1-c	20
			276	66/1-e	8
287	102/4	5	275	66/1-e	8
290			276	66/1-e	8
296	102/4	5	281/1	66/1-e	8
			281/2	66/1-d	15
			283/1	66/1-e	8
			283/2	66/1-d	15
			284	66/1-e	8
297	102/4	5	281/1	66/1-e	8
			281/2	66/1-d	15
298/1, 2	102/4	5	292/1, 2	66/1-e	8
298/3	102/3	10	292/3	66/1-d	15
301/1	102/4	5	294/1, 2, 8	66/1-e	8
301/2, 3, 4	102/3	10	294/2-a, 3, 4, 5 6,	66/1-d	15
302/1	102/4	5	294/1, 2, 8	66/1-e	8
302/2	102/3	10	294/2-a, 3, 4, 5 6,	66/1-d	15
302/3	102/2	15	294/2-a, 3, 4, 5 6,	66/1-d	15
303	102/4	5	295 del. 257/1	66/1-e	8
304/1	102/4	5	296/1	66/1-e	8
304/2	102/3	10		66/1-e	8
305	102/4	5	295 del. 257/1	66/1-e	8
307/a	102/4	5	297	66/1-e	8
307/b-1, 2	102/4	5	298/1	66/1-e	8
307/b-3	102/2	15	298/3	Kasten yaralama veya öldürmeye ilişkin z.aşımı süreleri uygulanır.	
308	102/4	5	144, 150, 159	66/1-e	8
309	102/4	5	290/2	Hırsızlık, yağma, dolandırıcılık veya mala zarar verme suçlarına ilişkin z.aşımı süreleri uygulanır.	
310	102/4	5	290		
311	102/4	5	214/1, 218	66/1-e	8

			214/2	66/1-c	20
312	102/4	5	215, 216, 217, 218	66/1-e	8
312/A	102/4	5	213	66/1-e	8
313/1, 2, 3	102/4	5	220/1	66/1-d	15
313/4	102/3	10	220/2	66/1-e	8
			220/3	66/1-d	15
			220/8	66/1-e	8
314	102/4	5	220/6 del. 220/2	66/1-e	8
316	102/3	10	197/1	66/1-d	15
317	102/4	5			
318	102/4	5	197/2	66/1-e	8
320	102/4	5	197/3	66/1-e	8
322	102/4	5	199	66/1-e	8
323	102/4	5	200	66/1-e	8
324	102/4	5	200	66/1-e	8
327	102/4	5	199	66/1-e	8
332	102/3	10	202	66/1-d	15
333	102/4	5	202	66/1-d	15
339	102/3	10	204/1	66/1-e	8
			204/2	66/1-d	15
340	102/3	10	204/1	66/1-e	8
			204/2	66/1-d	15
341/1 c1, c2	102/3	10	204/1	66/1-e	8
341/2	102/4	5	204/2	66/1-d	15
342/1, 2	102/3	10	204/2	66/1-d	15
342/3, 4	102/4	5	204/2	66/1-d	15
343	102/4	5	206	66/1-e	8
345	102/4	5	207, 208	66/1-e	8
346	102/3	10	207	66/1-e	8
	102/4	5			
347	102/4	5	207, 211	66/1-e	8
348	Resmi veya özel belge olmasına göre farklı z.aşımı süreleri uygulanır.		205/1,	66/1-e	8
			205/2	66/1-d	15
			208	66/1-e	8
354/1, 2, 3 c1	102/4	5	210	66/1-e	8
				66/1-d	15
358	102/4	5	237	66/1-e	8
359	102/4	5	237	66/1-e	8
360	102/4	5			

361	102/4	5	238	66/1-e	8
362	102/4	5	236	66/1-d	15
364	102/4	5	239/1, 2, 3	66/1-e	8
			239/4	66/1-d	15
365	102/4	5	239/3	66/1-e	8
366	102/4	5	235	66/1-d	15
367	102/4	5	235	66/1-d	15
368	102/4	5	235	66/1-d	15
369/1	102/3	10	170/1-a	66/1-e	8
			152/2-a	66/1-d	15
370	102/2	15	170/1-a	66/1-e	8
			152/2-a	66/1-d	15
373	102/3	10	170/1-b	66/1-e	8
			152/2-a	66/1-d	15
374/1 c1	102/2	15	170/1-b	66/1-e	8
374/1 c2	102/1	20	152/2-a	66/1-d	15
376	102/4	5	170/1-b	66/1-e	8
383	102/4	5	171	66/1-e	8
384/I-1, 2	102/4	5	223/1, 2	66/1-e	8
384/I-3	102/3	10	223/3	66/1-d	15
384/II-1	102/4	5			
384/II-2	102/3	10			
384/III-1	102/4	5			
384/III-2-3, IV, V	102/3	10			
385	102/4	5	179/1	66/1-d	15
			223/2	66/1-e	8
386	102/2	15	179/1	66/1-d	15
389	102/4	5	180	66/1-e	8
391	102/4	5	124/1	66/1-e	8
392	102/4	5	179/1	66/1-d	15
394	102/3	10	185	66/1-d	15
395	102/4	5	186	66/1-e	8
397	102/4	5	187	66/1-e	8
399	102/4	5	185	66/1-d	15
401	102/3	10	240	66/1-e	8
403/1, 2, 3	102/2	15	188/1	66/1-d	15
403/5, 6, 10	102/3	10	188/3, 4, 5, 7, 8	66/1-d	15
			191/1	66/1-e	8
404/1 del. 403/6-7	102/3	10	190/1,	66/1-e	8
			191/1	66/1-e	8
			194	66/1-e	8
404/2	102/4	5	191/1, 2	66/1-e	8
409	102/4	5	193	66/1-e	8
414/1, 2	102/2	15	103/1, 2,	66/1-d	15

			103/2-3-4	66/1-c	20
			103/6	66/1-d	15
			Nitelikli haller ile birleşirse 20 yıl olarak uygulanır.		
415	102/4	5	103/1, 2,	66/1-d	15
416/1	102/2	15	103/1, 2,	66/1-d	15
			103/2-3-4	66/1-c	20
			103/6	66/1-d	15
417	Temel cezalara göre artırım yapılır.		102/3-b, 103/3	66/1-c	20
418	102/1	20	102/6, 103/6	66/1-a	30
419	102/4	5	225	66/1-e	8
421	102/4	5	102/1,103/1	66/1-d	15
			105	66/1-e	8
426	102/5	2	226/1, 2, 3, 4	66/1-e	8
			226/5	66/1-d	15
427	102/5	2	226/1, 2, 3, 4	66/1-e	8
			226/5	66/1-d	15
428	102/5	2	226/1, 2, 3, 4	66/1-e	8
			226/5	66/1-d	15
429/1	102/3	10	109/1-5	66/1-d	15
429/2	102/2	15	109/1-5	66/1-d	15
430/1	102/3	10	109/2-3/f	66/1-d	15
430/2	102/4	5	109/1-3/f	66/1-d	15
431	102/3	10	109/2-3/f	66/1-d	15
435	102/4	5	227/1, 4, 5, 6	66/1-d	15
			227/2	66/1-e	8
436	102/4	5	227/1, 4, 5, 6	66/1-d	15
			227/2	66/1-e	8
445	102/4	5	231	66/1-e	8
446	102/4	5	231	66/1-e	8
448	102/2	15	81	66/1-b	25
449	102/1	20	82/1-d,	66/1-a	30
450	102/1	20	82	66/1-a	30
452	102/2	15	87/4	66/1-d	15
454	102/3	10	84/1	66/1-e	8
			84/2	66/1-d	15
455/1	102/4	5	85/1	66/1-d	15
455/2	102/3	10	85/2	66/1-d	15
456/1	102/4	5	86/1	66/1-e	8
456/2	102/4	5	86/1-87/1	66/1-d	15
			86/3-87/1	66/1-d	15
457	Temel cezalara göre		86		
458	z.aşımı belirlenir		87		

459	102/4	5	89	66/1-e	8
468/1	102/3	10	99/1	66/1-d	15
468/2	102/4	5	99/2	66/1-e	8
468/3	102/3	10	99/3 c1, c2	66/1-d	15
469	102/4	5	100	66/1-e	8
471	102/4	5	101	66/1-e	8
	102/2	15ölüm			
473/1, 2 c1	102/4	5	97/1	66/1-e	8
473/2 c2	102/3	10	97/2	Neticesi sebebi ile ağırlaştırılmış suç hükümlerine göre z.aşamı belirlenir.	
476	102/5	2	98	66/1-e	8
477	102/4	5	232	66/1-e	8
478	102/4	5	96	66/1-d	15
			232	66/1-e	8
480	102/4	5	125	66/1-e	8
482	102/4	5	125	66/1-e	8
483	102/4	5	125	66/1-e	8
491/ilk	102/4	5	141/1	66/1-e	8
491/1	102/4	5	142/1-a	66/1-e	8
491/2	102/4	5	142/1-e	66/1-e	8
491/3	102/4	5	142/1-b	66/1-e	8
491/4	102/4	5	142/1-b	66/1-e	8
491/5	102/4	5	142/2-g	66/1-d	15
492/1	102/4	5	142/1-b, 143	66/1-d	15
492/2	102/4	5	142/1-f	66/1-e	8
492/3	102/4	5	142/1-d	66/1-e	8
492/4	102/4	5			
492/5	102/4	5	142/1-b	66/1-e	8
492/6	102/4	5	142/1-c	66/1-e	8
492/7	102/4	5	142/2-b	66/1-d	15
492/8	102/4	5	141/1	66/1-e	8
493/1	102/3	10	142/1-b	66/1-e	8
			142/1-b,143 (gece)	66/1-d	15
			142/2-b (özel beceri.)	66/1-d	15
493/2	102/3	10	142/2-d	66/1-d	15
493/3, 4	102/3	10	142/2-f	66/1-d	15
494	102/4	5	144	66/1-e	8
			146	66/1-e	8
495	102/2	15	148	66/1-d	15
496	102/2	15	148	66/1-d	15
497/1	102/2	15	149	66/1-d	15

503	102/4	5	157	66/1-e	8
504	102/4	5	158	66/1-d	15
505	102/4	5	158/1-b, c	66/1-d	15
506	102/4	5	161	66/1-d	15
507	102/4	5	162	66/1-e	8
508	102/4	5	155/1	66/1-e	8
509	102/4	5	156	66/1-e	8
			209	66/1-e	8
510	102/4	5	155/2	66/1-d	15
511	102/4	5	160	66/1-e	8
512	102/4	5	165	66/1-e	8
513	102/4	5	154	66/1-e	8
516/ilk	102/4	5	151	66/1-e	8
516/2	102/3	10	152	66/1-d	15
521-b	102/4	5	163	66/1-e	8
521	102/4	5	151/2	66/1-e	8
525/a	102/4	5	243	66/1-e	8
525/b	102/3	10	244/1, 2	66/1-e	8
			244/3, 4	66/1-d	15
525/c	102/4	5	244/1, 2	66/1-e	8
			244/3, 4	66/1-d	15
526	102/4	5	222	66/1-e	8
530	102/5	2	280	66/1-e	8
545	102/4	5	229/1, 2	66/1-e	8
			229/3	66/1-d	15
546	102/5	2	123	66/1-e	8
547	102/5	2	123	66/1-e	8
551	102/5	2	170/1-c	66/1-e	8
552	102/5	2	176	66/1-e	8
553	102/5	2	176	66/1-e	8
554	102/5	2	176	66/1-e	8
555	102/5	2	178	66/1-e	8
560	102/5	2	175	66/1-e	8
561	102/5	2	175	66/1-e	8
563	102/5	2	177	66/1-e	8
564	102/5	2	177	66/1-e	8
565	102/5	2	179	66/1-e	8
567	102/4	5	228	66/1-e	8
574	102/5	2	194	66/1-e	8

SONUÇ

Toplum düzenini bozan fiilleri işleyenleri cezalandırmak suretiyle toplumda disiplini ve düzeni sağlamak devletin görevidir. Bu aynı zamanda devlete tanınmış bir haktır ve devletin ceza verme hakkı olarak tanımlanır. Devletin ceza verme hakkı şüpheli hakkında kamu davası açılması ile başlayıp, yargılama sonunda verilen cezanın usulünce çektirilmesi ile son bulur.

Devlet, belirli bir sürenin geçmesinden sonra bazı düşüncelerle bu hakkını kullanmaktan feragat edebilir. Gerçekten özgürlüklerin ve suçsuz insanların korunması ilkesi, bir vatandaşın sonsuza dek suç isnadı altında tutulmasını olanaklı kılmaz. Zamanla delillerin yok olması ve sosyal faydanın azalması gibi nedenlerle artık kişilerin cezalandırılmasında sosyal yarar kalmayabilir. Diğer taraftan suçlunun korunması ve ıslahı da gözetilmelidir. Bu ilkelere hareketle devletler belirli bir süre içinde suç ve suçlu hakkında yargı sürecini tamamlayamaması halinde bu süreci durdurmaktadır. Bunun hukuki düzenlemedeki yeri zamanaşımı müessesesidir. Zamanaşımı süresinin dolması ile devlet ceza verme hakkından vazgeçmiş olur.

Devletin ceza verme hakkından feragati anlamına gelen zamanaşımı ile ilgili yapılan değişikliklere bakıldığında; 5237 sayılı TCK. da, zamanaşımı süreleri ve ilkeleri konusunda, 765 sayılı TCK. dan daha farklı olarak düzenlemeler getirilmiştir. 5237 Sayılı TCK daki düzenlemeler esas alınarak bu çalışma hazırlanmıştır. Ancak, yer yer 765 sayılı TCK'nın ilgili hükümlerine de değinilmeye çalışılmıştır

5237 Sayılı TCK'nın zamanaşımı düzenlemesi 765 Sayılı TCK düzenlemesine göre oldukça ayrıntılı ve kapsamlıdır. Zira yeni TCK'da zamanaşımı konusunda yapılan en büyük değişikliklerden bir tanesi soykırım ve insanlık aleyhine işlenen suçlarda zamanaşımının işlemeyeceğine ilişkin düzenlemedir. Bu düzenleme uluslararası hukukta insanlığın barış ve güvenliğine karşı işlenen suçlara ilişkin gelişen anlayışa uygun bir düzenlemedir.

5237 sayılı TCK. da zamanaşımı süreleri daha uzun tutulmuştur. 765 sayılı TCK. da ki 6 aylık, 1 yıllık ve 2 yıllık kısa zamanaşımı süreleri kaldırılmış, en alt zamanaşımı süresi 8 yıl olarak belirlenmiştir.

5237 sayılı Ceza Kanunumuzdaki zamanaşımı sürelerini durduran ve kesen sebepler, 765 sayılı ceza kanunumuza göre daha sınırlı ve somut olarak düzenlenmiş olması itibarıyla bu hususlardaki belirsizlikler de giderilmiştir.

Failin on sekiz yaşından küçük olması halinde hesaplanan zamanaşımı sürelerinde belirli oranlarda indirim yapılması gerektiği düzenlenmesi de ceza hukukumuzda getirilmiş yeni bir düzenlemedir. Çocuklar açısından daha kısa ve özel düzenlemeler yapılmış olması olumlu bir gelişmedir.

Zamanaşımının durması ile ilgili olarak TCK'da ve CMK'da yeni düzenlemeler getirilmiştir. TCK'da yer alan kaçaklık kararı verilmesi, CMK'da yer alan uzlaşma, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının ertelenmesi kararları ile birlikte zamanaşımı süresi duracaktır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'muzdaki bu yeni düzenlemeler genel olarak yerinde olsa da; asıl yapılması gerekenlerin zamanaşımı sürelerinin kanunda daha uzun tutarak suçun zamanaşımına uğramasını önlemek olmayıp, yargı sürecinin etkin ve kısa sürede sonuçlanmasını sağlayacak alt yapı imkanlarının geliştirilmesi ve bu yönde yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Alt yapı imkanlarından kasıt, mahkemelerin ve savcılarının iş yükünün hafifletilmesi, personel eksikliğinin giderilmesi ve adli kolluğa işlerlik kazandırılmasıdır.

K A Y N A K Ç A

ARTUK M. Emin/GÖKÇEN Ahmet/YENİDÜNYA A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 2007

BAKICI Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Adalet yayınevi, Ankara 2007

BURGUL Ferhat, Türk Ceza Kanununda Dava ve Ceza Zamanaşımı, İstanbul 2009

CENTEL Nur/ZAFER Hamide/ÇAKMUT Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5. Bası, Beta, İstanbul 2008

CERTEL Abdülkadir, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

DANIŞMAN Mustafa, Dava ve Cezanın Düşürülmesi, (<http://www.Ceza-adalet.gov.tr/makale 1-2, htm>)

DEMİR Hasan Fehmi, Ceza Hükümü İçeren Özel Kanunlardaki Ceza Muhakemesi Şartlarının TCK'nın 67/1. Maddesi Hükümü Çerçevesinde Değerlendirilmesi ve Dava Zamanaşımının Durması Hallerinde Azami Süre Sorunu

DEMİRBAŞ Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009

DÖNER İsa, Ceza Zamanaşımı, AÜEHFD, C. IX, s. 3-4, (<http://hukuk.erkincan.edu.tr/dergimakale2005>)

DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, 9. Bası, İstanbul 1983

DÖNMEZER Sulhi/ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 3. Cilt, 12. Bası, İstanbul 1997

EREM Faruk, Ceza Kanunu Şerhi, Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993

EREM Faruk/DANIŞMAN Ahmet/ARTUK M. Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1997

EROL Haydar, Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2005

GÖKÇEN Ahmet, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Kamu Hukuku Arşivi, 2004

GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

GÜNAY Erhan, Dava ve Ceza Zamanaşımı, Memnu Hakların İadesi, Adli Sicil Kayıtlarının Silinmesi, 2.Bası, Ankara 2003

GÜRSEL Yalvaç, Karşılaştırmalı-Gerekçeli Türk Ceza Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara 2005

KAYANÇİÇEK Murat, Dava Zamanaşımı, (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>)

KUNTER Nurullah, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, İstanbul 1951

KUNTER Nurullah/ YENİSEY Feridun/ NUHOĞLU Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2006

MAÇKAYA Halil, 765 ve 5237 Sayılı Ceza Kanunlarımıza Göre Dava Zamanaşımı ve Müddetler, Kırıkkale 2005

MALKOÇ İsmail, Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanun, 1. Cilt, Ankara 2005

ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1992

ÖZTÜRK Bahri/TEZCAN Durmuş/ERDEM Mustafa Ruhan, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

ÖZTÜRK Bahri / ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

ÖZAR Süleyman, Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı, (www.yayin.adalet.gov.tr-37.sayı)

ÖZBEK Veli Özer/KANBUR M.Nihat/BACAKSIZ Pınar/DOĞAN Koray/TEPE İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010

ÖZGENÇ İzzet, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Ankara 2006

PARLAR Ali / HATİPOĞLU Muzaffer, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 1. Cilt, Ankara 2007

SOYASLAN Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2005

ŞEN Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, 1. Cilt, Vedat Yayınevi, İstanbul 2006

TANER Tahir, Ceza Hukuku Umumi Kısım, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No:434, İstanbul 1953

TANER Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

TANER Fahri Gökçen, TCK'nın 5. Maddesinin Yürürlüğe Girmesi Karşısında TCK Dışındaki Kanunlarda Yer Alan Dava ve Ceza Zamanaşımını Durduran Nedenlerin Yürürlük Durumu, TBB Dergisi, Sayı 83, 2009

TAŞDEMİR Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011

TOROSLU Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2008

UZUN M. Ali, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1994

YARBAŞ Fevzi/BAĞCI Basri, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Müddetler, Ankara 1999

YAŞAR Osman/ GÖKÇAN Hasan Tahsin/ ARTUÇ Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2. cilt, Adalet Yayınevi, Ankara 2010

YARARLANILAN İNTERNET SİTELERİ VE MEVZUAT PROGRAMLARI

<http://www.mevzuat.basbakanlik.gov.tr>

<http://www.adalet.gov.tr>

<http://www.yargitay.gov.tr>

<http://www2.tbmm.gov.tr>

<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss898m.htm>

<http://www.kazanci.com.tr>

Ulusal Yargı Ağı Projesi, UYAP, Mevzuat Programı

Açıklamalı Kanun İçtihat Programı, AKİP,

MEŞE İçtihat ve Mevzuat Programı